

Talousarvio 2015

Taloussuunnitelma 2016-2017

SISÄLLYS

LIITTEET	1
1. JOHDANTO	1
2. KUNTASTRATEGIA	2
3. YLEISPERUSTELUT.....	3
3.1. Valtion toimenpiteet ja kuntatalous valtion talousarvioesityksen mukaan	3
3.1.1. Yleinen taloudellinen tilanne	3
3.1.2. Kuntien menot ja verotulot vuosina 2014-2015	5
3.2. Kunnan talousarvion lähtökohdat.....	7
3.2.1. Väestömuutokset.....	7
3.2.2 Työpaikat ja työllisyys	8
3.2.3 Talousarvio ja talousarvion tasapaino	10
3.2.4 Henkilöstö	11
4. TALOUSARVION JA -SUUNNITELMAN RAKENNE JA SITOVUUS SEKÄ TILIVELVOLLISET	13
5. TULOSLASKELMA.....	16
5.1. Toimintatulot ja -menot sekä toimintakate.....	18
5.2. Verotulot ja valtionosuudet	19
5.2.1. Verotulot.....	19
5.2.2. Valtionosuudet.....	20
6. RAHOITUSOSA	22
7. KÄYTTÖTALOUSOSA	25
8. INVESTOINTIOSA	88
9. TÄYTÄNTÖÖNPANO JA SEURANTA	91
10. KONSERNIYHTEISÖILLE JA MUILLE TOIMINNALLISESTI TÄRKEILLE YHTEISÖILLE ASETETUT TAVOITTEET.....	92

LIITTEET

95

- 1 Tuloslaskelma 2015 päättililuokittain**
- 2 Tuloslaskelma kunta yhteensä 2015-2017**
- 3 Tunnuslukujen määritelmiä**

Talousarvio 2015 Taloussuunnitelma 2016-2017

---

1. JOHDANTO

Kuntalain 65 §:ssä on säädökset talousarviosta ja -suunnitelmasta:

”Valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio. Sen hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (*suunnittelukausi*). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen enintään neljän vuoden pituisena suunnittelu-kautena, jos talousarvion laatimisvuoden taseeseen ei arvioida kertyvän ylijäämää. Jos taseen alijäämää ei saada katetuksi suunnittelukautena, taloussuunnitelman yhteydessä on päätettävä yksilöidyistä toimenpi-teistä (*toimenpideohjelma*), joilla kattamaton alijäämä katetaan valtuuston erikseen päättämänä kattamis-kautena (*alijäämän kattamisvelvollisuus*).

Talousarvioon otetaan toiminnallisten tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoite-taan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä. Ta-lousarviossa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa.

Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota. Siihen tehtävistä muutoksista päättää valtuusto.”

Taloussuunnitelma on tehty kolmeksi vuodeksi.

Talousarvioon ja -suunnitelmaan kaikki määrärahat ja tuloarviot on otettu bruttomääräisinä. Nettobudje-tointiin ei ole toistaiseksi siirrytty millään tulosalueella.

Talousarviota ja -suunnitelmaa on käsitelty toimitelmissä kevään ja syksyn kuluessa. Johtoryhmä aloitti ta-lousarviovalmistelun huhtikuussa. Valtuusto piti talousarvioseminaarin kesäkuussa ja kunnanhallitus antoi toimialoille valmisteluohjeet ja talousarvioraamin kesäkuussa. Myös lautakunnat ovat käsitelleet talousar-viota eri valmisteluvaiheissa. Toimielinten talousarviovalmistelu keskittyi aiempien vuosien tapaan elo-syyskuuhun, jonka jälkeen kunnanhallitus ja -valtuusto käsitelivät talousarvioluonnosta lokakuisissa talous-arvioseminareissaan ja antoivat jatko-ohjeita talousarviovalmisteluun. Kunnanvaltuusto on hyväksynyt kokouksessaan 29.9.2014 kunnanvaltuustoon ja -hallitukseen nähden sitovat toiminnalliset tavoitteet vuo-delle 2015. Kunnanvaltuusto teki päätöksen vuoden 2015 veroprosenteista kokouksessaan 11.11.2014. Ke-hittämistoimikunta käsiteli talousarvioluonnosta kokouksessaan 18.11.2014, merkitsi talousarvioluonnok-sen tiedoksi ja totesi, että sillä ei ole lausuttavaa talousarvioluonnoksesta. Samana päivänä kunnanhallitus käsiteli talousarvioluonnosta alustavasti kokouksessaan ja antoi valmisteluohjeet kunnanjohtajan esitystä varten. Talousarvion ja -suunnitelman osalta lopulliset päätökset on tehty kunnanhallituksessa 2.12.2014 ja kunnanvaltuustossa 9.12.2014. Talousarvio- ja suunnitelma ovat jatkumoa edellisten vuosien talousar-viovalmistelulle. Näin ollen esimerkiksi vuoden 2014 talousarvioon sisältyneet, talouden tasapainottamis-töryhmän valmistelemat säästö- ja tulolisäyspäätökset sisältyvät vuoden 2015 talousarvioon.

Talousarvion tasapainotusvaiheessa on ollut tiedossa valtion tulo- ja menoarvoesityksen pääpiirteittäinen vaikutus kunnallistalouteen valtioneuvoston eduskunnalle antaman esityksen pohjalta. Myös vuotta 2015 koskevat tuloratkaisut ovat olleet tiedossa ja ne on huomioitu talousarvioesityksessä.

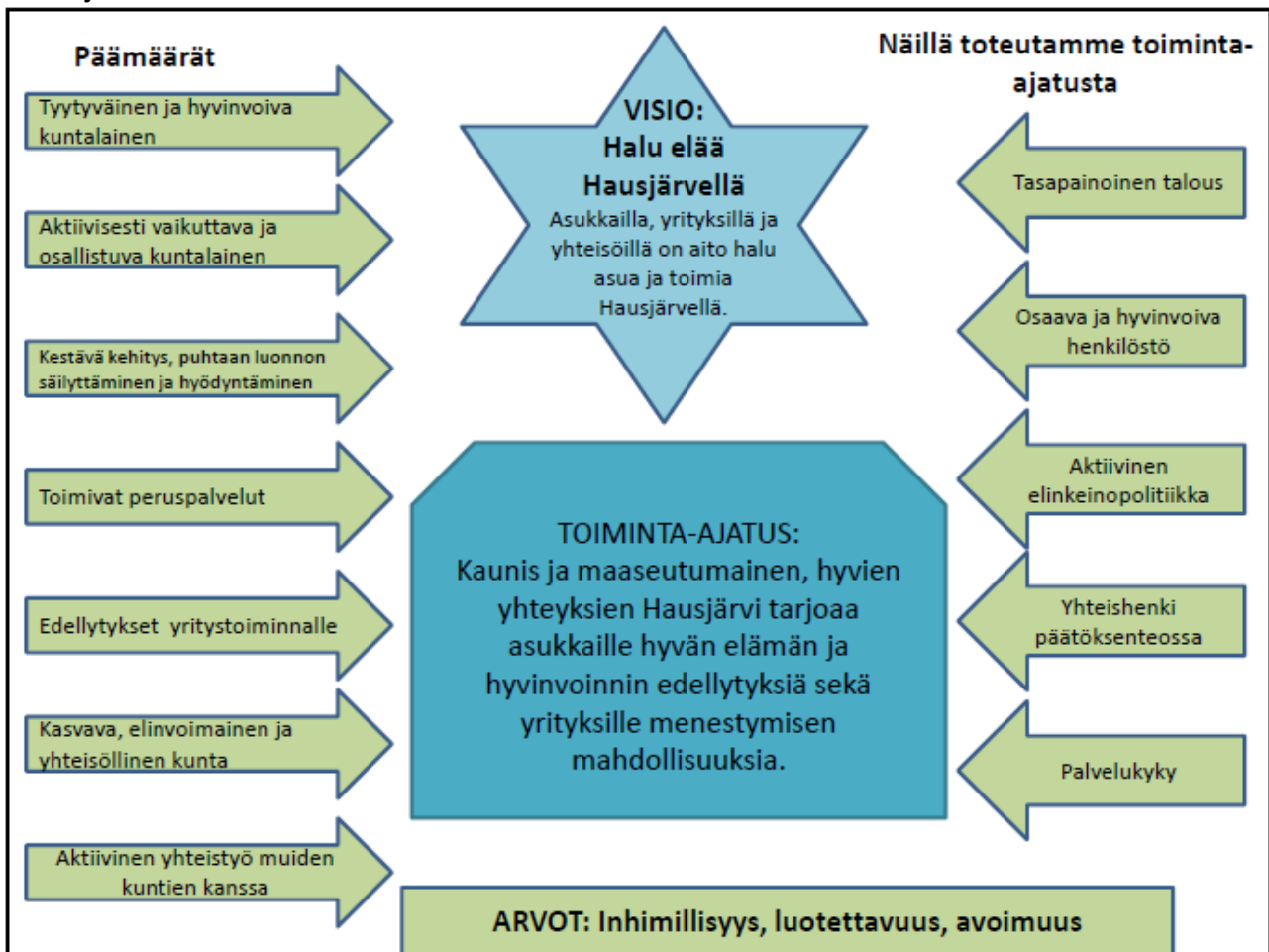
Taloussuunnitelmaa tehtäessä kuntalain uudistus ei ole edennyt uuden lain voimaantulovaiheeseen. Lau-suntovaiheessa lakiuudistuksen yksi merkittävimmistä taloudellisista seuraamuksista on mahdollinen ali-jäämän kattamisvelvoitteen laajentaminen koskemaan myös kuntayhtymiä. Hausjärven kunnan osuus ter-veydenhuollon kuntayhtymien kertyneistä alijäämistä on 1,6 M€ ja koko konserniyhteisöjen yhteenlaske-tusta alijäämästä 2,1 M€ vuoden 2013 tilinpäätöksen mukaan.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

2. KUNTASTRATEGIA

Kunnanvaltuusto hyväksyi kuntastrategian 1.10.2013. Strategia kulminoituu visioon ”Halu elää Hausjärvellä”. Tämä merkitsee sitä, että vision mukaan asukkailla, yrityksillä ja yhteisöillä on aito halu asua ja toimia Hausjärvellä.

KUVA. Hausjärven kunnan strategia: visio, päämäärät, toiminta-ajatus, toiminta-ajatuksen toteuttamiskeinot ja arvot.

Talousarvioon on sisällytetty tuloarvioiden ja määrärahojen kaltaisten taloudellisten tavoitteiden lisäksi strategiaan perustuvia toiminnallisia tavoitteita. Strategiaa tullaan konkretisoimaan vuoden 2015 aikana: vuoden aikana päivitetään niin sanottuja strategisia aliohjelmia, kuten henkilöstöstrategia ja elinkeino-ohjelma.

3. YLEISPERUSTELUT

3.1. Valtion toimenpiteet ja kuntatalous valtion talousarvioesityksen mukaan

3.1.1. Yleinen taloudellinen tilanne

Suomen bruttokansantuotteen määrä laski vuonna 2013 1,2 prosenttia ollen jo toinen peräkkäinen negatiivisen talouskasvun vuosi. Myös ennakkolliset tuotantoluvut alkuvuodelta 2014 ovat olleet heikkoja, sillä esimerkiksi tuotannon suhdannekuvaajan työpäiväkorjattu kehitys on ollut koko kesän miinusmerkkinen edelliseen vuoteen verrattuna. Erityisen heikkoa kehitys on ollut teollisuudessa ja rakentamisessa.¹

Suomen talouden omien rakenneongelmien lisäksi yksi syy vaimeaan alkuvuoden talouskehitykseen lienee Ukrainan kriisin kärjistyminen, siitä seuranneet vastapakotteet sekä lisääntynyt epävarmuus tulevaisuuden näkymiin.² Venäjän talouskasvu hidastui jo ennen kriisiä. Sekä EU:n pakotteilla että Venäjän asettamilla vastapakotteilla ei ole merkittäviä suoria makrotason vaikutuksia Suomeen. Sen sijaan epäsuorat vaikutukset voivat nousta kriisin pitkittyessä merkittäviksi.³

Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan vuonna 2014 Suomen BKT:n ei ennusteta kasvavan. Tavaroiden ja palvelujen vienti lisääntyy 0,4 %, kun taas tuonti vähenee edelleen. Nettoviennin vaikutus talouskasvuun on selvästi positiivinen ja merkittävin tekijä kuluvaan vuoden kasvun käynnistymisessä. Tuonin vaimeuden taustalla on osittain yksityisen kulutuksen vaatimaton kehitys. Tänä vuonna yksityinen kulutus ei lisääntynyt edellisvuodesta, sillä reaalisen ostovoiman kehitys on vaimeaa ja odotukset tulevasta talouskehityksestä sekä työmarkkinoiden tilanne eivät myöskään tue yksityistä kulutusta. Yksityiset investoinnit laskevat 4,6 %, mikä johtuu etupäässä asuinrakennusinvestointien sekä kone- ja laiteinvestointien heikosta kehityksestä. Teollisuustuotannon alamäen ennustetaan jatkuvan jo neljättä vuotta peräkkäin ja tuotannon supistuvan hieman yli 2 % kuluvaan vuonna. Palvelutuotannon ennustetaan kääntyvän hyvin maltillisen kasvuun tänä vuonna. Työmarkkinoiden tilanne heikkenee edelleen. Työttömyysasteen ennustetaan nousevan 8,6 prosenttiin ja työllisyys heikkenee edellisestä vuodesta 0,4 prosentilla.⁴

Monet muut ennustelaitokset, kuten esimerkiksi Aktia ja Palkansaajien tutkimuslaitos, ennakoivat kuluvalle vuodelle tyypillisesti heikompaa yksityisen kulutuksen kehitystä kuin valtiovarainministeriö. Heikomman yksityisen kulutuksen seurauksena BKT:n kasvu painuu miinuksen puolelle. Toteutuessaan se merkitsisi jo kolmatta perättäistä negatiivisen talouskasvun vuotta. Vastaava tilanne on eletty ainoastaan 1990-alun lamavuosina. Yleisesti voidaan todeta, että kansainvälisen finanssikriisin jälkeisen ajanjakson talouskasvu tulee jäämään näillä näkymin historiallisen heikolle tasolle.⁵

Vuoden 2015 kasvuksi muodostuu 1,2 % ja kasvu muuttuu laajapohjaisemmaksi. Kasvu on kuitenkin pienempää kuin aiemmin ennustettu heikomman vientikysynnän vuoksi. Yksityinen kulutus lisääntyy hieman, 0,3 %, huolimatta siitä, että kotitalouksien reaalitytulot polkevat paikallaan. Työllisyystilanteen hienoinen koheneminen ja taloudellisen aktiviteetin piristyminen luovat edellytyksiä kuluttajien kokeman epävarmuuden hälvenemiselle. Kotitalouksien säästämisaste alenee edelleen ja kotitalouksien velkaantumisaste taittuu. Maailmankaupan virkoamisen vanavedessä vienti kasvaa 4 %. Viennin kasvu jää kuitenkin maailmankaupan kasvua hitaammaksi ja siten markkinaosuuksien menettäminen jatkuu edelleen. Tuonin virkoamisen taustalla on ensisijaisesti investointien elpyminen. Investointien alarististä vain t&k-investoinnit eivät ensi vuonna lisääntynyt. Tarjonnan puolella teollisuuden tuotanto lisääntyy hieman yli prosentilla. Teollisuuden virkoa-

---

¹ Kuntaliitto: Kuntataloustiedote 3/2014

² Kuntaliitto: Kuntataloustiedote 3/2014

³ VM: Taloudellinen katsaus, syyskuu 2014

⁴ VM: Taloudellinen katsaus, syyskuu 2014

⁵ Kuntaliitto: Kuntataloustiedote 3/2014

Talousarvio 2015 Taloussuunnitelma 2016-2017

---

misen ja kotimaisen kysynnän maltillisen nousun myötä myös palveluiden tuotanto lisääntyy vajaalla puolelta prosentilla.⁶

Työmarkkinoiden tilanne pysyy edelleen heikkona vuonna 2015. Työttömyys alenee 8,5 prosenttiin edellisvuodesta ja työllisyys lisääntyy vajaalla puolella prosentilla. Työmarkkinoiden yhteensopivuusongelmat ovat edelleen merkittävät ja rakenteellisen työttömyyden taso korkea.⁷

Inflaation ennustetaan vuonna 2015 pysyvän noin puolentoista prosentin tuntumassa. Alkuvuonna 2014 edelleen vaimeana jatkunut taloudellinen aktiviteetti on heijastunut myös kuluttajahintojen kehitykseen, vaikka vuoden 2014 alussa korotettiin useita välillisiä veroja ja ne ovat välittyneet hyödykkeiden hintoihin odotetusti. Välillisen verotuksen kiristyminen aiheuttaa 0,5 prosenttiyksikön nousupaineen vuoden 2014 inflaatioon. Kuluva vuoden hintaennustetta on tarkistettu hieman alaspäin, ja koko vuoden keskimääräiseksi inflaatioksi ennustetaan nyt 1,1 %. Hintapaineet kansainvälisiltä raaka-ainemarkkinoilta ovat jääneet vähäisiksi ja ruuan maailmanmarkkinahinnan lasku on viimein alkanut näkyä myös suomalaisten ostosko-reissa. Erityisesti tuore-elintarvikkeiden eli liha- ja kalatuotteiden sekä hedelmien ja vihannesten hinnat ovat laskeneet alkuvuoden aikana huomattavasti. Tulossa on tiettyjä valmisteverojen korotuksia, mutta muuten elintarvikkeiden hintakehityksen on arvioitu palautuvan lähelle tavanomaista kehitystään vuosina 2015 ja 2016. Ensi vuoden inflaation keskiarvoksi ennustetaan 1,5 % ja ennustejakson viimeisenä vuonna inflaation arvioidaan olevan 1,8 %.⁸

Vuoden 2016 talouskasvuksi ennustetaan 1,4 %. Kotimainen kysyntä muodostuu edellisvuosia merkittävämmäksi kasvun lähteeksi. Nettopiennin kontribuutio pysyy myös positiivisena, mutta edelleen Suomen viennin ennustetaan kehittyvän maailmankauppaa hitaammin. Huolimatta hitaasta kasvusta vuonna 2016 BKT kasvaa talouden potentiaalista tuotantoa nopeammin. Vuosien 2014–2016 kumulatiivinen kasvu jää vain 2,6 prosenttiin.⁹ Bruttokansantuotteen historiallisen matala kasvu ennusteajanjaksolla johtuu muun muassa väestön ikääntymisestä, tuotantorakenteen ongelmista sekä investointiasteen jo pidempään jatku-neesta voimakkaasta laskusta.¹⁰

Työllisyystilanne heikkenee edelleen kuluvana vuonna. Työvoimatutkimuksen mukaan työttömyys on kasvanut jo kahden vuoden ajan ja sen arvioidaan jatkavan kasvuaan vuonna 2014. Eri tilastoista havaittavat tiedot viittaavat siihen, että Suomessa työttömyysturvaa saavista työttömistä yhä harvempi hakee aktiivisesti töitä. Vaikka työllisyyden heikkenemisen pahin vaihe näyttää olevan ohi, merkit tilanteen paranemisesta ovat vielä hauraita. Työllisyysodotukset ovat edelleen negatiivisia ja avoimien työpaikkojen lisääntyminen on kovin vähäistä. Siinä missä suhdannetilanne on varovaisesti paranemassa, niin rakenteelliset ongelmat ovat yhä ilmeisempiä. Avoimien työpaikkojen avoinna olon kesto on pidentynyt ja pitkäaikaistyöttömyys kasvanut. Talouden rakennemuutoksen seurauksena havaitaan selviä yhteensopivuusongelmia työttömien työnhakijoiden ja avoimien työpaikkojen välillä niin alueellisesti kuin ammatillisestikin. Työmarkkinoiden yhteensopivuusongelmien ja työmarkkinoilta syrjäytymisriskin lisäksi työllisyyden parantaminen on jatkossa yhä haastavampaa väestön ikääntymisestä johtuvan työvoiman supistumisen vuoksi. Kaiken kaikkiaan työllisyyskehityksen arvioidaan olevan lähivuosina hyvin vaisua. Työllisyystilanne alkaa ennusteen mukaan parantua vasta vuonna 2015.¹¹

---

⁶ VM: Taloudellinen katsaus, syksy 2014

⁷ VM: Taloudellinen katsaus, syksy 2014

⁸ VM: Taloudellinen katsaus, syksy 2014

⁹ VM: Taloudellinen katsaus, syksy 2014

¹⁰ Kuntaliitto: Kuntataloustiedote 3/2014

¹¹ VM: Taloudellinen katsaus, syksy 2014

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Sekä lyhyissä että pitkissä koroissa oletetaan hyvin maltillista nousua vuosille 2015 ja 2016. Vuonna 2016 kolmen kuukauden euriborin vuosikeskiarvoksi ennustetaan 0,7 % ja kymmenen vuoden korkoksi 2,7 %. Korcoennusteissa ollaan tultu vuoden takaisesta näkemyksestä alaspäin miltei prosenttiyksikön verran.¹²

Taulukko: Yleinen taloudellinen tilanne

Muuttuja\Vuosi	2012	2013*	2014**	2015**	2016**
(%-muutos)					
Tuotanto (määrä)	-1,5	-1,2	0,0	1,2	1,4
Palkkasumma	3,4	0,5	0,9	1,7	2,2
Ansiotasotaso	3,2	2,1	1,4	1,2	1,5
Työlliset (määrä)	0,4	-1,1	-0,4	0,3	0,6
Inflaatio	2,8	1,5	1,1	1,5	1,8
Kuntien kustannustason muutos ^(*)	3,4	1,8	0,9	1,1	1,5
(%-yksikköä)					
Työttömyysaste	7,7	8,2	8,6	8,5	8,2
Verot/BKT	42,9	44,0	44,4	44,3	44,5
Julkiset menot/BKT	56,3	57,8	58,5	58,2	57,9
Rahoitusjäämä/BKT	-2,1	-2,3	-2,7	-2,4	-1,7
Julkinen velka/BKT	53,0	55,9	59,6	61,2	62,1
Vaihtotase/BKT	-1,9	-2,2	-1,5	-1,2	-1,1
Euribor 3 kk, %	0,6	0,2	0,3	0,4	0,7
10 vuoden korko, %	1,9	1,9	1,5	1,6	2,2

Lähde (*): Tilastokeskus (2012-2013), PPB 15.9.2014 (2014-2016)

Lähde: Tilastokeskus (EKT2010), VM Taloudellinen katsaus, 15.9.2014

3.1.2. Kuntien menot ja verotulot vuosina 2014-2015

Kuntien palkkauskustannukset kasvavat aikaisempiin vuosiin nähden varsin maltillisesti. Kunta-alalla saavutettiin viime vuoden loppupuolella neuvottelutulos virka- ja työehtosopimuksista vuosille 2014–2016. Työllisyys- ja kasvusopimuksen mukaisten kunnallisten työ- ja virkaehtosopimusten sopimuskausi on voimassa 31.1.2017 asti, ja kausi koostuu kahdesta osasta. Ensimmäinen jakso päättyy vuoden 2015 lopussa, ja sille ajoittuu kaksi sopimuskorotusta. Pääsääntöisesti kuluvan vuoden heinäkuuhun ajoittuneiden sopimuskorotusten kustannusvaikutus on keskimäärin 0,8 %. Korotuksen talousarviovaikutus on puolet tästä eli 0,4 %.¹³

Vuonna 2015 sopimuskorotukset toteutetaan pääsääntöisesti 1.7.2015. Keskimäärin sopimuskorotuksen kustannusvaikutus on 0,4 prosenttia, mutta koska jo vuonna 2014 voimaan tullutta vuosilomauudistusta rahoitettiin näistä varoista, vuoden 2015 kustannusvaikutus pienenee kunta-alalla keskimäärin 0,3 prosenttiin. Tästä puolen vuoden talousarviovaikutus on 0,15 %. Palkkakustannuksiin vaikuttaa myös 0,4 prosentin suuruinen palkkaperintö, minkä vuoksi sopimuskorotusten kustannusvaikutus vuonna 2015 on noin 0,6 prosenttia. Lisäksi palkkakustannuksiin vaikuttavat myös mahdolliset työkokemuslisien kertymät, työnanta-

¹² VM: Taloudellinen katsaus, syksy 2014

¹³ Kuntaliitto: Kuntataloustiedote 3/2014

Talousarvio 2015 Taloussuunnitelma 2016-2017

---

jakohtaiset ratkaisut (esim. säästöt) ja henkilöstörakenteen muutokset. Toisen jakson sopimusratkaisusta neuvotellaan vuonna 2015.¹⁴

Kuntatyönantajan sosiaalivakuutusmaksut alenevat sekä vuonna 2014 että vuonna 2015. Vuonna 2014 maksukevennys on voimakkaampaa, sillä sekä työttömyysvakuutusmaksu että eläkemaksu laskevat. Toisaalta kuntatyönantajan sairausvakuutusmaksu nousee. Keskimäärin sosiaalivakuutusmaksut kevenevät 0,4 prosenttiyksiköllä. Ensi vuonna maksutason arvioidaan laskevan 0,1 prosenttiyksiköllä. Kuntatyönantajan keskimääräinen sosiaalivakuutusmaksujen taso suhteessa palkkasummaan säilyy tänä ja ensi vuonna noin 30 prosentissa, mutta vähitellen vuoteen 2018 mennessä maksujen arvioidaan laskevan 29,5 prosentin tuntumaan.¹⁵

Kunta-alan kustannustaso kohosi vuonna 2013 peruspalvelujen hintaindeksillä mitattuna 1,8 %, kun se sitä edellisenä vuonna oli 3,4 prosenttia. Vuonna 2014 peruspalvelujen hintaindeksillä mitatun kustannustason nousun arvioidaan hidastuvan prosentin tuntumaan. Vuonna 2015 kustannustason nousun arvioidaan pysyvän samalla tasolla.

Kuntien verotilitykset yhteensä kasvoivat vuonna 2013 peräti 6,8 prosenttia, minkä seurauksena tilitysten taso nousi 20,6 mrd. euroon. Vuonna 2014 verotilitysten kasvuvauhti putoaa Kuntaliiton veroennustekehikon mukaan reippaasti edellisvuoden poikkeuksellisen korkealta tasolta normaalimmalle kasvutasolle: verotilitysten kasvun arvioidaan olevan 2,2 % vuoteen 2013 nähden. Verotulojen hitaaseen kasvuun vaikuttavat myös muun muassa uuden työmarkkinaratkaisun maltilliset sopimuskorotukset, vaatimaton talouskehitys, veroperustemuutokset sekä väestön ikääntyminen.

Vuonna 2015 ansiotulojen kasvuvauhti pysyy lähes ennallaan noin kahdessa prosentissa, sillä palkkasummaennusteen arvioidaan nousevan yleisen talouskasvun piristymisen myötä 1,7 prosenttiin. Sopimuspalkat nousevat maltillisesti, mutta muut tekijät nostavat yleistä ansiotasoindeksiä reippaasti. Palkkasumman kasvun kiihtymisestä huolimatta kunnallisveron tilitysten ennakoidaan kasvavan vuonna 2015 vain 1,2 prosenttia. Keskeinen syy tilitysten vaimeaan kasvuun on kunnallisverosta myönnettävien vähennysten kasvu. Vuonna 2015 tullaan korottamaan useita vähennyksiä, kuten kunnallisverotuksen eläketulovähennystä, työtulovähennystä ja perusvähennystä. Myös uusi lapsivähennys ja valtion tuloveroasteikon kolmen alimman tuloajan korotus 1,7 prosentilla vaimentavat kunnallisveron kasvua. Kaikkien kuntien tuloveroihin vaikuttavien veroperustemuutosten yhteisvaikutukseksi vuonna 2015 arvioidaan -131 milj. euroa. Verotulomenetykset kuitenkin kompensoidaan kunnille täysimääräisesti valtionosuusjärjestelmän kautta lisäämällä kuntien valtionosuuksia.

Vuonna 2015 sovellettava kuntien yhteisöveron jako-osuus nousee vuoden 2014 luvusta, sillä kuntien yhteisöveron jako-osuutta nostetaan 75 miljoonalla eurolla työmarkkinatukiudistukseen liittyvien lisäkustannusten kompensoimiseksi kunnille. Yhteisöveroon on esitetty myös muita pienempiä veroperustemuutoksia, jotka tullaan kompensoimaan kunnille yhteisöveron jako-osuutta muuttamalla.

Kiinteistöveron tilitykset nousevat kiinteistöverouudistustyön vuoksi vuonna 2014 reippaasti. Tilitysten määrän arvioidaan lisääntyvän yli 10 prosenttia, jolloin kiinteistövero kasvaa noin 1,5 mrd. euroon. Vuonna 2015 kiinteistövero arvioidaan kertyvän noin neljä prosenttia enemmän kuin vuonna 2014.

---

¹⁴ Kuntaliitto: Kuntataloustiedote 3/2014

¹⁵ Kuntaliitto: Kuntataloustiedote 3/2014

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Taulukko: Keskeisiä indeksilukuja ja niiden ennusteita 6.10.2014.

Vuosi	Kuluttajahinta- indeksi, 2000=100		Rakennus- kustannusindeksi, 2000=100		Tukkuhinta- indeksi ²⁾ , 2000=100		Palkansaajien ansiotasoindeksi, 2000=100				Peruspalvelujen hintaindeksi, 2000=100	
							Kaikki palkansaajat		Kuntasektori			
	piste- luku	vuosi- muutos %	piste- luku	vuosi- muutos %	piste- luku	vuosi- muutos %	piste- luku	vuosi- muutos %	piste- luku	vuosi- muutos %	piste- luku	vuosi- muutos %
2000	100,0		100,0		100,0		100,0		100,0		100,0	
2001	102,6	2,6	102,5	2,5	99,1	-0,9	104,5	4,5	103,5	3,5	103,5	3,5
2002	104,2	1,6	103,3	0,8	97,7	-1,5	108,2	3,5	106,8	3,2	106,5	2,9
2003	105,1	0,9	105,2	1,8	97,4	-0,3	112,6	4,0	110,7	3,7	109,8	3,1
2004	105,3	0,2	107,8	2,5	98,3	0,9	116,8	3,8	115,1	4,0	113,5	3,4
2005	106,2	0,9	111,7	3,6	101,6	3,3	121,4	3,9	119,9	4,2	117,5	3,5
2006	107,9	1,6	115,9	3,8	107,6	5,9	124,9	2,9	123,5	3,0	121,4	3,3
2007	110,6	2,5	122,8	5,9	111,4	3,5	129,2	3,4	128,1	3,7	125,6	3,5
2008	115,1	4,1	127,6	3,9	116,5	4,6	136,3	5,5	135,1	5,5	132,3	5,2
2009	115,1	0,0	126,2	-1,1	108,8	-6,6	141,8	4,0	139,8	3,5	135,0	2,0
2010	116,5	1,2	127,6	1,1	115,0	5,7	145,5	2,6	144,5	3,4	138,5	2,6
2011	120,4	3,4	131,8	3,3	124,7	8,5	149,4	2,7	148,9	3,0	143,1	3,3
2012	123,8	2,8	135,0	2,4	128,5	3,0	154,2	3,2	154,2	3,6	148,0	3,4
2013	125,7	1,5	136,4	1,0	129,9	1,1	157,4	2,1	156,8	1,7	150,6	1,8
2014**	127,0	1,1	137,6	0,9	129,0	-0,7	159,6	1,4	158,7	1,2	152,0	0,9
2015**	128,9	1,5	139,7	1,5	130,7	1,3	161,6	1,2	160,4	1,1	153,6	1,1
2016**	131,3	1,8	143,0	2,4	133,4	2,1	164,0	1,5	162,8	1,5	156,0	1,5
2017**	133,6	1,8	146,4	2,4	135,8	1,8	166,9	1,8	165,8	1,8	158,6	1,7
2018**	136,0	1,8	150,0	2,4	138,2	1,8	170,3	2,0	169,1	2,0	161,6	1,9

1) Tässä taulukossa on vertailun helpottamiseksi käytetty muunnettuja indeksejä, joiden perusvuodeksi on merkitty 2000=100

2) Tukkuhintaaindeksin ennusteissa on käytetty kotimarkkinoiden perushintaaindeksiä

Lähde: Tilastokeskus, ennusteet VM

3.2. Kunnan talousarvion lähtökohdat

3.2.1. Väestömuutokset

Tilastokeskuksen vuonna 2012 päivittämän väestöennusteen mukaan Hausjärven väkiluku kasvaa kolmea poikkeusvuotta lukuun ottamatta joka vuosi aina vuoteen 2040 asti. Ennustekauden alkuvuosina väkiluvun on ennustettu kasvavan 0,5 % vuosittain.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Taulukko. Tilastokeskuksen ennuste Hausjärven asukasluvusta ikäryhmittäin, väestö vuonna 2011 ja indeksi vuodet 2020, 2025, 2030, 2035 ja 2040 (perusvuosi 2011).

Ikäryhmä\vuosi	2011, lkm	2011	2020	2025	2030	2035	2040
0-6	776	100,0	95,6	95,1	93,3	92,0	92,8
7-12	697	100,0	106,2	104,7	105,0	103,7	101,9
13-15	351	100,0	102,0	103,4	101,4	101,7	100,0
16-64	5 502	100,0	96,7	96,3	95,5	95,4	96,7
65-74	799	100,0	149,2	153,1	154,1	155,7	146,9
75-84	502	100,0	113,5	156,2	190,8	199,6	205,6
85+	180	100,0	128,9	136,7	173,9	246,1	310,0
yhteensä	8 807	100,0	103,9	106,5	108,7	110,5	112,0

Lähde: Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestöennuste [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-5137. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 24.11.2014]. Saantitapa: <http://stat.fi/til/vaenn/>

3.2.2 Työpaikat ja työllisyys

Hausjärven työllisyystilanne on ollut ja on edelleenkin suhteellisen hyvä verrattuna maakunnan ja muun Suomen tasoon, vaikka työttömyys onkin hieman kasvanut kuluvana vuonna. Hausjärven (7,3 %) ja Lopen (7,7 %) työttömyysaste syyskuun lopussa on pienempi kuin millään muulla maakunnan kunnalla. Työttömyysaste on myös pienempi kuin maakunnassa ja koko maassa keskimäärin. Lukumääräisesti työttömiä työnhakijoita oli syyskuussa 2014 yhteensä 317 (vuoden 2013 syyskuussa 302), joista alle 25-vuotiaita oli 41 (32) ja yli vuoden työttömänä olleita 77 (67). Kuten edellisistä luvuista huomataan, pitkäaikaistyöttömyyden kasvu jatkuu Hausjärvellä muun Suomen tapaan. Myös alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden määrä on selvässä kasvussa niin Hausjärvellä kuin Kanta-Hämeessäkin.¹⁶

Taulukko: Työttömien osuus työvoimasta 2006-2014

Vuosi	Riihimäen seutu			
	Hausjärvi	Loppi	Riihimäki	yhteensä
2006	7,0 %	7,4 %	10,1 %	9,1 %
2007	5,6 %	5,7 %	8,6 %	7,5 %
2008	5,1 %	5,6 %	8,1 %	7,1 %
2009	7,1 %	7,4 %	10,0 %	9,0 %
2010	7,6 %	6,9 %	10,3 %	9,2 %
2011	6,6 %	6,0 %	9,4 %	8,3 %
2012	6,7 %	6,0 %	9,5 %	8,3 %
2013	7,1 %	6,9 %	11,0 %	9,5 %
1-9/2014	8,1 %	8,2 %	11,9 %	10,5 %

Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriö, Toimiala Online

Hausjärven työpaikkaomavaraisuus on heikentynyt vuosina 2010-2012. Vuonna 2010 työpaikkaomavaraisuus oli 60,6 % ja tuorein saatavissa oleva luku vuodelta 2012 59,4 %. Työpaikkaomavaraisuus on kuitenkin käytännössä pysynyt kymmenessä vuodessa - vuodesta 2002 vuoteen 2012 - samana: vuonna 2002 työpaikkaomavaraisuus oli 59,2 % ja vuonna 2012 59,4 %. On kuitenkin huomattava, että tässä samassa ajassa sekä työpaikkojen määrä että työllinen työvoima ovat molemmat kasvaneet noin 10 %. Jos tarkastellaan työpaikkaomavaraisuuden kehitystä ajalla 1987-2012, korkein työpaikkaomavaraisuus on Hausjärvellä ollut vuonna 1987 (73,7 %) ja pienin vuonna 2002 (59,2 %). 2000-luvulla Hausjärven työpaikkaomavaraisuus on ollut 60 %:n tuntumassa vaihteluvälillä 59,2 % (vuonna 2002) - 61,5 % (vuonna 2008). 1990-luvulla työpaik-

¹⁶ Hämeen ELY-keskuksen työllisyyskatsaus, 21.10.2014

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

kaomavaraisuus liikkui 65 %:n tuntumassa, lukuun ottamatta poikkeusvuosia 1993 ja 1994, jolloin työpaikkaomavaraisuus oli yli 70 %.

Taulukko. Työllisten määrä, työpaikkojen määrä ja työpaikkaomavaraisuus vuosina 2000-2012.

	2000	2002	2009	2010	2011	2012
Työllisten määrä	3 567	3 656	3 970	4 008	4 004	4 015
<i>muutos</i>				1,0 %	-0,1 %	0,3 %
Työpaikkojen määrä	2 140	2 163	2 353	2 429	2 416	2 386
<i>muutos</i>				3,2 %	-0,5 %	-1,2 %
Työpaikkaomavaraisuus	60,0 %	59,2 %	59,3 %	60,6 %	60,3 %	59,4 %

Lähde: Suomen virallinen tilasto (SVT): Työssäkäynti [verkkajulkaisu]. ISSN=1798-5528. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 21.11.2014]. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/tyokay/index.html>

Taulukko. Työpaikkojen määrä toimialoittain vuonna 2007-2012.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	muutos, %	osuus
A Maatalous, metsätalous ja kalatalous	243	236	236	234	234	213	-9,0 %	8,9 %
B Kaivostoiminta ja louhinta	22	16	15	12	12	13	8,3 %	0,5 %
C Teollisuus	544	502	420	379	392	396	1,0 %	16,6 %
D Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto, jäähdytysliiketoiminta	1	3	3	3	1	4	300,0 %	0,2 %
E Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto, jätehuolto ja muu ympäristön puhtaanapito	21	25	24	42	7	23	228,6 %	1,0 %
F Rakentaminen	243	283	278	301	344	311	-9,6 %	13,0 %
G Tukku- ja vähittäiskauppa; moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien korjaus	172	254	231	221	204	216	5,9 %	9,1 %
H Kuljetus ja varastointi	104	102	95	104	103	110	6,8 %	4,6 %
I Majoitus- ja ravitsemistoiminta	50	72	54	59	52	76	46,2 %	3,2 %
J Informaatio ja viestintä	29	25	23	31	25	21	-16,0 %	0,9 %
K Rahoitus- ja vakuutustoiminta	8	8	5	9	8	7	-12,5 %	0,3 %
L Kiinteistöalan toiminta	4	4	4	2	1	4	300,0 %	0,2 %
M Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta	70	72	75	81	82	79	-3,7 %	3,3 %
N Hallinto- ja tukipalvelutoiminta	85	91	104	115	104	105	1,0 %	4,4 %
O Julkinen hallinto ja maanpuolustus; pakollinen sosiaalivakuutus	33	29	19	25	20	19	-5,0 %	0,8 %
P Koulutus	171	177	174	199	208	192	-7,7 %	8,0 %
Q Terveys- ja sosiaalipalvelut	378	391	380	395	382	416	8,9 %	17,4 %
R Taiteet, viihde ja virkistys	22	21	14	16	18	22	22,2 %	0,9 %
S Muu palvelutoiminta	162	132	154	149	170	101	-40,6 %	4,2 %
X Tuntematon toimiala	47	24	45	52	49	58	18,4 %	2,4 %
Yhteensä	2 409	2 467	2 353	2 429	2 416	2 386	-1,2 %	100,0 %
Indeksi	100,0	102,4	97,7	100,8	100,3	99,0	-1,2 %	4,2 %

Lähde: Suomen virallinen tilasto (SVT): Työssäkäynti [verkkajulkaisu]. ISSN=1798-5528. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 19.11.2014]. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/tyokay/tau.html>

Huomion arvoista on se, että viimeisin tilastoista saatava luku kertoo, että työpaikkojen määrä on Hausjärvellä pienempi vuonna 2012 kuin edellisenä vuonna. Suurista työllistäväistä toimialoista teollisuuden työpaikat ovat vähenyneet merkittävästi viidessä vuodessa. Myönteistä on se, että työpaikkojen määrä on kasvanut terveys- ja sosiaalipalveluissa, tukku- ja vähittäiskaupassa sekä majoitus- ja ravitsemustoiminnassa.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

3.2.3 Talousarvio ja talousarvion tasapaino

Talousarvion laadinnan lähtökohtana on ollut, että huolimatta tiukasta kuntataloudesta palvelutarjonnalla ja -tasolla pystytään vastaamaan kunnalle asetettuihin vaatimuksiin. Palvelutarjontaa ei ole olennaisesti leikattu.

Kunnan taseessa oli vuoden 2014 alkaessa ylijäämää aikaisemmilta tilikausilta 3,9 milj. euroa. Vuoden 2014 tulos näyttäisi tämän hetken arvioiden mukaan toteutuvan noin 0,3 milj. euroa alijäämäisenä, joten taloussuunnitelmaa lähdetään tekemään arviolta 3,6 milj. euron taseylijäällä. On kuitenkin huomattava, että mikäli konserniyhteisöjen taseen kertynyt ylijäämä säilyy vuoden 2013 tilinpäätöksen mukaisena, konsernitaseen ylijäämä on vain noin 1,5 milj. euroa.

Talousarviossa vuosi 2015 on alijäämäinen. Alijäämä vastaa noin 0,75 % kunnallisveroprosentin tuottoa. Toimintamenoihin on suunniteltu vain vähäistä kasvua, mutta erityisesti verotulojen vähäinen kasvu ja valtionosuusrahoituksen merkittävä pieneneminen olisivat edellyttäneet toimintakulujen merkittäviä leikkauksia, jotta tasapaino olisi saavutettu. Kunnanhallitus antoi vielä kokouksessaan 18.11.2014 lisätavoitteita toimintakulujen pienentämiseksi. Nämä valmisteluohjeet sisällytettiin talousarvioon, mutta nämä toimenpiteisiin vielä kohdentamattomat määrärahavähennykset ovat riittämättömiä talouden tasapainon saavuttamiseksi.

Kaikki taloussuunnitelmaavuodet ovat ylijäämäisiä. Tämä perustuu voimakkaaseen verotulojen kasvuun vuonna 2016 ja maltilliseen toimintamenojen kasvuun. Ulkoisten toimintakulujen kasvu on suunnitelman mukaan korkeintaan 1,5 % vuodessa. Suunnitelman mukaan vuonna 2016 verotulot kasvavat summalla, joka vastaa kunnallisveron 0,75 prosenttiyksikön korotuksen tuomaa tuottoa.

Talousarvion keskeiset tuloperusteet ovat seuraavat:

- tuloveroprosentti vuodelle 2014 on 21,00 %
- kiinteistöveroprosentit on vahvistettu seuraaviksi:

- yleinen kiinteistöveroprosentti	1,25 % (vuonna 2014 1,10 %)
- vakituiset asuinrakennukset	0,45 % (vuonna 2014 0,43 %)
- vapaa-ajan rakennukset	1,00 %
- voimalaitokset	1,10 %
- yleishyödylliset yhteisöt	0,00 % (vuonna 2014 0,30 %)
- rakentamattomille rakennuspaikoille	3,00 %
- koiraveroa ei kanneta
- verojen tilityserien arvioinnissa on käytetty Kuntaliiton veroennustekehikkoa
- valtionosuudet on arvioitu Kuntaliiton julkaisemien laskelmien avulla
- maksuja ja taksoja on tarkistettu hallintokunnissa mahdollisuuksien mukaan: maksuja ei pääosin kuitenkaan ole korotettu vuodelle 2015.

Valtionosuusrahoituksen vähetessä ja verotulojen kasvun hidastuessa talouden tasapainottaminen on edellyttänyt erityisiä talouden tasapainottamistoimia. Vuoden 2014 talousarvion laadintaa varten kunnanhallitus nimesi talouden tasapainottamisryhmän, jonka valmistelun tuella laadittiin talouden tasapainottamisohjelma. Ohjelma sisälsi toimenpiteitä toimintakulujen vähentämiseksi ja verojen korotuksia. Osa toimenpiteistä oli suunniteltu toteutettavaksi niin, että taloudellinen vaikutus tulee kokovuotiseksi vasta vuonna 2015. Tämän erityisen ohjelman toimenpiteiden lisäksi ei perustettu uudelleen vastaavaa valmisteluryhmää vuoden 2015 talousarvion laatimista varten, vaan huomio oli edellisen vuoden ohjelman toimeenpanossa ja tiukassa menokurissa.

Talousarvio 2015 Taloussuunnitelma 2016-2017

3.2.4 Henkilöstö

Vuoden 2015 talousarvioon sisältyvät seuraavat henkilöstöresurssilisäykset:

- Sivistyslautakunta/perusopetus: 2 x luokanopettaja 1.8. alkaen
- Perusturvalautakunta/vanhustenhuolto: 2 x lähihoitaja (hoivaosasto)
- Perusturvalautakunta/sosiaalityö: sosiaalihoaja 1.4. alkaen
- Perusturvalautakunta/vammaispalvelut: 2,5 x sosiaalihoaja/lähihoitaja

Lisäksi Elinkeinot ja kehittäminen -palvelukeskuksen määrärahoihin on sisällytynyt varaus noin 16 työllistetyin työllistämiseen vuosittain. Vuoden 2015 alusta kuntien kustannusvastuu työttömyydestä kasvaa merkittävästi ja tämän kasvun hillitsemiseksi edellä mainittuihin määrärahoihin on tehty lisävaraus, jolla on mahdollisuus työllistää noin viisi henkilöä enemmän.

Vuoden 2014 talousarvioon sisällyneet henkilöstöresurssilisäykset oli suunniteltu kokovuotisiksi, eikä niistä tule näin ollen vuoden 2015 talousarvioon määrärahalisäystarvetta.

Lisäksi henkilöstökulujen budjetointiin on vaikuttanut sijaispalvelun. Kunnanhallitus päätti 21.5.2013, että kunta ryhtyy hankkimaan enintään kolmen kuukauden mittaisiin määräaikaisiin työsuhteisiin vanhustenhuollossa ja varhais-kasvatuksessa tarvittavan sijaistyövoiman Seutukry Oy:ltä vuokra-työvoimana. Sopimus on voimassa määräajan 31.12.2016 loppuun asti. Vuosi 2014 on ollut ensimmäinen kokonainen vuosi, jolloin Seutukry Oy:n kanssa solmittua sopimusta on hyödynnetty. Tämä on pyritty ottamaan huomioon talousarvion valmistelussa.

Henkilöstökulujen budjetointiin on vaikuttanut myös KuEL eläkemenoperusteisten maksujen ja varhemaksujen keskitettyyn budjetointiin siirtyminen. Yhteensä näihin kuluihin on varattu määrärahaa 938.000 euroa ja tämä erä on budjetoitu aiemmin pääosin toimialojen kustannuksiksi. Summa on kuntatasolla melko vakio vuosittain, mutta vaihtelee toimialojen ja erityisesti tulosyksiköiden välillä huomattavasti. Siksi erät on budjetoitu Palkeet -palveluyksikköön. Kun talousarviovuoden aikana saadaan tieto summan oikeasta kohdentumisesta, siirretään toimivaltaisen viranhaltijan/toimielimen päätöksellä vastaava kate palvelukeskukseen talousarviosta aiheuttamisperiaatteen mukaiselle oikealle kustannuspaikalle.

Henkilöstömenot

Kunta-alalla saavutettiin vuoden 2013 loppupuolella neuvottelutulos virka- ja työehtosopimuksista vuosille 2014–2016. Työllisyys- ja kasvusopimuksen mukaisten kunnallisten työ- ja virkaehtosopimusten sopimuskausi on voimassa 31.1.2017 asti, ja kausi koostuu kahdesta osasta. Ensimmäinen jakso päättyy vuoden 2015 lopussa, ja sille ajoittuu kaksi sopimuskorotusta. Pääsääntöisesti vuoden 2014 heinäkuuhun ajoittuneiden sopimuskorotusten kustannusvaikutus on kunnille keskimäärin 0,8 %. Korotuksen talousarviovaikutus kunnille on puolet tästä eli 0,4 %.

Vuonna 2015 sopimuskorotukset toteutetaan pääsääntöisesti 1.7.2015. Keskimäärin sopimuskorotuksen kustannusvaikutus on 0,4 prosenttia, mutta koska jo vuonna 2014 voimaan tullutta vuosilomauudistusta rahoitettiin näistä varoista, vuoden 2015 kustannusvaikutus pienenee kunta-alalla keskimäärin 0,3 prosenttiin. Tästä puolen vuoden talousarviovaikutus on 0,15 %. Palkkakustannuksiin vaikuttaa myös 0,4 prosentin suuruinen palkkaperintö, minkä vuoksi sopimuskorotusten kustannusvaikutus vuonna 2015 on noin 0,6 prosenttia. Lisäksi palkkakustannuksiin vaikuttavat myös mahdolliset työkokemuslisien kertymät, työnantajakohdittaiset ratkaisut (esim. säästöt) ja henkilöstörakenteen muutokset. Toisen jakson sopimusratkaisusta neuvotellaan vuonna 2015.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Aiempiin vuosiin nähden siis kuntien palkkauskustannukset kasvavat varsin maltillisesti. Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan kunta-alan ansiotasoindeksi nousee vuonna 2014 kuitenkin sopimuskorotusten osoittamia lukemia korkeammaksi eli 1,2 prosenttiin. Vuonna 2015 ansiotasoindeksin arvioidaan pysyvän samoissa kasvulukemissa.

Vakituisen henkilöstön palkat on laskettu käytössä olevan Budnetti3-ohjelman palkkasuunnittelu-osion kautta henkilöittäin. Pohjana ovat toukokuun 2014 palkat, joihin on laskettu työehtosopimuksen mukaiset palkankorotukset vuodelle 2015. Hausjärven kunnassa on varauduttu palkkakulujen 0,15 % kasvuun.

Henkilösivukulujen laskennassa on käytetty seuraavia sivukuluprosentteja, jotka perustuvat osin arvioon: KuEL -maksu 17,05 % (vuonna 2013 16,75 %), VaEL 22,50 % (22,51 %), sairausvakuutusmaksu 2,15 % (2,14 %), tapaturmavakuutusmaksu 0,5 % (0,5 %), työttömyysvakuutusmaksu 2,84 % (2,84 %). Tämän lisäksi talousarvioon on varattu eläkemenoperusteisiin KuEL-maksuihin 821.100 euroa (816.300 euroa) ja varhemaksuihin 116.900 euroa (127.600 euroa). Suurin osa (69.500 euroa) varhemaksuvarauksesta koskee yhteisvastuullista varhemaksua, mutta kunnan oman varhemaksun varaus on lähes kaksi kertaa enemmän kuin vuonna 2013 toteutuneet varhemaksut. KuEL-maksujen ja varhemaksujen budjetointimuutoksesta on kerrottu edellä.

Palkka- ja palkkiomenot kasvavat 19.700 euroa (0,2 %) verrattuna vuoden 2014 talousarvioon. Henkilöstömenojen kasvu vuoden 2014 talousarvioon nähden on 53.600 euroa eli 0,3 %. Vuoden 2014 henkilöstömenojen ennakoidaan toteutuvan talousarviota pienempinä. Henkilöstömenojen kasvu on pientä, kun huomioidaan vuodelle 2015 tulevat henkilöstölisäykset. Kasvun pienuuteen vaikuttavia tekijöitä ovat mm. vuoden 2014 sisältyneet henkilöstömenosäästöt, jotka vaikuttavat koko tehollaan vasta vuoteen 2015, vaatimattomat sopimuskorotukset ja avoimeksi tulleeseen talousjohtajan virkaan liittyvät tehtäväjärjestelyt.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

---

4. TALOUSARVION JA -SUUNNITELMAN RAKENNE JA SITOVUUS SEKÄ TILIVELVOLLISET

Kuntalain 65 §:n mukaan talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Talousarvioon otetaan toiminnallisten tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Kunnan toiminnassa ja taloudessa on noudatettava talousarviota.

Valtuusto päättää talousarvion tuloarvioiden ja määrärahojen euromääräisestä tasosta.

Kunnan toiminta perustuu toimialoihin ja palvelukeskuksiin, jotka ovat valtuustoon nähden sitovia tasoja. Toinen palvelukeskuksista sisältää myös ympäristölautakunnan.

Käyttötalouden sitovat toiminnalliset tavoitteet on esitetty taulukossa kunkin toimielimen yleisen osan yhteydessä. Aiempaan tapaan valtuustotason sitovien tavoitteiden lisäksi on asetettu myös lautakuntiin nähden sitovia tavoitteita. Valtuustotason sitovat toiminnalliset tavoitteet on esitetty valtuustoa koskevassa talousarvion osassa. Konserniyhteisöjä ja muita toiminnallisesti tärkeitä yhteisöjä koskevat toiminnalliset tavoitteet on esitetty erikseen talousarviokirjan lopussa.

Sitova tavoite sitoo kunnanhallitusta, lautakuntia, palvelukeskuksia ja viranhaltijoita samalla tavoin kuin määräraha. Sitovat tavoitteet ovat tavalla tai toisella mitattavissa. Yhden määrärahan puitteissa voi olla yksi tai useampia sitovia toiminnallisia tavoitteita, mutta kahdella tai useammalla määrarahalla ei voi olla yhteisiä sitovia toiminnallisia tavoitteita. Tilinpäätökseen liittyvässä toimintakertomuksessa verrataan toteutunutta toimintaa valtuuston hyväksymiin sitoviin tavoitteisiin. Tulos- ja vastuualueita koskevissa osissa on esitetty erilaisia tavoitteita, painopisteitä ja tunnuslukuja. Ne ovat luonteeltaan operatiivisia, eikä niillä ole sitovuutta toimielimiin nähden.

Käyttötalouden ja investointiosan sitovuus on seuraava:

1. Käyttötalouden määrärahojen käytöstä ja tuloarvioiden toteutumisesta päättää toimielintasolla valtuusto. Missään toiminnassa ei ole käytetty nettositovuutta. Kunnanhallitus voi päättää talousarvion muuttamisesta vain tapauksessa, jossa keskitetysti budjetoituja henkilösivukuluja vastaava kate siirretään toteumaa vastaavasti toimialoille.

Määrärahojen käytöstä ja tuloarvioiden toteutumisesta tulosaluetasolla päättää asianomainen toimielin ottaen huomioon valtuuston talousarvion hyväksymät mahdolliset **sitovat meno- tai tuloperusteet**, joilla poiketaan sitovuuden yleissäännöstä.
2. Valtuusto päättää investointien määrärahojen käytöstä ja tuloarvioiden toteutumisesta hankeryhmittäin. Valtuuston hankeryhmittäin päättämistä osista hanketasolla päättää tekninen lautakunta. Valmistuneista talonrakennushankkeista raportoidaan erikseen sisäisen valvonnan ohjeen mukaisesti.
3. Valtuusto hyväksyy sitovasti myös seuraavat tuloslaskelmaosan määrärahat: rahoitustuotot ja -kulut ja satunnaiset kulut sekä rahoitusosasta antolainojen lisäykset, pitkäaikaisten lainojen vähennykset ja lyhytaikaisten lainojen vähennykset. Valtuusto hyväksyy sitovasti seuraavat tuloslaskelmaosan tuloarviot: verotulot, valtionosuudet ja satunnaiset tulot sekä rahoitusosasta antolainojen vähennykset, pitkäaikaisten lainojen lisäykset ja lyhytaikaisten lainojen lisäykset. Valtuusto hyväksyy talousarviossa sitovasti rahoitusosasta myös satunnaiset erät ja toimintapääoman muutoksen.
4. Investointiosan irtaimen määrärahan siirrosta käyttötalousosaan päättää kunnanhallitus.
5. Toimielimet eivät saa päättää käyttösunnitelmiaan sisäisten erien käytöstä.
6. Kunnanhallitus voi tarvittaessa täsmentää näitä määräyksiä talousarvion täytäntöönpano-ohjeissa.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Tilivelvolliset vuonna 2015

Hausjärven kunnan voimassa olevan hallintosäännön 30 §:ssä todetaan tilivelvollisuudesta seuraavaa: *”Kunnanvaltuusto määrittää luottamustoimielimet, joiden jäsenet ovat tilivelvollisia ja tilivelvolliset viranhaltijat virkanimikkeen tarkkuudella voimassaolevien sääntöjen ja talousarviorakenteen perusteella. Tilivelvolliset päätetään vuosittain talousarvion yhteydessä tai tehtävien tai virkanimikkeiden muuttuessa.”* Kuntalain tulkintateoksen (Harjula-Prättälä 2007 s. 566) mukaan tilivelvollisten luettelon hyväksyminen kuuluu valtuustolle.

Tilivelvollisten määrittelemineen liittyy sisäisen valvonnan ketjun varmistamiseen. Tilivelvolliset on määriteltävä mm. siksi, että valtuuston vastuuvapauslausunto tilinpäätöksestä kohdistuu tilivelvollisiin. Tilivelvollisuus merkitsee sitä, että tilivelvollisen toiminta tulee valtuuston arvioitavaksi. Näin ollen tilivelvolliseen voidaan kohdistaa tilintarkastuskertomuksessa muistutus ja tilivelvolliselle voidaan myöntää vastuuvapaus.

Kuntalain 75 §:n mukaisesti tilivelvollinen on **kunnan toimielimen jäsen ja kunnan palveluksessa oleva henkilö, joka toimii kunnan johtavassa tehtävässä tai sellaiseen rinnastettavissa vastuullisessa tehtävässä**, kuten kunnanjohtaja ja tulosalueen vastaavat viranhaltijat. Viranhaltijoista tilivelvollisina voidaan pitää toimielimen esittelijöitä ja toimielimen tehtäväalueella itsenäisestä tehtäväkokonaisuudesta vastaavia viranhaltijoita ainakin silloin, kun he ovat suoraan toimielimen alaisia.

Tilivelvollisuus ei tuo esimerkiksi viranhaltijalle mitään sellaista vastuuta, joka ei kuuluisi hänelle hänen asemansa perusteella muutoinkin - esimiehenä, laskujen hyväksyjänä tai määrärahojen käytöstä päättävänä viranhaltijana. Vaikka päätöksentekovaltaa delegoidaan organisaation alemmille tasoille, tilivelvolliset viranhaltijat eivät vapaudu alaistensa toimintaa koskevasta valvontavastuusta. Valvontavastuu koskee sekä toimintaa että taloutta.

Tilivelvolliset vuonna 2015 ovat seuraavat:

Toimielin

Tulosalue

Tilivelvollinen

Keskusvaalilautakunnan toiminnot	Kunnanjohtaja
Tarkastuslautakunnan toiminnot	Kunnanjohtaja
Kunnanhallituksen alaiset toiminnot:	Kunnanjohtaja
Hallinto ja sisäiset palvelut -palvelukeskus	Hallintojohtaja
Elinkeinot ja kehittäminen -palvelukeskus	Talusojohtaja/sijaisenaan hallintojohtaja
Ympäristölautakunnan alaiset toiminnot	Kaavoituspäällikkö
Perusturvalautakunnan alaiset toiminnot	Perusturvajohtaja
Sivistyslautakunnan alaiset toiminnot	Sivistystoimenjohtaja
Tekninen lautakunnan alaiset toiminnot (ml Vesilaitos)	Tekninen johtaja

Investointiosa

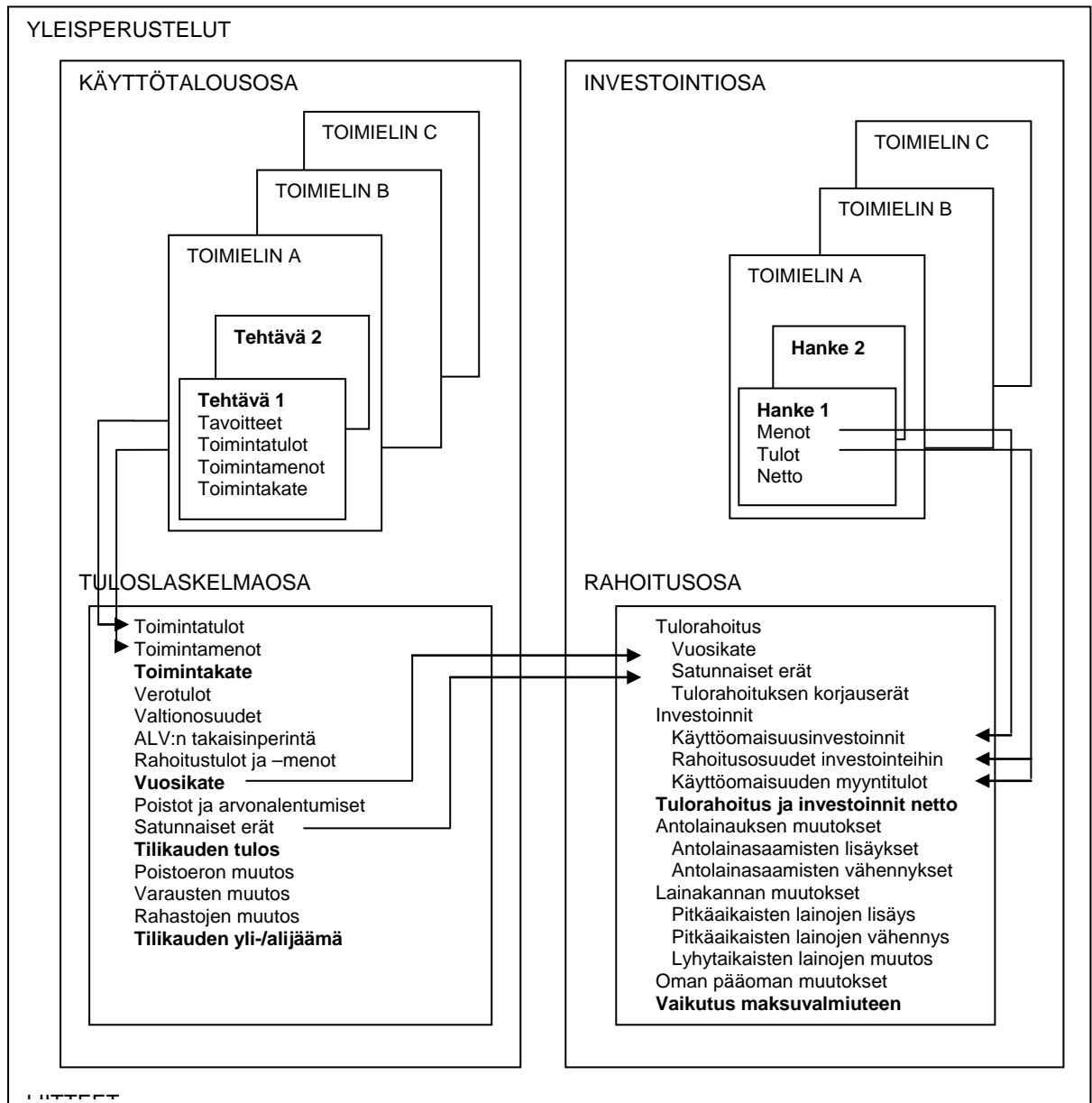
Kunnanhallitus	Kunnanjohtaja
Perusturvalautakunta	Perusturvajohtaja
Sivistyslautakunta	Sivistystoimenjohtaja
Tekninen lautakunta	Tekninen johtaja

Rahoitusosa

Kunnanjohtaja

Kunnan toimielinten jäsenet ovat kuntalain mukaisesti tilivelvollisia.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Kuva 1: Talousarvion rakenne

Harjula, Prättälä: Kuntalaki

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

---

5. TULOSLASKELMA

Suomen Kuntaliitto on uudistanut kunnan ja kuntayhtymän talousarviota ja –suunnitelmaa koskevan suosituksen keväällä 2011. Suosituksen mukaisesti talousarviossa on eritelty budjetti- ja kohderahoitteiset tuottajat. Pääosin kunnan toiminnot ovat budjettirahoitteisia. Kohderahoitteisena yksikkönä on käsitelty ainoastaan vesihuoltolaitosta, joka on eriytetty kunnan kirjanpidosta omaksi taseyksiköksi. Vesihuoltolaitosta on käsitelty omana tulosalueenaan Teknisen lautakunnan osana. Kunnan muut yksiköt, mukaan lukien tilapalvelu sekä ruoka- ja siivouspalvelut - on käsitelty budjettirahoitteisina yksiköinä.

Kunnan kokonaistaloutta kuvataan talousarvion ja -suunnitelman tuloslaskelmaosassa. Tuloslaskelmaosassa esitettävät kokonaistalouden keskeiset erät ovat verotulot, valtionosuudet ja varsinaisen toiminnan menot ja tulot sekä suunnitelman mukaiset poistot. Vakaan talouden lähtökohta on, että toiminnan menokehitys sopeutetaan keskeisten tuloerien kehitykseen. Sopeutuksen onnistuminen on nähtävissä tuloslaskelmaosassa tulorahoituksen riittävytenä eri suunnitelmavuosina. Tuloslaskelmaosasta suoraan saatavat tunnusluvut ovat toimintakate/toimintajäämä, tilikauden tulos ja tilikauden yli- tai alijäämä.

Muodollista tulojen ja menojen tasapainottamista eli pyrkimystä nollatulokseen ei kuntalaki edellytä vuositasolla, vaan tuloslaskelmaosan rivi ”Tilikauden ylijäämä (alijäämä)” voi olla talousarvion talousarviovuonna tai yksittäisenä suunnitelmavuonna yli- tai alijäämäinen.

Tilikauden tuloksen arvioinnissa on taloussuunnitelmalla keskeinen merkitys. Kunnanhallituksen tulee tehdä toimintakertomuksessaan tai sen antamisen yhteydessä esitys tilikauden tuloksen käsittelyä sekä talouden tasapainottamista koskeviksi toimenpiteiksi. Lisäksi talousarviossa ja -suunnitelmassa tai niiden hyväksymisen yhteydessä on päätettävä toimenpiteistä, joilla edellisen vuoden taseen osoittama alijäämä ja talousarvion laatimisvuonna kertyväksi arvioitu alijäämä suunnittelukaudella katetaan.

Tuloslaskelma osoittaa, kuinka tulorahoitus riittää palvelutoiminnan menoihin, korkoihin ja omaisuuden kulumisen edellyttämiin suunnitelman mukaisiin poistoihin.”

Seuraavassa taulukossa on esitetty vuoden 2015 talousarvion ja vuosien 2016 - 2017 taloussuunnitelman tuloslaskelma. Historiatietona siinä on esitetty vuoden 2013 tilinpäätöstä ja vuoden 2014 alkuperäistä talousarviota koskevat luvut.

Sarake LTK2015 on hallintokuntien esitykset vuoden 2015 talousarvioksi. Sarake **TA2015** on kunnanvaltuuston päätös vuoden 2015 talousarvioksi ja seuraavat sarakkeet ovat suunnitelmakauden kaksi viimeistä vuotta. Tuloslaskelman toimintatuloissa ja -menoissa on eritelty ulkoiset ja sisäiset erät.

Tuloslaskelmataulukon jälkeen on esitetty tuloslaskelman kaavan mukaisessa järjestyksessä talousarvioon ja -suunnitelmaan sisältyvien erien perustelut.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

TUOSLASKELMA JA TUOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

TUOSLASKELMA <i>(luvut 1.000 €)</i>	TP 2013	TA 2014	LTK2015	TA2015	TS2016	TS2017
Toimintatuotot	10 328,2	11 037,5	11 175,9	11 013,3	11 077,8	11 142,9
<i>Ulkoiset tuotot</i>	6 032,3	6 433,4	6 389,1	6 434,3	6 498,8	6 563,9
<i>Sisäiset tuotot</i>	4 295,8	4 604,1	4 786,8	4 579,0	4 579,0	4 579,0
Valmistus omaan käyttöön	9,7	10,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toimintakulut	-52 210,3	-53 093,0	-54 111,8	-53 487,6	-54 221,5	-54 966,3
<i>Ulkoiset kulut</i>	-47 914,5	-48 488,8	-49 324,2	-48 908,6	-49 642,5	-50 387,3
<i>Sisäiset kulut</i>	-4 295,8	-4 604,2	-4 787,6	-4 579,0	-4 579,0	-4 579,0
Toimintakate	-41 872,5	-42 045,5	-42 935,9	-42 474,3	-43 143,7	-43 823,4
Verotulot	30 986,1	30 658,2	32 613,0	32 019,5	34 046,8	35 173,6
Valtionosuudet	13 239,8	13 000,3	12 208,3	12 387,7	12 394,7	12 203,9
Rahoitustuotot ja -kulut	-487,6	-630,0	-618,8	-618,8	-579,1	-609,1
<i>Korkotuotot</i>	23,3	15,0	26,0	26,0	26,0	26,0
<i>Muut rahoitustuotot</i>	15,4	35,0	15,2	15,2	15,2	15,2
<i>Korkokulut</i>	-366,5	-680,0	-649,7	-649,7	-610,0	-640,0
<i>Muut rahoituskulut</i>	-159,7	0,0	-10,3	-10,3	-10,3	-10,3
Vuosikate	1 865,8	983,0	1 266,6	1 314,1	2 718,7	2 945,0
Poistot ja arvonalentumiset	-2 210,9	-2 312,0	-2 236,0	-2 236,0	-2 320,0	-2 650,0
<i>Suunn. mukaiset poistot</i>	-2 210,9	-2 312,0	-2 236,0	-2 236,0	-2 320,0	-2 650,0
<i>Arvonalentumiset</i>	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Satunnaiset erät	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>Satunnaiset tuotot</i>	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>Satunnaiset kulut</i>	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilikauden tulos	-345,1	-1 329,0	-969,4	-921,9	398,7	295,0
Poistoeron muutos	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Varausten muutos	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Rahastojen muutos	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilikauden yli- alijäämä	-345,1	-1 329,0	-969,4	-921,9	398,7	295,0

TUOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	TP 2013	TA 2014	LTK2015	TA2015	TS2016	TS2017
Toimintatuotot/ toimintakulut	12,6 %	13,3 %	13,0 %	13,2 %	13,1 %	13,0 %
Vuosikate %	3,4 %	1,8 %	2,3 %	2,4 %	4,7 %	5,0 %
Vuosikate/poistot, %	84,4 %	42,5 %	56,6 %	58,8 %	117,2 %	111,1 %
Vuosikate €/as	210	110	143	148	305	329
Asukasmäärä 31.12.	8 866	8 926	8 864	8 864	8 901	8 942

Liitteenä 1 on tuloslaskelma, jossa on esitetty myös vuoden 2014 vuoden ennuste ja taseeseen kertyvän yli-/alijäämän kehitys.

Talousarvio 2015 Taloussuunnitelma 2016-2017

Talousarviovuonna talous on alijäämäinen. Suunnitelmakaudella talous on ylijäämäinen, sillä suunnitelma-kauden alkuun vuodelle 2016 on suunniteltu verotulojen kasvu summalla, joka vastaa 0,75 prosenttiyksikön kunnallisveron korotuksen tuottoa. Lisäksi tasapainoinen talous suunnitelmakaudella edellyttää maltillista toimintamenojen kehitystä.

5.1. Toimintatulot ja -menot sekä toimintakate

Toimintatulot vastaavat entistä käyttötulojen käsittettä. Sisäiset ja ulkoiset erät on budjetoitu erikseen. Toimintakate muodostuu varsinaisen toiminnan toimintatulojen ja toimintamenojen erotuksesta. Luku osoittaa, kuinka paljon toimintamenoista jää katettavaksi veroilla ja valtionosuuksilla. Toimintamenot vastaavat entistä käyttömenojen käsittettä.

Kokonaisuutena toimintamenot ovat 394.600 euroa (0,7 %) vuoden 2014 aloittavaa talousarviota suuremmat. Eri menolajien merkittävimmät perustelut ovat seuraavat:

Maksuosuudet kuntayhtymille

Kuntayhtymien osuudet sisältyvät asiakaspalveluiden ostoihin. Näihin on varattu määrärahat kuntayhtymistä saatujen ilmoitusten perusteella tai toimielinten/viranhaltijoiden arvioihin perustuen.

Terveyskeskuksen kuntayhtymälle on varattu 5.511.000 euroa (kuluvana vuonna 5.349.700 euroa). Vuodelle 2014 terveyskeskuksesta siirretyt toiminnot ovat kunnassa vanhuspalvelujen tulosalueella ja sen toimintaan on varattu määrärahaa 785.900 euroa (vuonna 2014 677.200 euroa).

Erikoissairaanhoidon maksuihin varaus on 9.735.000 euroa (vuonna 2013 9.638.000 euroa). Lisäksi erikoissairaanhoidon vastuualueella on vuoden 2014 tapaan varauduttu palvelujen ostoon Koivikkokodilta. Vuoden 2015 määräraha on 45.000 euroa, kun se vuonna 2014 oli 30.000 euroa.

Edellisten summien lisäksi kunta on varautunut sekä perusterveydenhuollon että erikoissairaanhoidon osalta eläkemenoperusteisten maksujen vastuisiin. Summat ovat merkittäviä: vuoden 2013 toteutunut eläkemenoperusteisten laskutus oli 219.000 euroa. Vuodelle 2015 eläkemenoperusteiset maksut on budjetoitu keskitetyksi Palkeet-palvelukeskuksen keskitetty henkilöstöhallinto -tulosalueelle. Kun vuoden 2015 todelliset maksuosuudet selviävät, kyseiset menot ja niitä vastaava kate siirretään aiheuttamisperiaatteen mukaiselle kustannuspaikalle.

Terveydenhoitomenojen kokonaiskasvu vuoden 2014 talousarvioon nähden on kaikkiaan 148.000 euroa (1,0 %). Vastaava kasvu vuoden 2013 tilinpäätökseen nähden on 736.800 euroa (5,1 %). Jos hoivaosasto sisältyisi edelleen terveydenhuollon menoihin, kokonaiskasvu olisi 670.200 euroa eli 4,4 %. Vastaava kasvu vuoden 2013 tilinpäätökseen nähden on 1.259.000 euroa (8,7 %).

Kuntakonsernin talouden kannalta on huolestuttavaa, jos terveydenhuollon kuntayhtymien talousarviot toteutuvat arvioitua huonompina. Kunnan osuus kuntayhtymien alijäämästä on jo nyt kehittynyt merkittäväksi. Huolta korostaa uudistettavaan kuntalakiin tuleva alijäämän kattamisvelvollisuuden laajennus: velvollisuus laajennettaneen koskemaan koko kuntakonsernia, mukaan lukien kuntayhtymät.

Sisäiset erät

Sisäisissä erissä merkittävimmät erät ovat tilapalvelun, ruokahuollon ja siivoushuollon sekä hallinnon sisäiset laskutukset muilta hallintokunnilta. Toimintatuloissa ja -menoissa on sisäisiä eriä noin 4.579.000 euroa. Sisäiset erät ovat näin ollen pienentyneet 25.100 euroa (0,5 %). Sisäisissä erissä on kuitenkin muutoksia, jotka ovat vaikuttaneet merkittävästi toimialojen kustannuksiin ja niiden sisäisten erien toiminto- ja toimialakohtaiseen jakautumiseen. Taustalla on pyrkimys siihen, että sisäiset palveluntuottajat eivät ylilaskuta ja

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

toisaalta tuota sisäistä palvelua tappiolla. Sisäiset vuokrat ovat kasvaneet kuntatasolla vuoden 2014 talousarvioon nähden 390.800 euroa (9,8 %) ja ravitsemuspalvelujen 4.500 euroa (0,4 %). Toisaalta siivouspalveluiden sisäinen laskutus on kuntatasolla vähentynyt 85.000 euroa (14,5 %). Sisäisten vuokrien korotus johtuu sisäisten vuokrien jälkeenjääneisyydestä, jotka johtuvat osin peruskorjausten ja investointien alimitäisestä huomioinnista aiemmissa talousarvioissa. Tässä yhteydessä on syytä huomauttaa, että niin tilapalvelun, ruokapalvelun kuin siivouspalvelunkin osalta käyttötalouden toimintamenot ovat olleet jo kolmatta vuotta alenevat.

Suunnitelmavuosien toimintamenot ja -tulot

Suunnitelmavuosille 2016-2017 on varattu ulkoisiin toimintamenoihin kasvua 1,5 % vuodessa. Kasvu koostuu perusturvan toimialan 3,5 %:n vuotuisesta kustannusten kasvusta. Muilta osin toimintamenot on budjettoitu vuoden 2015 tasolle. Ulkoisten toimintatulojen on arvioitu kasvavan noin 1,0 % vuodessa. Monien maksujen enimmäistaso on eri normeilla tai suosituksilla säännelty ja maksut ovat Hausjärvellä mitoitettu enimmäistasolle. Toimintamenojen kasvuarvio perustuu vesihuoltolaitoksen maksujen korotustarpeeseen: vesihuoltolaitoksen maksutuotot eivät kata toiminnasta aiheutuvia kustannuksia ja siten suunnitelmavuosille on arvioitu keskimäärin noin 5,2 %:n vuotuinen korotusarvio.

5.2. Verotulot ja valtionosuudet

5.2.1. Verotulot

Kunnallisverotulo on arvioitu Kuntaliiton veroennustekehikkotyökalua hyväksi käyttäen. Veroennusteessa on huomioitu suunnitteluhetkellä tiedossa olleet hallituksen päätökset. Yleisistä verotukseen liittyvistä muutoksista on kerrottu tarkemmin edellä yleisperusteluissa.

Kunnan talousarvioesityksessä verotulojen määräksi on arvioitu 32.019.500 euroa, mikä on 4,4 % korkeampi kuin vuoden 2014 aloittavan talousarvion mukaiset verotulot. Kunnallisveron ennakoitu kasvu perustuu erityisesti siihen, että vertailuluku on liian pieni: vuoden 2014 verotulot ylittänevät alkuperäisen talousarvion noin 900.000 eurolla.

Hausjärven kunnan veroprosentteihin on tehty muutoksia vuodelle 2015. Tuloveroprosentti on valtuuston päätöksellä vahvistettu 21,00 %:ksi, joka on sama kuin vuonna 2014. Kiinteistöveroprosentit ovat seuraavan suuruiset:

- vakituinen asuinrakennus	0,45 % (vuonna 2014 0,43 %)
- yleinen kiinteistöveroprosentti ja kesäasunnot	1,25 (vuonna 2014 1,10 %)
-voimalaitokset	1,10 %
- yleishyödylliset yhteisöt	0,00 (vuonna 2014 0,30 %)
- rakentamaton rakennuspaikka	3,00 %

Verotulojen tilitykset vuosina 2009-2013 ja arviot vuosille 2014-2017 ovat kunnan kirjanpidon ja verohallinnon laatiman veroennustekehikon mukaan seuraavat:

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Taulukko: Verotulojen tilitykset 2009-2013 ja arviot vuosille 2014-2017 (luvut 1 000 euroa)

vuosi	tulovero-%	kunn.vero	mu-%	yht.vero	mu-%	kiint.vero	mu-%	yhteensä	mu-%
2009	19,50	24 499	6,5	966	-26,8	945	6,7	26 410	4,8
2010	20,00	24 284	-0,9	1 134	17,4	1 155	22,2	26 573	0,6
2011	20,00	25 269	4,1	1 363	20,2	1 157	0,2	27 789	4,6
2012	20,00	25 812	2,1	1 028	-24,6	1 168	1,0	28 008	0,8
2013	20,50	28 574	10,7	1 104	7,4	1 308	11,9	30 986	10,6
2014*	21,00	28 845	0,9	1 148	4,0	1 568	19,9	31 560	1,9
2015*	21,50	29 145	1,0	1 186	3,3	1 688	7,7	32 019	1,5
2016*	22,25	31 310	7,4	1 049	-11,6	1 688	0,0	34 047	6,3
2017*	22,25	32 364	3,4	1 122	6,9	1 688	0,0	35 174	3,3

*arvio

Lähde: Kunnan omat arviot ja Verohallinnon veroennustekehikko-työkalu

5.2.2. Valtionosuudet

Peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmä uudistuu vuoden 2015 alusta (laki 676/2014; He 38/2014). Valtionosuuden määräytymisen ikäryhmitystä ja määräytymisen kriteeristöä on muutettu olennaisesti. Keskeiset perusperiaatteet ja rakenteet säilyvät. Opetus- ja kulttuuriministeriön osuus säilyy nykyisellään. Määräytymiskriteerien muuttuminen on tarkoittanut valtionosuusrahoituksen kunnittaisen kohdistumisen muutosta. Lisäksi valtion talousarvioesityksen mukaan oppilaitosten perustamishankkeiden valtionosuusjärjestelmästä luovutaan vuoden 2015 alusta. Varat siirretään peruspalvelujen valtionosuusmomentille, josta myönnetään avustukset jo päätökset saaneille hankkeille. Avustukset myöntää valtiovarainministeriö. Muiden hankkeisiin tarkoitetut varat leikataan. Vuonna 2015 leikkaus on 12,1 milj. euroa. Uusia hankkeita ei enää hyväksytä ja ne hankkeet, joilla ei ole päätöstä, keskeytyvät. Kirjastojen osalta myönnetään vielä ne valtionosuudet, joista on tehty päätökset vuosille 2015 - 2017. Sen jälkeen kirjastojenkin perustamishankkeiden järjestelmä lakkaa. Hausjärven kunta menetti valtionosuusjärjestelmän muuttuessa valtionosuutta.

Hausjärven kunnan valtionosuusrahoitus pienenee myös siksi, että vuonna 2012 aloitetut valtionosuusleikkaukset jatkuvat. Kuntien valtionosuuksia on päätetty leikata vuosilta 2012-2017 siten, että suurimmat leikkaukset toteutetaan vuosien 2014 ja 2015 valtionosuuksista. Leikkaukset ovat kaikille kunnille yhtä suuria, sillä ne kohdistetaan asukaslukuun suhteutettuna. Hausjärven kunnan valtionosuusleikkaus vuodelle 2015 on noin 475.000 euroa, joka vastaa 0,25-0,50 prosenttiyksikön tuloveroprosentin korotusta. Ilman kaikkia vuonna 2012 ja sen jälkeen tehtyjä valtionosuusleikkauksia kunnan valtionosuus olisi noin 2,3 M€ suurempi vuonna 2015. Vuoden 2015 lopussa Hausjärven kunta on leikkausten ansiosta menettänyt arviolta noin 6,5 miljoonaa euroa valtionosuusrahoitusta.

Valtionosuuden laskennallinen peruste muuttuu vuosittain ns. automaattimuutosten perusteella. Näitä ovat määräytymiskijöiden, esimerkiksi asukasmäärien, oppilasmäärien ja muiden laskennan perusteena olevien määrien muutokset ja kustannustason muutoksesta johtuvat hintojen muutokset (indeksikorotus).

Valtionosuudet vuodelle 2015 on laskettu käytössä olleiden laskentaohjeiden ja arviotietojen perusteella. Valtionosuudet on laskettu Kuntaliiton tämänhetkisten ohjeiden mukaisesti, mutta valtionosuuksien lopullinen määrä tarkentuu vasta joulukuussa. Huomionarvoista kunnan rahoituspohjan kannalta on se, että valtionosuudet vähenevät vuonna 2015 merkittävästi, 740.000 euroa (5,6 %), vuoteen 2014 verrattuna.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Taulukko: Hausjärven kunnan valtionosuudet 2009-2013 ja valtionosuusarviot 2014-2017 (luvut 1.000 euroa)

1 000 €	sos. ja		op. ja		YHT	Mu-€	Mu-%	
	yleinen	terv.huolto	kulttuuri	järj. muut.				
2009	244,0	9 710,0	1 937,7		11 891,7		6,5	
	perus- palvelut	verotulo- tasaus	op. ja kulttuuri	op. ja järj. muut. tasaus	YHT		Mu-%	Järjestelmä- muutos 2010
2010	13 355,7	1 316,0	-1 913,7	26,3	12 784,3	892,6	7,5	
2011	13 421,8	1 684,7	-1 935,0	26,3	13 197,8	413,6	3,2	
2012	13 852,0	1 733,8	-2 048,8	26,3	13 563,3	365,5	2,8	
2013	14 000,9	1 293,8	-2 081,3	26,3	13 239,8	-323,6	-2,4	
2014*	14 173,8	881,8	-1 953,6	26,3	13 128,3	-111,5	-0,8	
2015*	11 479,8	2 608,0	-1 700,0	0,0	12 387,7	-740,6	-5,6	Järjestelmä- muutos 2015
2016*	11 486,8	2 608,0	-1 700,0	0,0	12 394,7	7,0	0,1	
2017*	11 475,9	2 608,0	-1 880,0	0,0	12 203,9	-190,9	-1,5	

Lähde: Kunnan kirjanpito ja kunnan arvio, jonka muodostamisessa käytetty apuna Kuntaliiton valtionosuuslaskuria ja laskelmia

Peruspalvelujen alustava valtionosuusprosentti vuodelle 2015 on 25,42 % ja kunnan omarahoitusosuus on 3 522,89 euroa/asukas. Vuonna 2014 vastaava valtionosuusprosentti oli 29,57 %. Muutoksen taustalla on seuraavat tekijät: indeksikorotus (vaikutus kuntien valtionosuuksiin 43 M€), asukasluku- yms. muutokset (60 M€), valtionosuusleikkaus (- 188 M€), ammattikorkeakoulusiirto (- 164 M€), kiinteistöverojen leikkaus (- 48 M€), asiakasmaksujen leikkaus (- 40 M€), harkinnanvaraisen leikkaus (- 20 M€), verokompensaatiot (+ 131 M€), tehtävälisäykset (+ 47 M€) ja tehtävähennykset (- 11 M€).

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan vuoden 2015 valtionosuusrahoitusta alentavat hallitusohjelmassa ja kehyspäätöksissä sovitut säästöt. Nämä kohdistuvat mm. lukioon, ammatilliseen peruskoulutukseen, työelämän kehittämis- ja palvelutehtävän rahoitukseen, oppilaitosten perustamiskustannusten valtionosuuteen, vapaan sivistystyön rahoitukseen sekä teattereiden, orkestereiden ja museoiden rahoitukseen. Vuonna 2015 opetus- ja kulttuuriministeriön valtionosuusrahoituksen säästöt ovat kuntien ja kuntayhtymien osalta 102 milj. euroa. Mm. lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen yksikköhintoja leikataan. Vuosien 2013 ja 2014 indeksileikkauksia ei jatketa, vaan vuodelle 2015 tehdään normaalit indeksitarvikset 1,1 %:n mukaan. Ammattikorkeakoulu ei kuulu enää vuoden 2015 alusta kunnalliseen järjestelmään ja rahoitus siirtyy valtion vastuulle. Kuntien rahoitusosuudella on kuitenkin pienennetty kuntien valtionosuuksia, peruspalvelujen valtionosuutta 164 milj. eurolla ja jäljelle jäävää toisen asteen koulutuksen valtionosuutta 291 milj. eurolla. Ammattikorkeakoulusiirto toteutetaan näin kustannusneutraalisti valtiokunta-suhteessa. Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuusprosentti alenee tämän johdosta merkittävästi

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

6. RAHOITUSOSA

Kunnan toiminnan rahoitusta tilikauden aikana tarkastellaan rahoituslaskelman ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Rahoituslaskelmassa esitetään erikseen tulo-rahoituksen ja investointien nettomäärä ja rahoitustoiminnan eli anto- ja ottolainauksen, oman pääoman ja maksuvalmiuden muutosten nettomäärä. Näiden kahden nettomäärän erotus tai summa osoittaa kunnan kassavarojen muutoksen tilikaudella.

RAHOITUSLASKELMA /ulkoiset <i>(luvut 1.000 €)</i>	TP2013	ALKUP. TA2014	ENN 2014	TA2015	TS2016	TS2017
Toiminnan rahavirta						
Vuosikate	1 866	983	2 090	1 314	2 719	2 945
Satunnaiset erät	0	0	- 87	0	0	0
Tulo-rahoituksen korjaukset	- 25	- 277	- 27	- 307	-250	-250
Investointien rahavirta						
Investointimenot	- 4 019	- 4 320	- 4 820	- 1 655	-2 263	-4 520
Rahoitusosuudet investointimenoihin	91	0	0	0	100	0
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	42	319	319	444	270	270
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	- 2 046	- 3 295	- 2 525	- 203	576	-1 555
Rahoituksen rahavirta						
Antolainauksen muutokset	14	0	0	0	0	0
<i>Antolainasaamisten lisäykset</i>	0	0	0	0	0	0
<i>Antolainasaamisten vähennykset</i>	14	0	0	0	0	0
Lainakannan muutokset	2 650	3 735	2 067	833	- 608	1 498
<i>Pitkäaikaisten lainojen lisäys</i>	6 600	10 300	8 500	6 800	5 700	8 200
<i>Pitkäaikaisten lainojen vähennys</i>	- 4 450	- 5 065	- 4 933	- 5 967	-6 308	-6 702
<i>Lyhytaikaisten lainojen muutos</i>	500	- 1 500	- 1 500	0	0	0
Oman pääoman muutokset	0	0	0	0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	- 489	0	0	0	0	0
<i>Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset</i>	35	0	0	0	0	0
<i>Vaihto-omaisuuden muutos</i>	7	0	0	0	0	0
<i>Saamisten muutos</i>	- 186	0	0	0	0	0
<i>Korottomien pitkä- ja lyhytaikaisten velkojen muutos</i>	- 345	0	0	0	0	0
Rahoituksen rahavirta	2 174	3 735	2 067	833	-608	1 498
RAHAVAROJEN MUUTOS	128	440	- 458	629	-33	-57
Kassavarat 31.12	2 273	2 300	1 815	2 444	2 412	2 355
Kassavarat 1.1	2 145	2 273	2 273	1 815	2 444	2 412
Rahavarojen muutos	128	27	- 458	629	-33	-57

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Rahoituslaskelman tunnusluvut

	TP2013	ALKUP. TA2014	ENN 2014	TA2015	TS2016	TS2017	TS2018
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä (viideltä vuodelta, 1.000 €)			-9 651,5	-10 169,1	-8 599,8	-5 753,6	-7 764,3
Investointien tulorahoitus-% (100*vuosikate/(investointimenot-rahoitusosuudet))	47,5	22,8	43,4	79,4	125,7	65,2	41,5
Pääomamenojen tulorahoitus-% (100 x vuosikate)	22,3	10,5	21,4	17,2	32,1	26,2	20,1
(Investointimenot-rahoitusosuudet+antolainojen nettomuutos+lainanlyhennykset)							
Lainanhoitokate (Vuosikate + korkokulut)	0,5	0,3	0,5	0,3	0,5	0,5	0,4
(korkokulut + lainanlyhennykset)							
Kassan riittävyys pv 365 x kassavarat 31.12./kassasta maksut tilikaudella	15	14	11	16	15	14	14

Kunnan investointeja on lykätty ja näin ollen vuodet 2015-2016 ovat erittäin kevyitä rahoituksellisesti, varsinkin aiempiin suunnitelmiin nähden. Siitä huolimatta kunnan lainanhoitokyky ja taloudellinen liikkumavara eivät parane, eikä kunta kykene varautumaan nyt lykättyihin investointien rahoittamiseen vuosikaterahoituksella. Vuoden 2016 vuosikatteen korottuminen rahoituslaskelmassa esitetylle tasolle edellyttäisi verotuoton kasvamista summalla, joka vastaa kunnallisveron korottamista 0,75 prosenttiyksiköllä. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä on merkittävästi negatiivinen. Jotta talous kehittyisi tasapainoisesti, tulisi kertymän olla pitkällä aikavälillä nolla. Vaatimaton vuosikate ja suuret lähivuosisien investoinnit merkitsevät sitä, että kunta kykenee juuri ja juuri selviämään talousarviovuoden lainanlyhennyksistään ja vaatimatonta investoinneistaan ja kun investoinnit palautuvat normaalitasolle, velkaantuminen jatkuu.

Kassan riittävyys on mitoitettu suositusten alarajalle.

Investointimenot

Investointiosan kokonaisuus on talousarvio- ja taloussuunnitelma vuosina seuraavankaltainen. Taulukossa on esitetty investointisuunnitelma talousarviovuodelle ja taloussuunnitelma vuosille. Lisäksi on esitetty alustava luonnos vuosien 2017-2018 investointitarpeista.

Taulukko: Investoinnit 2014-2019

(Luvut 1.000 euroa)	TA 2014	TA 2015	TS 2016	TS 2017	LUONNOS 2018	LUONNOS 2019
INVESTOINNIT YHTEENSÄ						
<i>Tulot yhteensä</i>	319,0	444,4	270,0	270,0	270,0	270,0
<i>Rahoitusosuudet yhteensä</i>	0,0	0,0	100,0	0,0	20,0	0,0
<i>Menot yhteensä</i>	-4 320,0	-1 655,0	-2 263,0	-4 520,0	-6 992,0	-6 574,0
Netto yhteensä	-4 001,0	-1 210,6	-1 893,0	-4 250,0	-6 702,0	-6 304,0

Talousarviovuonna tehdään vain peruskorjaus- ja ylläpitoinvestointeja.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Lainakannan erittely

Lainakannan muuttuminen koostuu pitkäaikaisten lainojen lisäyksistä ja vähennyksistä. Lainakannan kehitys on rahoituslaskelmassa kuvatuilla lainojen vähennyksillä ja lisäyksillä seuraava.

<i>(luvut 1.000 €)</i>	TP2013	ALKUP. TA2014	ENN 2014	TA2015	TS2016	TS2017	TS2018
Lainakanta 1.1.	23 337	25 987	25 987	28 053	28 886	28 278	29 776
Nettomuutos	2 650	3 735	2 067	833	- 608	1 498	4 279
Lainakanta 31.12.	25 987	29 722	28 053	28 886	28 278	29 776	34 055
Asukasluku 31.12.	8 866	8 926	8 839	8 864	8 901	8 942	8 977
Lainakanta, €/asukas	2 931	3 330	3 174	3 259	3 177	3 330	3 794

Lyhytaikaisten lainojen muutos

Kassanhallinnassa käytetään vuoden aikana lyhytaikaisia tilapäislainoja. Talousarvioehdotuksen mukaan niiden saldo tilivuosien vaihtuessa pyritään nollaamaan.

Talousarviossa ei ole varauduttu antolainojen vähennyksiin tai lisäyksiin. Pitkäaikaisten saamisten vähennyksenä ei ole jälkirahoitteisten hankkeiden valtionosuuksia.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

---

7. KÄYTTÖTALOUSOSA

Käyttötaloussiossa on aluksi esitetty yhteenveto toimielimien ja niiden tehtäväalueiden tuloista ja menoista.

Käyttötaloussiosassa on toimielimittäin esitetty valtuuston hyväksymät määrärahat (menot) ja tuloarviot (tulot) sekä näiden erotuksena netto. **Talousarviovuoden TA2015 määrärahat ja tuloarviot ovat sitovia.**

Suunnitelmavuosien TS2016 ja TS2017 määrärahat ja tuloarviot ovat ohjeellisia. Historiatietoina esitetään vuoden 2013 tilinpäätöksen ja vuoden 2014 alkuperäisen talousarvion luvut.

Kunnanvaltuustoa koskevassa osassa on esitetty valtuustoon nähden sitovat toiminnalliset tavoitteet eli strategiset vuositasotavoitteet. Tulosalueittain on esitetty lautakuntiin nähden sitovat toiminnalliset tavoitteet ja muut tulostavoitteet sekä keskeiset painopistealueet ja tunnusluvut. Vain toimielimen yleisessä osassa taulukkomuotoisesti esitetyt sitovat tavoitteet ovat sitovia toimielimeen nähden. Tulosalueiden kohdalla esitetyt painopistealueet, kehittämiskohteet ja tunnusluvut ovat operatiivisia tavoitteita ja indikaattoreita, joilla ei ole erityistä sitovuutta kunnan toimielimiin nähden.

Lisäksi tulosalueittain on esitetty kunnanhallitukseen/lautakuntiin nähden **sitovat tulo- ja menoperusteet** sekä menoja, tuloja ja nettoa koskeva laskelma, jossa historiatietona on esitetty vuoden 2013 tilinpäätöksen ja vuoden 2014 talousarvion mukaiset luvut. Tämä laskelma sisältää myös taloussuunnitelmavuosien 2016 ja 2017 ohjeelliset luvut.

Talousarviossa esitetty sitova tavoite sitoo valtuustoa alempia viranomaisia samalla tavalla kuin määräraha.

Taulukoissa on euromäärät ilmoitettu tuhansin euroin.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

KÄYTTÖTALOUS, YHTEENVETO <i>(sis. sisäiset erät, luvut 1.000 €)</i>	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TA15- TA14, t€	TA15- TA14, %
10 Kunnanvaltuusto						
Tuotot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Kulut	-74,6	-59,4	-60,5	-58,5	0,9	-1,5 %
Toimintakate	-74,6	-59,4	-60,5	-58,5	0,9	-1,5 %
20 Keskusvaalilautakunta						
Tuotot	0,0	13,0	13,3	13,3	0,3	2,3 %
Kulut	-0,1	-13,0	-13,3	-13,3	-0,3	2,3 %
Toimintakate	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
30 Tarkastuslautakunta						
Tuotot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Kulut	-22,2	-26,0	-27,1	-27,1	-1,1	4,2 %
Toimintakate	-22,2	-26,0	-27,1	-27,1	-1,1	4,2 %
41 Kunnanhallitus						
Tuotot	25,9	277,9	277,3	307,3	29,4	10,6 %
Kulut	-420,5	-318,0	-381,3	-397,6	-79,6	25,0 %
Toimintakate	-394,5	-40,1	-104,0	-90,3	-50,2	125,2 %
430 Kunnanhallitus ja ylin johto						
Tuotot	25,9	277,9	277,3	307,3	29,4	10,6 %
Kulut	-405,7	-293,0	-356,3	-372,6	-79,6	27,2 %
Toimintakate	-379,8	-15,1	-79,0	-65,3	-50,2	332,5 %
440 Kuntien yhteistoiminta						
Tuotot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Kulut	-14,8	-25,0	-25,0	-25,0	0,0	0,0 %
Toimintakate	-14,8	-25,0	-25,0	-25,0	0,0	0,0 %
45 Hallinto ja sisäiset palvelut						
-palveluyksikkö						
Tuotot	2 257,3	2 266,3	2 469,4	2 240,3	-26,0	-1,1 %
Kulut	-2 724,2	-2 778,9	-3 481,4	-3 466,7	-687,8	24,8 %
Toimintakate	-466,8	-512,6	-1 012,0	-1 226,4	-713,8	139,3 %
450 Keskitetty henkilöstöhallinto						
Tuotot	109,4	95,0	112,5	112,5	17,5	18,4 %
Kulut	-384,6	-326,5	-1 306,9	-1 291,9	-965,4	295,7 %
Toimintakate	-275,2	-231,5	-1 194,4	-1 179,4	-947,9	409,5 %
455 Hallinnon sisäiset palvelut						
Tuotot	62,2	29,1	47,1	47,6	18,5	63,6 %
Kulut	-521,6	-505,5	-424,5	-425,9	79,6	-15,7 %
Toimintakate	-459,4	-476,4	-377,4	-378,3	98,1	-20,6 %
466 Ruoka- ja siivouspalvelut						
Tuotot	2 085,8	2 142,2	2 309,8	2 080,2	-62,0	-2,9 %
Kulut	-1 818,0	-1 946,9	-1 750,0	-1 748,9	198,0	-10,2 %
Toimintakate	267,8	195,3	559,8	331,3	136,0	69,6 %

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

KÄYTTÖTALOUS, YHTEEVETO <i>(sis. sisäiset erät, luvut 1.000 €)</i>	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TA15- TA14, t€	TA15- TA14, %
48-4 Elinkeinot ja kehittäminen						
-palveluyksikkö						
Tuotot	573,7	521,0	422,4	420,9	-100,1	-19,2 %
Kulut	-1 865,2	-1 943,6	-1 892,0	-1 829,1	114,5	-5,9 %
Toimintakate	-1 291,4	-1 422,6	-1 469,6	-1 408,2	14,4	-1,0 %
480 Hallintopalvelut						
Tuotot	6,8	6,6	6,8	6,8	0,2	3,0 %
Kulut	-532,2	-534,1	-537,2	-494,2	39,9	-7,5 %
Toimintakate	-525,3	-527,5	-530,4	-487,4	40,1	-7,6 %
482 Elinkeinojen kehittäminen						
Tuotot	314,5	194,3	222,5	222,5	28,2	14,5 %
Kulut	-866,8	-828,3	-895,6	-897,2	-68,9	8,3 %
Toimintakate	-552,3	-634,0	-673,1	-674,7	-40,7	6,4 %
490 Ympäristölautakunta						
Tuotot	252,4	320,1	193,1	191,6	-128,5	-40,1 %
Kulut	-466,2	-581,2	-459,2	-437,7	143,5	-24,7 %
Toimintakate	-213,8	-261,1	-266,1	-246,1	15,0	-5,7 %
51 Perusturvalautakunta						
Tuotot	2 039,4	2 201,6	2 289,2	2 290,4	88,8	4,0 %
Kulut	-26 793,2	-27 560,3	-27 841,5	-27 720,8	-160,5	0,6 %
Toimintakate	-24 753,8	-25 358,7	-25 552,3	-25 430,4	-71,7	0,3 %
510 Hallintopalvelut						
Tuotot	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	
Kulut	-251,0	-279,2	-258,5	-257,1	22,1	-7,9 %
Toimintakate	-250,7	-279,2	-258,5	-257,1	22,1	-7,9 %
520 Sosiaalityö						
Tuotot	392,6	346,5	300,7	301,9	-44,6	-12,9 %
Kulut	-3 371,6	-3 190,9	-3 045,7	-2 991,4	199,5	-6,3 %
Toimintakate	-2 979,0	-2 844,4	-2 745,0	-2 689,5	154,9	-5,4 %
540 Vammaispalvelut						
Tuotot	105,2	113,2	139,5	139,5	26,3	23,2 %
Kulut	-2 553,3	-2 690,7	-2 925,9	-2 945,0	-254,3	9,5 %
Toimintakate	-2 448,1	-2 577,5	-2 786,4	-2 805,5	-228,0	8,8 %
550 Vanhustenhuolto						
Tuotot	1 541,4	1 741,9	1 849,0	1 849,0	107,1	6,1 %
Kulut	-5 419,5	-6 180,0	-6 308,4	-6 236,3	-56,3	0,9 %
Toimintakate	-3 878,1	-4 438,1	-4 459,4	-4 387,3	50,8	-1,1 %
570 Terveyspalvelut						
Tuotot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Kulut	-15 197,8	-15 219,5	-15 303,0	-15 291,0	-71,5	0,5 %
Toimintakate	-15 197,8	-15 219,5	-15 303,0	-15 291,0	-71,5	0,5 %

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

KÄYTTÖTALOUS, YHTEENVETO <i>(sis. sisäiset erät, luvut 1.000 €)</i>	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TA15- TA14, t€	TA15- TA14, %
61 Sivistyslautakunta						
Tuotot	1 128,5	1 102,9	1 085,4	1 085,2	-17,7	-1,6 %
Kulut	-15 125,2	-14 951,4	-15 316,5	-14 916,0	35,4	-0,2 %
Toimintakate	-13 996,8	-13 848,5	-14 231,1	-13 830,8	17,7	-0,1 %
610 Hallintopalvelut						
Tuotot	139,0	204,3	116,0	116,0	-88,3	-43,2 %
Kulut	-497,6	-477,2	-434,8	-424,2	53,0	-11,1 %
Toimintakate	-358,6	-272,9	-318,8	-308,2	-35,3	12,9 %
620 Varhaiskasvatus						
Tuotot	420,5	440,0	467,5	467,5	27,5	6,3 %
Kulut	-4 569,2	-4 405,3	-4 312,4	-4 236,3	169,0	-3,8 %
Toimintakate	-4 148,6	-3 965,3	-3 844,9	-3 768,8	196,5	-5,0 %
630 Peruskoulut						
Tuotot	359,0	255,4	336,6	336,4	81,0	31,7 %
Kulut	-8 203,4	-8 307,9	-8 793,9	-8 535,3	-227,4	2,7 %
Toimintakate	-7 844,4	-8 052,5	-8 457,3	-8 198,9	-146,4	1,8 %
670 Toisen asteen koulutus						
Tuotot	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	
Kulut	-706,6	-684,1	-714,5	-702,6	-18,5	2,7 %
Toimintakate	-706,4	-684,1	-714,5	-702,6	-18,5	2,7 %
701 Kulttuuri- ja museotoiminta						
Tuotot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Kulut	-10,0	-10,7	-7,0	-7,0	3,7	-34,6 %
Toimintakate	-10,0	-10,7	-7,0	-7,0	3,7	-34,6 %
731 Liikunta- ja nuorisotoimi						
Tuotot	69,8	57,5	65,0	65,0	7,5	13,0 %
Kulut	-297,9	-313,3	-349,7	-343,3	-30,0	9,6 %
Toimintakate	-228,1	-255,8	-284,7	-278,3	-22,5	8,8 %
750 Kirjastotoimi						
Tuotot	45,0	52,2	5,3	5,3	-46,9	-89,8 %
Kulut	-495,3	-468,5	-402,6	-389,9	78,6	-16,8 %
Toimintakate	-450,3	-416,3	-397,3	-384,6	31,7	-7,6 %
760 Kansalaisopisto						
Tuotot	94,9	93,5	95,0	95,0	1,5	1,6 %
Kulut	-345,3	-284,4	-301,6	-277,4	7,0	-2,5 %
Toimintakate	-250,3	-190,9	-206,6	-182,4	8,5	-4,5 %

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

KÄYTTÖTALOUS, YHTEENVETO <i>(sis. sisäiset erät, luvut 1.000 €)</i>	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TA15- TA14, t€	TA15- TA14, %
81-4 Tekninen lautakunta						
Tuotot	4 303,2	4 654,8	4 618,9	4 655,9	1,1	0,0 %
Valmistus omaan käyttöön	9,7	10,0	0,0	0,0	-10,0	-100,0 %
Kulut	-5 184,8	-5 442,4	-5 098,2	-5 058,5	383,9	-7,1 %
Toimintakate	-871,9	-777,6	-479,3	-402,6	375,0	-48,2 %
810 Hallintopalvelut						
Tuotot	249,7	262,9	97,0	97,0	-165,9	-63,1 %
Valmistus omaan käyttöön	1,7	2,0	0,0	0,0	-2,0	-100,0 %
Kulut	-1 166,7	-1 122,8	-957,5	-953,8	169,0	-15,1 %
Toimintakate	-915,3	-857,9	-860,5	-856,8	1,1	-0,1 %
830 Yhteiskuntatekniset palvelut						
Tuotot	438,9	499,0	460,5	485,5	-13,5	-2,7 %
Valmistus omaan käyttöön	8,0	8,0	0,0	0,0	-8,0	-100,0 %
Kulut	-1 083,8	-1 202,5	-1 122,2	-1 094,5	108,0	-9,0 %
Toimintakate	-637,0	-695,5	-661,7	-609,0	86,5	-12,4 %
855 Vesihuoltolaitos						
Tuotot	1 149,5	1 267,3	1 201,0	1 213,0	-54,3	-4,3 %
Kulut	-859,3	-895,1	-872,3	-869,1	26,0	-2,9 %
Toimintakate	290,2	372,2	328,7	343,9	-28,3	-7,6 %
870 Tilapalvelu						
Tuotot	2 465,1	2 625,6	2 860,4	2 860,4	234,8	8,9 %
Kulut	-2 075,0	-2 222,0	-2 146,2	-2 141,1	80,9	-3,6 %
Toimintakate	390,1	403,6	714,2	719,3	315,7	78,2 %
KUNTA YHTEENSÄ						
Tuotot	10 328,1	11 037,5	11 175,9	11 013,3	-24,2	-0,2 %
Valmistus omaan käyttöön	9,7	10,0	0,0	0,0	-10,0	-100,0 %
Kulut	-52 210,0	-53 093,0	-54 111,8	-53 487,6	-394,6	0,7 %
Toimintakate	-41 872,2	-42 045,5	-42 935,9	-42 474,3	-428,8	1,0 %

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Kunnanvaltuusto

VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVA TOIMINNALLISET TAVOITTEET

Strateginen vuositavoite	Mittari	Tavoitetaso
Nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen kunnan ja muiden toimijoiden yhteistyönä	1. Alle 25-vuotiaiden työttömien määrä 2. Alle 25-vuotiaiden toimeentulotukea saavien määrä 3. Peruskoulun vuonna 2015 päättäneet	1. Alle 25-vuotiaiden työttömien määrä (vuosikeskiarvo) on pienempi kuin 2011. 2. Alle 25-vuotiaiden toimeentulotukea saavien määrä vähenee vuoden 2014 vastaavaan verrattuna. 3. Vuonna 2015 peruskoulunsa päättäneistä jokainen on vuoden lopussa jatkokoulutuksessa, työssä tai aktivointitoimenpiteiden piirissä.
Kuntarakennelain ja tulevan sosiaali- ja terveydenhuollon rakennelain vaatimien hallinnollisten ja toiminnallisten muutosten valmistelu	Sote-rakenneselvitys ja kuntarakenneselvitys	Valtuusto päättää vuoden 2015 loppuun mennessä kunta- ja soterakenneselvitysten aiheuttamista toimenpiteistä.
Kunnalliset palvelut järjestetään ja tuotetaan kustannustehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti. Ostopalveluita, palveluseteliä yms. käytetään valtuuston päätösten mukaisesti täydentämään ja /tai korvaamaan omaa palvelutuotantoa.	Kunnan ostopalvelujen ja palvelusetelin käytön periaatteiden määrittely	Valtuusto hyväksyy vuoden 2015 aikana linjaukset siitä, missä palveluissa ja missä määrin ostopalveluja ja/tai palveluseteliä käytetään.
Tasapainoinen ja hallittu väestönkasvu	Nettoväestömäärän muutos 31.12.2014 verrattuna	Tyydyttävä taso: asukasmäärä kasvaa Hyvä taso: asukasmäärä kasvaa 0,5 -1,0 %
Talouden tasapainottaminen	1. Tilinpäätös 2015 2. Talousarvio 2016 ja taloussuunnitelma 2017-2018	1. Tulos on vähintään talousarvion mukainen ja investoinnit toteutuvat enintään talousarvion mukaisina. 2. Vuoden 2015 aikana tehdään päätökset, joilla kunnan talous tasapainotetaan vuoteen 2018 mennessä.
Kaavoituksen eteneminen suunnitelmallisesti	Monnin kaavoitus	Monnin osayleiskaava hyväksytään vuoden aikana ja käynnistetään asemakaavatyö.
Elinkeino-ohjelman mukaisten toimenpiteiden toimeenpano	Uusien yritysten sijoittuminen kuntaan ja nykyisten vahvistuminen.	Yhteisöveroa kuntaan maksaneiden yritysten lukumäärä vuonna 2015 on suurempi kuin vastaava luku vuonna 2014.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

10 Kunnanvaltuusto

TEHTÄVÄN KUVAUS

Koko kuntaa ja kuntakonsernia koskevat valtuustotason tavoitteet on esitetty ohessa. Kunnanvaltuuston kuntayhtymille, yhtiöille ja muille organisaatioille asettamat toiminnalliset tavoitteet on esitetty liitteenä nro 1.

Kunnanvaltuustolla on käytettävissään seuraavat valtuuston päättämät määrärahat ja tuloarviot. Talousarviovuoden luvut ovat sitovia ja suunnitelmavuosien luvut ohjeellisia.

Kunnanvaltuusto tekee vuoden 2014 aikana päätökset kuntaliitosselvityksen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneselvityksen pohjalta.

Kunnanvaltuusto pitää vuoden aikana 7 – 9 kokousta ja niiden lisäksi 2 erillistä seminaaripäivää.

TALOUSSLUVUT

1000 euroa	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Menot	-65,5	-57,2	-54,3	-52,3	-52,3	-52,3
Sis. menot	-9,2	-2,2	-6,2	-6,2	-6,2	-6,2
Menot yht.	-74,7	-59,4	-60,5	-58,5	-58,5	-58,5
muutos-%			1,9 %	-1,5 %	0,0 %	0,0 %
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sis. tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulot yht.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto	-74,7	-59,4	-60,5	-58,5	-58,5	-58,5

TULOSLASKELMA

	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Myyntituotot	0	0	0	0	0	0
Maksutuotot	0	0	0	0	0	0
Tuet ja avustukset	0	0	0	0	0	0
Vuokratuotot	0	0	0	0	0	0
Muut toimintatuotot	0	0	0	0	0	0
Toimintatuotot	0	0	0	0	0	0
Henkilöstökulut	-44 439	-35 300	-34 900	-33 900	-33 900	-33 900
Palvelujen ostot	-27 071	-21 700	-23 800	-22 800	-22 800	-22 800
Aineet ja tarvikkeet	-2 373	-2 400	-1 800	-1 800	-1 800	-1 800
Avustukset	0	0	0	0	0	0
Vuokrakulut	0	0	0	0	0	0
Muut toimintakulut	-773	0	0	0	0	0
Toimintakulut	-74 656	-59 400	-60 500	-58 500	-58 500	-58 500
Toimintakate	-74 656	-59 400	-60 500	-58 500	-58 500	-58 500

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

20 Keskusvaalilautakunta

TEHTÄVÄN KUVAUS

Tulosalue vaalit sisältää kunnallisvaalien, eduskuntavaalien, presidentinvaalien, europarlamenttivaalien ja kansanäänestysten järjestämisen.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLE

Suunnitelmakaudella pidetään eduskuntavaalit huhtikuussa 2015 ja kunnallisvaalit joko lokakuussa 2016 tai huhtikuussa 2017. Kunnallisvaalien ajankohta siirtyy perinteisestä lokakuusta seuraavaan huhtikuuhun, jos valmisteilla oleva vaalilain muutos hyväksytään ja tulee voimaan riittävän ajoissa.

Lisäksi ajankohtaiseen Riihimäen, Hausjärven ja Lopen kuntarakenneselvitykseen saattaa liittyä neuvoa-antavan kunnallisen kansanäänestyksen järjestäminen kuntaliitoksesta vuonna 2015 tai 2016.

Toiminnallinen tavoite: Vaalien ja mahdollisen kansanäänestyksen onnistunut järjestäminen.

Keskusvaalilautakunnalla on käytettävissään seuraavat valtuuston päättämät määrärahat ja tuloarviot. Talousarviovuoden luvut ovat sitovia ja suunnitelmavuosien luvut ohjeellisia.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Menot	0,0	-12,6	-12,4	-12,4	-12,4	0,9
Sis. menot	-0,1	-0,4	-0,9	-0,9	-0,9	-0,9
Menot yht.	-0,1	-13,0	-13,3	-13,3	-13,3	0,0
muutos-%			2,3 %	2,3 %	0,0 %	-100,0 %
Tulot	0,0	13,0	13,3	13,3	13,3	0,0
Sis. tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulot yht.	0,0	13,0	13,3	13,3	13,3	0,0
Netto	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

TULOSLASKELMA	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Myyntituotot	0	0	0	0	0	0
Maksutuotot	0	0	0	0	0	0
Tuet ja avustukset	0	13 000	13 300	13 300	13 300	0
Vuokratuotot	0	0	0	0	0	0
Muut toimintatuotot	0	0	0	0	0	0
Toimintatuotot	0	13 000	13 300	13 300	13 300	0
Henkilöstökulut	0	-9 900	-9 800	-9 800	-9 800	0
Palvelujen ostot	-86	-2 500	-3 000	-3 000	-3 000	0
Aineet ja tarvikkeet	0	-600	-500	-500	-500	0
Avustukset	0	0	0	0	0	0
Vuokratulot	0	0	0	0	0	0
Muut toimintakulut	0	0	0	0	0	0
Toimintakulut	-86	-13 000	-13 300	-13 300	-13 300	0
Toimintakate	-86	0	0	0	0	0

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

30 Tarkastuslautakunta

TEHTÄVÄN KUVAUS

Hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestäjänä kunnan tarkastuslautakunta vastaa tarkastuksen resurssista. Tarkastusviranomaisena tarkastuslautakunta vastaa valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumisen arvioinnista ja toisaalta kontrolloi sitä, että kunnan tilintarkastus toteutetaan hyvän kunnallisen tilintarkastustavan edellyttämällä tavalla.

Tarkastuslautakunta ja tilintarkastaja yhdessä tuottavat sellaisia tarkastusarvioiteja ja -raportteja, että ne tukevat hallinnon ja talouden asianmukaista hoitamista mutta toisaalta varmistavat riittävällä tavalla niiden oikeellisuutta ja tuloksellisuutta.

Toiminnalliset tavoitteet:

Tarkastuslautakunta ja tilintarkastaja suorittavat vuoden 2015 toukokuun loppuun mennessä toimintavuoden 2014 talouden ja hallinnon arvioinnin ja tarkastuksen sekä antavat työstään valtuustolle tarkastuslautakunnan osalta arviointikertomuksen ja tilintarkastuksen osalta tilintarkastuskertomuksen. Ulkoista tilintarkastusta suoritetaan tarkastuslautakunnan hyväksymän tarkastussuunnitelman ja -ohjelman mukaisesti.

TALOUSSLUVUT

1000 euroa	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Menot	-22,1	-26,0	-26,9	-26,9	-26,9	-26,9
Sis. menot	-0,1	0,0	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Menot yht.	-22,2	-26,0	-27,1	-27,1	-27,1	-27,1
muutos-%			4,2 %	4,2 %	0,0 %	0,0 %
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sis. tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulot yht.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto	-22,2	-26,0	-27,1	-27,1	-27,1	-27,1

TULOSLASKELMA

	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Myyntituotot	0	0	0	0	0	0
Maksutuotot	0	0	0	0	0	0
Tuet ja avustukset	0	0	0	0	0	0
Vuokratuotot	0	0	0	0	0	0
Muut toimintatuotot	0	0	0	0	0	0
Toimintatuotot	0	0	0	0	0	0
Henkilöstökulut	-5 613	-7 200	-6 900	-6 900	-6 900	-6 900
Palvelujen ostot	-16 561	-18 800	-20 200	-20 200	-20 200	-20 200
Aineet ja tarvikkeet	0	0	0	0	0	0
Avustukset	0	0	0	0	0	0
Vuokratulot	0	0	0	0	0	0
Muut toimintakulut	0	0	0	0	0	0
Toimintakulut	-22 174	-26 000	-27 100	-27 100	-27 100	-27 100
Toimintakate	-22 174	-26 000	-27 100	-27 100	-27 100	-27 100

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

41 Kunnanhallitus

SITOVAT TOIMINNALLISET TAVOITTEET

Eri toimielimiin nähden sitovat toiminnalliset tavoitteet on esitetty kunkin toimielimen kohdalla. Alla on esitetty kunnanhallitukseen nähden sitovat toiminnalliset tavoitteet. Palvelukeskuksia käsittelevissä talousarvion osissa on esitetty myös operatiivisia tunnuslukuja, tavoitteita ja painopistealueita, joilla ei ole erikseen sitovuutta lautakuntaan nähden.

Strateginen vuositavoite	Mittari	Tavoitetaso
Kuntalaisten ja palveluiden käyttäjien vaikutusmahdollisuuksia kehitetään	Kehittämishankkeet	1. Käyttäjädemokratia vahvistetaan erityisesti perusturvatoimessa. 2. Nuorisovaltuuston toiminta vakiinnutetaan. 3. Lisätään sähköisen asioinnin ja palautteen antamisen mahdollisuuksia.
Hankintojen optimointi ja sopimusriskien hallinta	Hankinta-ohjeen päivitys	Hankinta-ohje päivitetään ja hankintojen valvontaa tehostetaan
Työhyvinvoinnista huolehtiminen ja työkyvyn ylläpito	Henkilöstöstrategia: Sairauspoissaolojen ja työtapaturmien määrä	Tyydyttävä taso: Määrä vuoden 2014 tasolla Hyvä taso: Määrä vähenee vuoden 2014 tasosta 5 % :lla
Työhyvinvoinnista huolehtiminen ja työkyvyn ylläpito	Henkilöstökysely	Henkilöstökysely toteutetaan vuonna 2015.
Talouden tasapainon säilyminen	Toimintamenojen kasvu vuodesta 2014	Toimintamenojen kasvu on enintään talousarvion mukainen, ylityshyötiin reagoidaan välittömästi.
Kunnan asuintonttien kysyntä kasvaa	Myytyjen tai vuokrattujen tonttien määrä	Kunta myy tai vuokraa vähintään 10 asuintonttia /vuosi

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

41 Kunnanhallitus**TEHTÄVÄN KUVAUS**

Kunnanhallituksen vastuulla ovat seuraavat tulosalueet: kunnanhallitus ja ylin johto ja kuntien yhteistoiminta. Kunnanhallitus vastaa lisäksi Hallinto ja sisäiset palvelut sekä Elinkeinot ja kehittäminen - palvelukeskuksen tuloarvioista ja määrärahoista sekä palvelukeskuksille asetettujen tavoitteiden toteutumisesta.

Kunnanhallituksella on käytettävissään seuraavat valtuuston päättämät määrärahat ja tuloarviot. Talousarviovuoden luvut ovat sitovia ja suunnitelmavuosien luvut ohjeellisia.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Menot	-406,9	-307,6	-368,3	-384,8	-384,8	-384,8
Sis. menot	-13,6	-10,4	-13,0	-12,8	-12,8	-12,8
Menot yht.	-420,5	-318,0	-381,3	-397,6	-397,6	-397,6
muutos-%			19,9 %	25,0 %	0,0 %	0,0 %
Tulot	25,9	277,9	277,3	307,3	307,3	307,3
Sis. tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulot yht.	25,9	277,9	277,3	307,3	307,3	307,3
Netto	-394,6	-40,1	-104,0	-90,3	-90,3	-90,3

TULOSLASKELMA

	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Myyntituotot	8	100	100	100	100	100
Maksutuotot	0	0	0	0	0	0
Tuet ja avustukset	0	0	0	0	0	0
Vuokratuotot	0	0	0	0	0	0
Muut toimintatuotot	25 920	277 800	277 200	307 200	307 200	307 200
Toimintatuotot	25 928	277 900	277 300	307 300	307 300	307 300
Henkilöstökulut	-197 479	-86 300	-158 200	-175 700	-175 700	-175 700
Palvelujen ostot	-208 331	-221 000	-208 000	-206 800	-206 800	-206 800
Aineet ja tarvikkeet	-1 137	-900	-500	-500	-500	-500
Avustukset	0	0	0	0	0	0
Vuokratulot	-3 931	-3 900	-4 700	-4 700	-4 700	-4 700
Muut toimintakulut	-9 611	-5 900	-9 900	-9 900	-9 900	-9 900
Toimintakulut	-420 489	-318 000	-381 300	-397 600	-397 600	-397 600
Toimintakate	-394 561	-40 100	-104 000	-90 300	-90 300	-90 300

TOIMINNALLISET TAVOITTEET

Kunnanhallitus vastaa kuntaliitosselvityksen valmistelutyöstä.

Kunnanhallitus vastaa myös kuntastrategiaa täydentävien elinkeino-ohjelman ja henkilöstöstrategian valmistelutyöstä.

Kunnanhallituksen vastuulla on koko kunnan talouden seuranta ja ohjeistus siten, että vuoden 2015 tulos muodostuu vähintään talousarvion mukaiseksi.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Kunnanhallitus
Kunnanhallitus ja ylin johto

TEHTÄVÄN KUVAUS

Tämä tulosalue sisältää seuraavat toiminnot: kokoukset, toimikunnat, edustus ja huomionosoitukset sekä kunnanjohtaja.

Vastuhenkilö on kunnanjohtaja.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLA

Kunnanhallituksen ja ylimmän johdon keskeiset tehtävät valtuuston hyväksymän strategian toteuttamisessa:

Kunnanhallituksella ja kunnanjohtajalla on kokonaisvastuu kuntaliitosselvityksen valmistelusta niin, että valtuusto voi tehdä päätöksensä valmistelun pohjalta vuoden 2015 aikana.

Kunnan talouden seuranta ja ohjeistus niin, että vuoden 2015 tulos muodostuu vähintään talousarvion mukaiseksi. Kunnanhallitus vastaa myös kunnan osuudesta tulevien sote-alueen sekä maakunnallisen tuotantoalueen valmistelusta.

Kunnallisten palvelujen palveluverkon ja palvelujen tuotantotapojen uudistaminen vastaamaan tulevia palvelutarpeita siten, että kunnalliset palvelut tuotetaan kustannustehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti.

Kuntalaisille järjestetään yksi keskustelutilaisuus kuntaliitosselvityksestä sekä yksi yleisiin asioihin keskittyvä tilaisuus vuoden aikana.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Menot	-392,1	-282,6	-343,3	-359,8	-359,8	-359,8
Sis. menot	-13,6	-10,4	-13,0	-12,8	-12,8	-12,8
Menot yht.	-405,7	-293,0	-356,3	-372,6	-372,6	-372,6
muutos-%			21,6 %	27,2 %	0,0 %	0,0 %
Tulot	25,9	277,9	277,3	307,3	307,3	307,3
Sis. tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulot yht.	25,9	277,9	277,3	307,3	307,3	307,3
Netto	-379,8	-15,1	-79,0	-65,3	-65,3	-65,3

Virhe. Linkki ei kelpaa.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Kunnanhallitus
Kuntien yhteistoiminta

TEHTÄVÄN KUVAUS

Vastuhenkilö on kunnanjohtaja.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLA

TAVOITTEET JA KEINOT

Toiminnalliset tavoitteet:

**Hausjärven kunta osallistuu HHT-kasvukäytäväsopimuksen mukaiseen kehittämiseen, Vanajavesikeskuk-
sen toimintaan, maakunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishankkeen toiseen vaiheeseen,
kuntarakenneselvitykseen sekä talousalueyhteistyöhön.**

TALOUSLUVUT

1000 euroa	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Menot	-14,8	-25,0	-25,0	-25,0	-25,0	-25,0
Sis. menot					0,0	0,0
Menot yht.	-14,8	-25,0	-25,0	-25,0	-25,0	-25,0
muutos-%			0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sis. tulot					0,0	0,0
Tulot yht.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto	-14,8	-25,0	-25,0	-25,0	-25,0	-25,0

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

45 Hallinto ja sisäiset palvelut -palvelukeskus

TEHTÄVÄN KUVAUS

Hallinto ja sisäiset palvelut -palvelukeskus sisältää seuraavat vastuualueet: 1) keskitetty henkilöstöhallinto, 2) hallinnon sisäiset palvelut ja 3) ruoka- ja siivouspalvelut.

Vastuhenkilö on hallintojohtaja.

Hallinto ja sisäiset palvelut -palvelukeskuksella on käytettävissään seuraavat valtuuston päättämät määrärahat ja tuloarviot. Talousarviovuoden luvut ovat sitovia ja suunnitelmavuosien luvut ohjeellisia.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Menot	-2 574,6	-2 560,7	-3 265,4	-3 252,1	-3 252,1	-3 252,1
Sis. menot	-149,6	-218,2	-216,0	-214,6	-214,6	-214,6
Menot yht.	-2 724,2	-2 778,9	-3 481,4	-3 466,7	-3 466,7	-3 466,7
muutos-%			25,3 %	24,8 %	0,0 %	0,0 %
Tulot	444,6	317,2	353,1	353,1	353,1	353,1
Sis. tulot	1 812,7	1 949,1	2 116,3	1 887,2	1 887,2	1 887,2
Tulot yht.	2 257,4	2 266,3	2 469,4	2 240,3	2 240,3	2 240,3
Netto	-466,9	-512,6	-1 012,0	-1 226,4	-1 226,4	-1 226,4

TULOSLASKELMA

	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Myyntituotot	2 160 930	2 196 300	2 376 400	2 147 300	2 147 300	2 147 300
Maksutuotot	0	0	0	0	0	0
Tuet ja avustukset	92 398	70 000	93 000	93 000	93 000	93 000
Vuokratuotot	35	0	0	0	0	0
Muut toimintatuotot	3 991	0	0	0	0	0
Toimintatuotot	2 257 354	2 266 300	2 469 400	2 240 300	2 240 300	2 240 300
Henkilöstökulut	-1 465 381	-1 455 100	-2 224 400	-2 226 100	-2 226 100	-2 226 100
Palvelujen ostot	-609 200	-670 500	-657 600	-641 200	-641 200	-641 200
Aineet ja tarvikkeet	-514 635	-512 300	-456 400	-456 400	-456 400	-456 400
Avustukset	0	0	0	0	0	0
Vuokratulot	-133 207	-140 000	-142 700	-142 700	-142 700	-142 700
Muut toimintakulut	-1 786	-1 000	-300	-300	-300	-300
Toimintakulut	-2 724 209	-2 778 900	-3 481 400	-3 466 700	-3 466 700	-3 466 700
Toimintakate	-466 855	-512 600	-1 012 000	-1 226 400	-1 226 400	-1 226 400

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Hallinto ja sisäiset palvelut -palvelukeskus
Keskitetty henkilöstöhallinto

TEHTÄVÄN KUVAUS

Keskitetty henkilöstöhallinto sisältää seuraavat toiminnot: 1) henkilöstöhallinto, 2) henkilöstöedut ja 3) työsuojelu ja yhteistoiminta.

Palkanlaskentapalvelut hankitaan RHL-Data Oy:ltä.

Vastuhenkilö on hallintojohtaja.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLE

1. Vahvistetaan työsuojelun toiminnallista perustaa ja kokonaisvaltaista työskentelyä uudentyyppisen työsuojelun toimintaohjelman avulla. Selkeytetään eri toimijoiden vastuita työturvallisuuden edistämiseksi.
2. Henkilöstöstrategian päivitykset otetaan käyttöön. Päivitetty asiakirja noudattaa 2013 syksyllä vahvistetun uuden kuntastrategian mukaisia painopisteitä ja linjauksia.
3. Päivitetään yhdenvertaisuussuunnitelma, jonka tavoitteita tuetaan tarvittaessa koulutuksella.
4. Järjestetään syksyllä 2015 henkilöstökysely, jossa selvitetään mm. kokemuksia kunnasta työpaikkana ja työpaikan kehittämisestä. Tulosten perusteella laaditaan kehittämissiisakirja, johon kootaan tarvittavia lyhyt- ja pitkäkestoisia toimenpiteitä toimiala- ja yksikkökohtaista jatkotyöskentelyä varten.
5. Vahvistetaan säännöllisten kehityskeskustelujen roolia kunnan työnantajapolitiikassa. Tavoitteena on, että kaikki toistaiseksi voimassa olevassa palvelussuhteessa olevat käyvät esimiehensä kanssa kehityskeskustelun vuosittain.
6. Pyritään ehkäisemään sairauspoissaoloja ja erityisesti niiden pitkittymistä. Toiminta perustuu tiiviiseen yhteistyöhön työterveyshuollon kanssa. Myös työtaturmien vähentämiseen kiinnitetään huomiota.
7. Työterveyshuollon toimintaa kehitetään ottaen huomioon kustannuskehityksen. Tiivistetään tilaaja-rengastyypistä yhteistyötä kunnan käyttämän työterveyshuollon palveluntuottajan muiden asiakkaiden (Riihimäen kaupunki ja Riihimäen seudun terveyskeskuksen kuntayhtymä) kanssa, ja työterveyshuollon palveluista 1.1.2016 lukien järjestetään uusi yhteinen tarjouskilpailu.
8. Jatketaan toimenpiteitä palkan tehtävä- ja henkilökohtaisten osien määräytymisperusteiden selkeyttämiseksi. Päämääränä on edistää henkilöstön yhdenvertaisuutta ja luottamusta työnantajapolitiikan johdonmukaisuuteen sekä toisaalta luoda edellytyksiä yhteismitalliseen palkkarakenteeseen tulevia seudullisia uudistuksia silmällä pitäen. Työskentely perustuu seudulliseen yhteistyöhön.
9. Valmistaudutaan kunnallisten palveluiden ja toimintojen järjestämismalleihin ja kuntarakenteeseen mahdollisesti tulossa oleviin muutoksiin henkilöstöhallinnon ja henkilöstöpolitiikan näkökulmasta.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Hallinto ja sisäiset palvelut -palvelukeskus
Keskitetty henkilöstöhallinto

Toiminnalliset tulostavoitteet:

Työsuojelun toimintaohjelma ja yhdenvertaisuussuunnitelma vahvistetaan kunnan toimielimissä.

Sairauspoissaoloja ja erityisesti niiden pitkittymistä ehkäiseviä toimenpiteitä kehitetään yhteistyössä työterveyshuollon kanssa.

Vaikutetaan työterveyshuollon uuden palveluntuottajan hankintaa koskevaan tarjouskilpailuun ja sovitaan sen voittajan kanssa palveluista vuodelle 2016 siten, että palveluiden vaikuttavuus ja kustannukset vastaavat kunnan ajankohtaista taloustilannetta.

TALOUSSLUVUT

1000 euroa	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Menot	-382,9	-326,5	-1 306,8	-1 291,8	-1 291,8	-1 291,8
Sis. menot	-1,7	0,0	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Menot yht.	-384,6	-326,5	-1 306,9	-1 291,9	-1 291,9	-1 291,9
muutos-%			300,3 %	295,7 %	0,0 %	0,0 %
Tulot	109,0	95,0	112,5	112,5	112,5	112,5
Sis. tulot	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulot yht.	109,4	95,0	112,5	112,5	112,5	112,5
Netto	-275,2	-231,5	-1 194,4	-1 179,4	-1 179,4	-1 179,4

HENKILÖSTÖ	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Henkilötyövuosia	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Hallinto ja sisäiset palvelut -palvelukeskus
Hallinnon sisäiset palvelut

TEHTÄVÄN KUVAUS

Hallinnon sisäiset palvelut sisältää seuraavat toiminnot: 1) hallinto, 2) kopiointi ja postitus, 3) tieto- ja viestintätekniikka, 4) toimistotarvikevarasto ja 5) kansainvälinen toiminta.

Kansainvälinen toiminta käsittää kunnan suhteet ulkomailta sijaitseviin ystävyyskuntiin ja muun kansainvälisen toiminnan. Kouluilla ja muilla kunnan toimintayksiköillä voi lisäksi olla omaa kansainvälistä toimintaa, esim. oppilasvaihtoa. Nämä toiminnot sisältyvät kyseisen toimialan talousarvioon.

Toimistotarvikevarasto toimii kirjanpidollisesti varsinaisena varastona (tasetilillä).

Atk-tuki ja eräitä muita tieto- ja viestintätekniikan palveluita hankitaan RHL-Data Oy:ltä. Puhelunvälitys otetaan ulkopuoliselta toimijalta yhdessä Riihimäen kaupungin, Lopen kunnan ja Riihimäen seudun terveyskeskuksen kuntayhtymän kanssa.

Lähes kaikki esityslista-aineistoihin liittyvä kopiointi- ja postitustyö hankitaan elokuusta 2013 alkaen Hyvinkään-Riihimäen seudun ammattikoulutussäätiön (HRAKS) työpajalta.

Vastuualueen henkilöstöresurssia on vuoden 2013 syksyllä supistettu 1,5 henkilötyövuodella ja syksyllä 2014 vielä 0,4 henkilötyövuodella. Lisäksi keväällä 2015 voimaan tulee lisäsupistus 0,6 henkilötyövuodella.

Vastuhenkilö on hallintojohtaja.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLE

1. Hallinnon ja sisäisten palveluiden toimintamalleja ja työskentelytapoja kehitetään silmälläpitäen varsinkin mahdollisuuksia sähköisten ja mobiilien ratkaisujen laajamittaisempaan hyödyntämiseen. Vuodenvaihteessa 2014–2015 otetaan käyttöön kansalaisen asiointitili, joka tarjoaa tietoturvallisen kanavan päätösten ja tiedoksiantojen sähköiseen toimittamiseen kansalaisille ja kaksisuuntaisen viestintään kansalaisten kanssa.
2. Olemassa olevien atk-ohjelmien hyödyntämistä tehostetaan, ja niitä koskevaan kehitystyöhön osallistutaan ensisijaisesti RHL-Data Oy:n puitteissa. Keskeisiä foorumeita ovat henkilöstöhallinnon Populus-tiimi ja vastaava tieto- ja viestintätekniikan työryhmä.
3. Kunnan arkistonmuodostuksen ja sitä koskevien suunnitelmien kehittämistä jatketaan arkistolaitoksen antamien sähköisen arkistonmuodostuksen eAMS-määritysten mukaisesti.
4. Jatketaan kunnan www-sivujen uudistamista. Uudistustyössä kiinnitetään erityistä huomiota sivuston selkeään rakenteeseen ja sisällön jäsentämiseen käyttäjän tiedontarpeiden mukaisesti.
5. Kansainvälisessä toiminnassa jatketaan ystävyyskuntasuhteen ylläpitämistä virolaisen Väike-Maarjan kunnan ja japanilaisen Naien kunnan kanssa. Kunnan taloudellisen tilanteen vuoksi kansainväliseen toimintaan ei kuitenkaan varata juuri lainkaan määrärahoja, joten mainittavaa ystävyyskuntatoimintaa ei käytännössä harjoiteta. Esimerkiksi ystävyyskuntatoimintaan aiemmin kuuluneita vierailuita toisaalta ulkomaille ja toisaalta Hausjärvelle ei ole mahdollista järjestää ilman erillisten lisämäärärahojen osoittamista.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Hallinto ja sisäiset palvelut -palvelukeskus
Hallinnon sisäiset palvelut

Toiminnalliset tavoitteet:

Arkistonmuodostusta ja sitä koskevia suunnitelmia kehitetään.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Menot	-461,8	-449,5	-375,0	-377,8	-377,8	-377,8
Sis. menot	-59,8	-56,0	-49,5	-48,1	-48,1	-48,1
Menot yht.	-521,6	-505,5	-424,5	-425,9	-425,9	-425,9
muutos-%			-16,0 %	-15,7 %	0,0 %	0,0 %
Tulot	10,5	6,6	6,6	6,6	6,6	6,6
Sis. tulot	51,7	22,5	40,5	41,0	41,0	41,0
Tulot yht.	62,2	29,1	47,1	47,6	47,6	47,6
Netto	-459,4	-476,4	-377,4	-378,3	-378,3	-378,3

HENKILÖSTÖ	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Henkilötyövuosia	4,0	4,0	3,1	3,1	3,0	3,0

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Hallinto ja sisäiset palvelut -palvelukeskus
Ruoka- ja siivouspalvelut

TEHTÄVÄN KUVAUS

Ruoka- ja siivouspalvelut sisältää kunnan eri toimipisteisiin järjestettävät ruoka- ja siivouspalvelut. Vastuhenkilö on ruoka- ja siivouspalvelupäällikkö.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLE

- 1) Kustannuslaskennan kehittäminen. Kustannuslaskennan perustana hyödynnetään tarkoituksenmukaista ruoka- ja siivouspalveluiden toiminnan tuotteistusta. Jatkuvasti kehittyvä kustannuslaskenta mahdollistaa muun muassa toiminnan panos-tuotossuhteen aiempaa realistisemmän vertailun ulkopuolisiin toimijoihin ja tukee pyrkimyksiä työn tuottavuuden parantamiseen.
- 2) Muutokset kohteissa. Koulujen, varhaiskasvatuksen ja vanhustenhuollon ruoka- ja siivouspalveluiden toteutuneissa muutoksissa vahvistetaan henkilöstöä työssä jaksamisessa.
- 3) Asiakaspalvelun ja toiminnan laadunvarmistus. Jatketaan palautejärjestelmän kehittämistä, jotta ruoka- ja siivouspalveluiden käyttäjät voivat onnistuneesti välittää kokemuksia ja toiveita yksikön johdolle ja jotta johto on tietoinen käyttäjien tarpeista. Vahvistetaan yksikön toiminnallista yhtenäisyyttä.

Toiminnalliset tavoitteet toimintavuodelle:

Ruoka- ja siivouspalvelujen kustannuslaskennan kehittäminen ja työn tuottavuuden parantaminen.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Menot	-1 729,9	-1 784,7	-1 583,6	-1 582,5	-1 582,5	-1 582,5
Sis. menot	-88,1	-162,2	-166,4	-166,4	-166,4	-166,4
Menot yht.	-1 818,0	-1 946,9	-1 750,0	-1 748,9	-1 748,9	-1 748,9
muutos-%			-10,1 %	-10,2 %	0,0 %	0,0 %
Tulot	325,2	215,6	234,0	234,0	234,0	234,0
Sis. tulot	1 760,6	1 926,6	2 075,8	1 846,2	1 846,2	1 846,2
Tulot yht.	2 085,8	2 142,2	2 309,8	2 080,2	2 080,2	2 080,2
Netto	267,8	195,3	559,8	331,3	331,3	331,3

HENKILÖSTÖ	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Henkilötyövuosia		33,5	32,5	32,8	32,8	32,8

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

48 Elinkeinot ja kehittäminen -palvelukeskus

TEHTÄVÄN KUVAUS

Elinkeinot ja kehittäminen -palvelukeskus sisältää seuraavat tulosalueet: hallintopalvelut sisältäen talouden suunnittelun ja seurannan, elinkeinon kehittäminen ja ympäristölautakunta.

Vastuhenkilö on talousjohtaja ja hänen sijaisenaan hallintojohtaja.

Elinkeinot ja kehittäminen -palvelukeskuksen tehtävä on edistää ja kehittää kunnassa asumista ja yrittämistä. Tätä tehtävää palvelukeskus toteuttaa ympäristöä ja kunnan erityispiirteitä kunnioittaen, yhdessä eri toimijoiden kanssa paikallisesti ja seudullisesti. Lisäksi palvelukeskuksen tehtäviin kuuluu taloushallinto ja hankintojen koordinointi.

Elinkeinot ja kehittäminen -palvelukeskuksella on käytettävissään seuraavat valtuuston päättämät määrärahat ja tuloarviot. Talousarviovuoden luvut ovat sitovia ja suunnitelmavuosien luvut ohjeellisia.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Menot	-1 816,4	-1 903,9	-1 848,3	-1 786,7	-1 786,7	-1 786,7
Sis. menot	-48,8	-39,7	-43,7	-42,4	-42,4	-42,4
Menot yht.	-1 865,2	-1 943,6	-1 892,0	-1 829,1	-1 829,1	-1 829,1
muutos-%			-2,7 %	-5,9 %	0,0 %	0,0 %
Tulot	556,0	514,4	415,6	414,1	414,1	414,1
Sis. tulot	17,7	6,6	6,8	6,8	6,8	6,8
Tulot yht.	573,7	521,0	422,4	420,9	420,9	420,9
Netto	-1 291,5	-1 422,6	-1 469,6	-1 408,2	-1 408,2	-1 408,2

TULOSLASKELMA	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Myyntituotot	70 284	9 900	7 800	7 800	7 800	7 800
Maksutuotot	221 963	319 000	192 000	190 500	190 500	190 500
Tuet ja avustukset	259 045	176 600	206 900	206 900	206 900	206 900
Vuokratuotot	0	0	0	0	0	0
Muut toimintatuotot	22 437	15 500	15 700	15 700	15 700	15 700
Toimintatuotot	573 729	521 000	422 400	420 900	420 900	420 900
Henkilöstökulut	-929 470	-924 400	-965 500	-922 800	-922 800	-922 800
Palvelujen ostot	-897 608	-973 100	-884 500	-864 300	-864 300	-864 300
Aineet ja tarvikkeet	-4 694	-9 500	-8 700	-8 700	-8 700	-8 700
Avustukset	-4 400	-5 000	-5 000	-5 000	-5 000	-5 000
Vuokratulot	-26 963	-26 600	-27 700	-27 700	-27 700	-27 700
Muut toimintakulut	-2 081	-5 000	-600	-600	-600	-600
Toimintakulut	-1 865 216	-1 943 600	-1 892 000	-1 829 100	-1 829 100	-1 829 100
Toimintakate	-1 291 487	-1 422 600	-1 469 600	-1 408 200	-1 408 200	-1 408 200

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Elinkeinot ja kehittäminen -palvelukeskus
Hallintopalvelut

TEHTÄVÄN KUVAUS

ELKEET-palvelukeskuksen hallintopalvelut-tulosalue sisältää talouden suunnittelun ja seurannan sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan. Hallintopalvelut myös vastaa kirjanpidon järjestämisestä, rahoituksen riittävyydestä ja kassavarojen sijoittamisesta ja rahoitusriskien hallinnasta. Hallintopalvelut myös koordinoi kunnan hankintoja.

Hallintopalveluissa vastuuhenkilö on talousjohtaja ja hänen sijaisenaan hallintojohtaja.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLA

Elinkeinot- ja kehittäminen -palvelukeskuksen hallintopalveluissa keskeinen muutos on se, että talousjohtaja vaihtuu taloussuunnittelijaksi. Näin ollen osa tulosalueen tehtävistä siirtyy hallintojohtajalle ja kunnanjohtajalle.

Kunnan taloushallintopalvelut ostetaan RHL-Data Oy:ltä. Yhteistyö on alusta saakka toiminut hyvin. Olemassa olevien tietojärjestelmien ja toimintaprosessien kehitystyötä jatketaan yhteistyössä vastaamaan käyttäjystävällistä ja tehokasta tiedonhallintaa. Manuaalisia työvaiheita pyritään karsimaan ja tekemään työ ”yhden tallennuksen” -periaatteella. RHL-Data Oy:n kanssa järjestetään vakiintuneen käytännön mukaisesti kaksi seurantapalaveria, joissa käsitellään palvelukeskuksen palvelun ja taloushallinnon järjestelmien laatua sekä ja organisaatorajat ylittävien toimintojen sujuvuutta. Tulevalla tilikaudella palvelukeskuksen erityinen tavoite on jatkaa tuotteistus- ja kustannuslaskentatyötä ja kehittää edelleen palvelujen kustannusten läpinäkyvyyttä ja vertailtavuutta.

Yhdessä palvelukeskuksen kanssa tehdään toimenpiteitä, joilla tähdätään siihen, että aikaa myöten kaikki kunnan ostolaskut ovat verkkolaskuja.

Taloudellisen tilanteen seuraaminen ja siihen nopeasti reagoiminen edellyttävät laadukkaita seuranta- ja ennustemenetelmiä. Nykyisiä välineitä hyödynnetään tehokkaasti ja kehitetään uusia ennustemenetelmiä. Taloushallinto tukee perustettavan taloustyöryhmän työtä.

Sitovat tulostavoitteet on esitetty talousarviokirjassa kunnanhallituksen kohdalla.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Menot	-522,9	-525,1	-526,9	-484,2	-484,2	-484,2
Sis. menot	-9,3	-9,0	-10,3	-10,0	-10,0	-10,0
Menot yht.	-532,2	-534,1	-537,2	-494,2	-494,2	-494,2
muutos-%			0,6 %	-7,5 %	0,0 %	0,0 %
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sis. tulot	6,8	6,6	6,8	6,8	6,8	6,8
Tulot yht.	6,8	6,6	6,8	6,8	6,8	6,8
Netto	-525,3	-527,5	-530,4	-487,4	-487,4	-487,4

HENKILÖSTÖ	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
		1,0	1,0	0,8	1,0	1,0

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Elinkeinot ja kehittäminen -palvelukeskus
Hallintopalvelut

ESITYKSEN PERUSTELUT

Talouden yleiskustannukset on kohdistettu hallintopalveluihin. Suurimmat erät ovat kunnan osuus verotuskustannuksiin, taloushallinnon palveluiden ostot RHL-Data Oy:ltä ja taloussuunnittelijan 10 kuukauden henkilöstömenomääräraha. Henkilöstörakenteen muutoksen vähentävä vaikutus aiempien vuosien määrärahaan verrattuna on huomioitu talousarviossa.

Talousarvion määrärahoja on kasvattanut edellisen vuoden talousarvioon nähden se, että hallintopalveluihin on talouden suunnittelun ja seurannan lisäksi arvioitu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kustannuksia. Käytännössä tämä tarkoittaa, että kunnan eräitä vakuutuskustannuksia on siirretty 17.200 euron arvosta tulosalueelle. Aiemmin vastaavat kulut oli arvioitu kunnanhallituksen kustannuksi.

Määrärahat ovat pienentyneet aiempaan verrattuna eräiden henkilöstösivukulujen budjetoinnin muutoksen vuoksi noin 20.000 eurolla. KuEL eläkemenoperusteiset maksut ja varhemaksut on vuodelle 2015 budjetoitu aloittavaan talousarvioon keskitetyksi Keskitetyn henkilöstöhallinnon tulosalueelle PALKEET-palveluyksikön talousarvioon.

Kokonaisuudessaan talousarvion kokonaismenot pienenevät taloushallinnossa vuoden 2014 talousarvioon nähden.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Elinkeinot ja kehittäminen -palvelukeskus
Elinkeinojen kehittäminen

TEHTÄVÄN KUVAUS

Elinkeinojen kehittämiseen kuuluvat seuraavat toiminnot: elinkeinojen kehittäminen, markkinointi, EU- ja muut tuet, maataloustoimi, asuntotoimi, joukkoliikenne, seutulippu, työllistäminen ja siviilipalvelus.

Vastuhenkilö on talousjohtaja ja hänen sijaisenaan hallintojohtaja.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLE

Suurimmat muutokset palvelukeskukseen vuonna 2015 kohdistuvat muutokset koskevat joukkoliikennettä Joukkoliikenteen järjestäminen ja rahoitus on muuttunut vuonna 2014 aikana ja uusia käytäntöjä tulee sovellettavaksi vuonna 2015. EU:n palvelusopimusasetuksen 1379/2007 (PSA) ja joukkoliikennelain (2009) siirtymäaika päättyy vaiheittain 30.6.2014-2.12.2019. Lakimuutosten tarkoituksena on markkinoiden avaaminen ja vapaa kilpailu. Vuonna 2014 on solmittu ensimmäinen ELY-Kunta -sopimus, jossa on määritellään mm. joukkoliikenteen tarjontaan liittyviä asioita, käytettävää lippujärjestelmä ja kunnan rahoitusosuutta ELYn ostamaan liikenteeseen. Kunta-ELY-sopimuksen mukainen yhteistyö ELY-keskuksen kanssa ja henkilöliikennetyöryhmän työ käynnistyy käytännössä vuoden 2015 aikana.

Joukkoliikenteen uudistunut toimintaympäristö merkitsee sitä, että jatkossa kunnan rahoitusosuus avoimesta joukkoliikenteestä tulee kasvamaan, mikäli nykyinen joukkoliikennetarjonta halutaan ylläpitää. Samalla tulee välttämättömäksi tarkastella kunnan eri kuljetustarpeita yhtenä kokonaisuutena ja suunnitella ja hankkia näitä kuljetuspalveluja yhdessä ja yhteistyössä ELY-keskuksen kanssa. Vuonna 2015 toteutettavassa henkilökuljetusten kilpailutuksessa tuleekin huomioida oppilaskuljetusten ja perusturvan kuljetusten lisäksi mahdollisuus avoimeen joukkoliikenteeseen.

Hausjärven kunta on solminut Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymän (HSL) kanssa lippuyhteistyösopimuksen, joka astui voimaan 1.1.2014 alkaen. Sopimuksen mukaan hausjärveläiset voivat ostaa HSL:n matkakortin ja ladata sille henkilökohtaisen kauslipun, jonka hinta on sama kuin HSL-alueen asukkaille. Toistaiseksi hausjärveläiset ovat käyttäneet etua rajoitetusti ja edun viestintää ja hyödyntämistä markkinoinnissa jatketaan vuonna 2015.

Elinkeino-ohjelma päivitetään vuonna 2015 vastaamaan strategiaa, jonka kunnanvaltuusto hyväksyi vuonna 2013. Elinkeino-ohjelman valmistelussa tehdään yhteistyötä myös yrittäjien ja yrittäjäjärjestöjen kanssa. Yrittäjien palveluita tuotetaan erityisesti Yritysvoimala Oy:n kautta, mutta myös kunnassa voimavarojen mukaisesti. Kunta voi rahoittaa tapauskohtaisella harkinnallaan hausjärveläisen yrityksen First Round Oy:ltä hankkimia yrityshautomopalveluita vuonna 2014 hyväksytyyn mallin mukaisesti.

Markkinoinnin pääkohteina ovat uudet asukkaat ja yrittäjät. Markkinointia tehdään myös seutuyhteistyönä yhdessä Riihimäen ja Lopen kanssa.

Kylät ja kunta yhdessä älykkäästi -hanke (KYKYÄ-hanke) päättyi 30.4.2014 ja näin ollen tulosalueen talousarvio ei sisällä EU-rahoitteisten hankkeiden tuloarvioita tai määräraha-arvioita edellisvuosien tapaan.

Maataloustoimen palvelut on tuottanut vuoden 2012 alusta lähtien Maaseutupalveluyksikkö Häme, joka toimii isäntäkuntamallisesti osana Janakkalan kunnan organisaatiota. Yksikön palvelutuotannon toimivuutta tarkastellaan seurantakokouksessa vuosittain. Tavoite on, että palvelutaso säilyy vähintään nykyisellä tasolla ja palveluita ohjataan yhä enemmän sähköisiin palveluihin. Toistaiseksi lähipalvelut tarjotaan vuoden 2014 tapaan.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Elinkeinot ja kehittäminen -palvelukeskus
Elinkeinojen kehittäminen

Työllistämistä tehdään määrärahojen puitteissa. Työllistämistoimet sovitetaan yhteen perusturvan alaisuudessa toimivan työpajatoiminnan kanssa. Kunnille 1.1.2015 alkaen siirtyvä työttömyydenhoidon lisävastuu tarkoittaa sitä, että työllistämisen kustannuspaikalle on lisätty 100.000 euroa lisää määrärahaa. Näin voidaan työllistää aiemman noin 16 työttömän sijaan noin 21 työtöntä per vuosi. Kunnan oman työllistämisen täydentäjäksi voidaan erillisillä päätöksillä valmistella erilaisia työllistämiskeinoja. Tällaisia ovat esimerkiksi yksittäisille yrityksille kohdistettu kuntalisätyyppinen työllistämiskannustin ja Hämeen Kylät ry:n Tarmokas -hanke, jossa yhdistys mahdollistaa sen, että kyläyhdistykset tai vastaavat voivat työllistää työttömiä työnhakijoita.

Kunnan kautta järjestettävien vuokra-asuntojen täyttöaste pyritään pitämään selvästi yli 90 %:ssa. Kunta-asunnot Oy:n kanssa järjestetään vakiintuneen käytännön mukaan tilaisuus, jossa yhtiön edustajat ja kunnan viranhaltijat keskustelevat asuntotoimen kehittämisestä.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Menot	-850,4	-817,9	-883,9	-885,9	-885,9	-885,9
Sis. menot	-16,3	-10,4	-11,7	-11,3	-11,3	-11,3
Menot yht.	-866,8	-828,3	-895,6	-897,2	-897,2	-897,2
muutos-%			8,1 %	8,3 %	0,0 %	0,0 %
Tulot	304,6	194,3	222,5	222,5	222,5	222,5
Sis. tulot	9,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulot yht.	314,5	194,3	222,5	222,5	222,5	222,5
Netto	-552,3	-634,0	-673,1	-674,7	-674,7	-674,7

HENKILÖSTÖ	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
		2,1	1,5	1,5	1,5	1,5

ESITYKSEN PERUSTELUT

Työllistämisen lisääntyneeseen kustannusvastuuseen on varauduttu lisäämällä työllistämispalkkojen ja siitä johtuvien sivukulujen määräraha-arvioon 100.000 euroa.

EU-rahoitteiset hankkeet ovat päättyneet ja tätä vastaava määräraha on poistettu talousarviosa

Joukkoliikenteeseen varatut määrarahat mahdollistavat vuoden 2014 syksyn tasoisen avoimen joukkoliikenteen oston. Talousarvio sisältää lisäksi määräraha-arvion kunnan ja HSL:n väliselle lippuyhteistyön kustannuksiin sekä seutulippuun tai vastaavaan tuotteeseen arvioidut kustannukset.

Maaseutupalveluyksikkö Hämeen kustannukset on arvioitu yksikön antaman ennakkotiedon mukaisesti. Myös Lopen kunnalta ostettavaan asuntosihteerin työpanoksen ostoon on varauduttu.

Markkinoinnin määrärahoissa on varauduttu siihen, että markkinointia voidaan tehdä vuoden 2014 tapaan. Riihimäen seudun markkinointiin varattu kustannusosuus on siirretty tulosalueen sisällä markkinoinnin kustannuspaikalle. Lisäksi markkinointiin on lisätty pieni määräraha kunnan kiinteistöjen myyntiä varten tehtävään ilmoitteluun ja mainontaan.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Elinkeinot ja kehittäminen -palvelukeskus
Ympäristölautakunta

TEHTÄVÄN KUVAUS

Ympäristölautakuntaan kuuluvat toiminnot kaavoitus ja maankäytön suunnittelu, ympäristöasiat ja rakennusvalvonta ja hallinto.

Vastuhenkilö on kaavoituspäällikkö.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLA

Osayleiskaavoituksessa tavoitteena on Monnin ja Hikiä - kirkonkylän kaavojen laatiminen. Kaavoitusohjelman mukaisten asemakaavojen, asemakaavamuutosten sekä osayleiskaavojen laatiminen. Suunnitelmallinen maanhankinta ja kaavoitus.

Kaavoitus ja maankäyttö

Hausjärven kaavoitustöitä laaditaan kunnanhallituksen linjaaman kaavoitusohjelman mukaisesti. Keskeisistä kaavoitustöistä on laaditaan vuosille 2015-2017 kaavoitusohjelma, jonka kunnanhallitus käsittelee.

Taajaman kasvualueiden maanhankinnassa on onnistuttu Monnissa. Maanhankintaneuvotteluissa keskitytään taajamien tulevaisuuden kasvusuunnille sijoittuville alueille, erityisesti Monniin ja Ryttylään. Lisäksi tavoitellaan Kantatie 54 ja Kappalaisentien varresta maanhankintaa osayleiskaavoituksessa esitettävälle maankäytölle. Hausjärven kunnan taajamien kehittäminen vaatii jatkuvaa raakamaan hankintaa tulevia kaavoitustarpeita varten.

Kaavoituksen tavoite on Monnin osayleiskaavan ehdotus ja hyväksymiskäsittely v. 2015 ja Hikiä-Kirkonkylän osayleiskaavoituksen jatkaminen Monnin jälkeen.

Asemakaavoituksessa on käynnissä useamman kaava-alueen muutostyöt. Uusia pientaloalueiden asemakaavoitus jatkuu Hikiän Jaakkolanharjun eteläpuolelle ja Monnissa. Asemakaavoja laaditaan osittain myös yksityisten maanomistajien maille kaavasopimusperiaatteella.

Rakennusvalvonta

Rakennusvalvonnan toiminta painottuu lakisääteisiin tehtäviin. Merkittävä osuus työn kuvaan on rakentamiseen painottuva neuvontatyö. Rakennusluvitus painottuu suhdanteiden mukaisesti. Vuonna 2015 uudispientalorakentamisen arvioidaan lisääntyvän maltillisesti vuoden 2014 tasosta. Toimenpideluvat lisääntyvät lähinnä jätevesijärjestelmien luvitusten takia. Uudistuvat säädökset edellyttävät koulutusta sekä lisäävät neuvontatyön määrää.

Hausjärven kunta ostaa Lopelta 50 %:n osuutta yhteisestä rakennustarkastajan virasta. Hausjärven rakennustarkastaja on jäänyt osa-aikaeläkkeelle, jolloin hänen työaikansa on 60 %. Rakennusvalvonnassa huomioidaan verolakien muutosten mukainen tiedonantovelvollisuus 1.7.2014 alkaen, joka lisää neuvontatyön määrää vuonna 2015.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Elinkeinot ja kehittäminen -palvelukeskus
Ympäristölautakunta

Ympäristötoimi

Ympäristön toiminta on lakisäateistä luvitusta, neuvontaa ja valvontatyötä. Maa-ainesottoasioissa työ painottuu luvitukseen ja ottoalueiden toiminnan valvontaan. Ympäristöluvitusten määrä riippuu yritystoiminnan luvanvaraisuudesta. Ympäristötoimessa neuvonta on erittäin merkittävä osa työmäärästä. Toimintavuoden aikana valmistuu kunnan ympäristötoimen valvontasuunnitelma.

TOIMINNALLISET TAVOITTEET

Ympäristölautakunnan alaiseen toimintaan on asetettu sitovia tavoitteita. Osa tavoitteista on valtuustoon nähden sitovia ja osa tavoitteista on kunnanhallitukseen nähden sitovia. Nämä tavoitteet on esitetty kunnavaltuustoa ja kunnanhallitusta koskevassa talousarvion osassa. Ympäristölautakuntaan nähden ei ole asetettu sitovia tavoitteita.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Menot	-443,1	-560,9	-437,5	-416,6	-416,6	-416,6
Sis. menot	-23,2	-20,3	-21,7	-21,1	-21,1	-21,1
Menot yht.	-466,3	-581,2	-459,2	-437,7	-437,7	-437,7
muutos-%			-21,0 %	-24,7 %	0,0 %	0,0 %
Tulot	251,3	320,1	193,1	191,6	191,6	191,6
Sis. tulot	1,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulot yht.	252,4	320,1	193,1	191,6	191,6	191,6
Netto	-213,8	-261,1	-266,1	-246,1	-246,1	-246,1

HENKILÖSTÖ	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Elinkeinot ja kehittäminen -palvelukeskus
Ympäristölautakunta

KESKEISET SUORITTEET/TUNNUSLUVUT	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Asemakaavoitus						
- uudet pientalotontit	14	0	20	20	25	25
- tonttivaranto, asuintontit	55	55	45	45	72	62
- tonttivaranto, yritystontit	24	35	34	34	33	32
Rakennusvalvonta, luvitus						
- yhden asunnon talot (uudet)	10	15	15	15	20	20
- rivitalot (uudet)		1	1	1	1	1
- muut	113	100	100	100	100	100

Tonttivaranto käsittää kunnallistekniikassa olevat, nopeasti myytävissä olevat tontit. Lainvoimaisia asemakaavatontteja on enemmän kuin yo taulukossa on mainittu. Uuden pientalotontit kuvaa asemakaavoituksella syntyvää uutta tonttireserviä.

Esityksen perustelut: Tulosalueen määrärahoihin on kohdistettu 10.000 euron säästö, jonka kunnanhallitus linjasi 18.11.2014 kohdistettavaksi ympäristölautakunnan määrärahoihin. Ympäristölautakunta kohdentaa käyttösuunnitelmassaan säästön toiminnoille.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

51 Perusturvalautakunta

SITOVAT TOIMINNALLISET TAVOITTEET

Perusturvalautakuntaan nähden sitovat toiminnalliset tavoitteet on esitetty alla. Muut sitovat tavoitteet on esitetty sitovuustasonsa mukaisesti joko kunnanvaltuustoa tai -hallitusta koskevassa talousarvion osassa. Tulosalueiden kohdalla esitetyt operatiivisia tunnuslukuja, tavoitteita ja painopistealueita, joilla ei ole erikseen sitovuutta lautakuntaan nähden.

Strateginen vuositavoite	Mittari	Tavoitetaso
Hausjärvellä kuntalaiset voivat hyvin	Hyvinvointikertomus: Lasten ja nuorten hyvinvointi. Nuorten syrjäytymiskehityksen katkaiseminen.	Alle 25-vuotiaiden työttömien määrä pysyy vuoden 2011 tasolla (keskimäärin 22/kk).
Hausjärvellä kuntalaiset voivat hyvin	Hyvinvointikertomus: Lasten ja nuorten hyvinvointi. Varhaisen tuen vahvistaminen ja ehkäisevän lastensuojelutyön kehittäminen.	Hyvä taso: 4 kehittämishanketta Tyydyttävä taso: 2 kehittämishanketta
Hausjärvellä kuntalaiset voivat hyvin	Hyvinvointikertomus: Vanhusten kotona asumisen tukeminen. Kotihoidon välittömän asiakastyön määrittely ja seuranta.	Kotihoidon välittömän asiakastyön sisältö on määritelty. Välittömän asiakastyön osuus on vähintään 50 % kokonaistyöajasta.
Hausjärvellä kuntalaiset voivat hyvin	yli 300 päivää työttömänä olleiden henkilöiden aktivointi	Hyvä taso: 76 hlöä/kk Tyydyttävä taso: 90 hlöä/kk
Hausjärvellä kuntalaiset voivat hyvin	Lastensuojelutarpeen selvittäminen lain edellyttämässä määräajoissa.	Hyvä taso: yli 98 % ilmoituksista otettu käsittelyyn 7 arkipäivän kuluttua ilmoituksesta Tyydyttävä taso: 90-98 % ilmoituksista otettu käsittelyyn 7 arkipäivän kuluttua ilmoituksesta
Hausjärvellä kuntalaiset voivat hyvin	Toimiva palvelurakenne vanhustenhuollon palveluissa. Siirtoviivemaksut.	Hyvä taso: Ei siirtoviivemaksuja. Tyydyttävä taso: Siirtoviivemaksuja on enintään 10 pv.
Hausjärvellä kuntalaiset voivat hyvin	Toimiva palvelurakenne vanhustenhuollon palveluissa. Asumispalvelun tarpeen selvittäminen ja palvelun tarjoaminen lakisääteisessä ajassa.	Hyvä taso: Asumispalvelun tarve selvitetään enintään 3 kk palvelutarpeen esiintumisesta ja palvelu pysytään tarjoamaan enintään 3 kk:n kuukauden sisällä päätöksen tekemisestä.
Ammattitaitoisen ja osaavan henkilöstön rekrytointi ja palveluksessa pitäminen	Henkilöstön saatavuus ja pysyvyys.	Avoinna olevat toistaiseksi voimassa olevat palvelussuhteet täytetään pätevilla henkilöillä.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

51 Perusturvalautakunta

TEHTÄVÄN KUVAUS

Perusturvalautakunnan vastuulla ovat seuraavat tulosalueet: hallinto, sosiaalityö, vammaispalvelut, vanhus-
tenhuolto ja terveystyöt.

Perusturvalautakunnan strategia:

Tuemme kuntalaisia erilaisissa elämänvaiheissa ennaltaehkäisevästi, asiakaslähtöisesti ja palveluhenkisesti järjestämällä lakisääteiset sosiaalipalvelut, käyttämällä vaihtoehtoisia palvelujen järjestämistapoja sekä tukemalla omaehtoista vastuunottoa siten, että perusturvallisuus säilyy.

Perusturvalautakunnan eri tehtäväalueilla pyritään vastaamaan hyvinvointikertomuksesta nouseviin haasteisiin: ikääntyvän väestön palvelurakenne, nuorten aikuisten syrjäytymisen ehkäiseminen, vanhemmuuden tukeminen, ehkäisevän työn kehittäminen ja avoimuuden palveluihin resursoiminen sekä tiivis yhteistyö.

Perusturvalautakunnan valtuustotason sitovia tavoitteita ovat: nuorten syrjäytymiskehityksen katkaiseminen, pitkäaikaistyöttömien aktivointi, lastensuojelutarpeen selvittäminen lain edellyttämässä määrärajoissa ja toimiva palvelurakenne vanhustenhuollon palveluissa.

Perusturvalautakunnalla on käytettävissään seuraavat valtuuston päättämät määrärahat ja tuloarviot.

Talousarviovuoden luvut ovat sitovia ja suunnitelmavuosien luvut ohjeellisia.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Menot	-26 085,1	-26 752,3	-26 889,1	-26 807,6	-27 541,5	-28 239,3
Sis. menot	-708,2	-808,0	-952,4	-913,2	-913,2	-913,2
Menot yht.	-26 793,3	-27 560,3	-27 841,5	-27 720,8	-28 454,7	-29 152,5
muutos-%			1,0 %	0,6 %	2,6 %	2,5 %
Tulot	2 020,4	2 201,6	2 289,2	2 290,4	2 290,4	2 290,4
Sis. tulot	19,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulot yht.	2 039,5	2 201,6	2 289,2	2 290,4	2 290,4	2 290,4
Netto	-24 753,9	-25 358,7	-25 552,3	-25 430,4	-26 164,3	-26 862,1

TULOSLASKELMA	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Myyntituotot	13 094	9 900	10 000	10 000	10 000	10 000
Maksutuotot	1 372 208	1 516 500	1 615 000	1 615 000	1 615 000	1 615 000
Tuet ja avustukset	217 323	222 000	213 800	215 000	215 000	215 000
Vuokratuotot	320 619	321 700	346 800	346 800	346 800	346 800
Muut toimintatuotot	116 207	131 500	103 600	103 600	103 600	103 600
Toimintatuotot	2 039 451	2 201 600	2 289 200	2 290 400	2 290 400	2 290 400
Henkilöstökulut	-4 641 260	-5 283 300	-4 937 800	-4 906 600	-4 906 600	-4 906 600
Palvelujen ostot	-20 292 593	-20 283 100	-20 723 800	-20 652 700	-21 386 600	-22 084 400
Aineet ja tarvikkeet	-154 355	-166 400	-228 400	-228 400	-228 400	-228 400
Avustukset	-1 252 585	-1 337 000	-1 423 600	-1 406 600	-1 406 600	-1 406 600
Vuokratulot	-404 005	-463 400	-497 800	-497 800	-497 800	-497 800
Muut toimintakulut	-48 507	-27 100	-30 100	-28 700	-28 700	-28 700
Toimintakulut	-26 793 305	-27 560 300	-27 841 500	-27 720 800	-28 454 700	-29 152 500
Toimintakate	-24 753 854	-25 358 700	-25 552 300	-25 430 400	-26 164 300	-26 862 100

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Perusturvalautakunta
Hallintopalvelut

TEHTÄVÄN KUVAUS

Hallinnon tulosalue sisältää seuraavat toiminnot: perusturvalautakunta ja sosiaalitoimisto.

Vastuhenkilö on perusturvajohtaja.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLA

- Palvelujen järjestäminen ammattitaitoisen henkilöstön avulla toimialalle myönnettyjen määrärahojen puitteissa.
- Sosiaali- ja terveystalouden palvelurakenteen toimivuuden/kattavuuden varmistaminen/suunnittelu ja sote-rakenneuudistuksessa aktiivisesti vaikuttaminen.

TAVOITTEET JA KEINOT

- Lasten ja nuorten hyvinvointia tukevat toimenpiteet, lapsiperheiden ehkäisevät tukitoimet ja vanhusten kotona asumisen tukeminen
- Tiivis käytännön yhteistyö seutukunnallisesti ja eri hallintokuntien kesken.
- Ammattitaitoisen henkilöstön saatavuus ja pysyvyys.

TOIMINNALLISET MUUTOKSET

Kehitysvammaisten asuinryhmän (5 asukaspaikkaa) toiminnan aloittaminen kuntakokeiluna 1.1.2015.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Menot	-233,5	-261,6	-236,4	-235,5	-235,5	-235,5
Sis. menot	-17,5	-17,6	-22,1	-21,6	-21,6	-21,6
Menot yht.	-251,0	-279,2	-258,5	-257,1	-257,1	-257,1
muutos-%			-7,4 %	-7,9 %	0,0 %	0,0 %
Tulot	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sis. tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulot yht.	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto	-250,8	-279,2	-258,5	-257,1	-257,1	-257,1

HENKILÖSTÖ	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
		5,0	5,0	5,0	5,0	5,0
KESKEISET SUORITTEET/TUNNUSLUVUT	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Tehokkuus/taloudellisuus						
Sos.palvelut netto €/asukas	1 144	1 071	1 415	1 402	1 419	1 435
Terveystalouden palvelut netto €/asukas	1 714	1 705	1 726	1 725	1 778	1 831

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Perusturvalautakunta
Sosiaalityö

TEHTÄVÄN KUVAUS

Sosiaalityö sisältää seuraavat tulosyksiköt: sosiaalityön henkilöstö, lastensuojelun avustukset, lasten ja nuorten sijaishuolto, muut lasten ja perheiden palvelut, päihdehuolto, toimeentulotuki, työpajat ja työvoiman palvelukeskus.

Vastuuhenkilö on sosiaali- ja perhetyöntekijöiden työn sisältöön liittyvissä asioissa johtava sosiaalityöntekijä. Muilta osin vastuuhenkilö on perusturvajohtaja, joka vastaa erityisesti ostopalvelujen käytöstä.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLA

- Lakisääteisten sosiaalityön palvelujen järjestäminen laadukkaasti ja kustannustietoisesti.
- Varhaisen tuen tukimuotojen kehittäminen ja vakiinnuttaminen.
- Pitkäaikaistyöttömien aktivointi.

STRATEGISET TAVOITETASOT

Lastensuojelutarpeen selvitykset saadaan tehtyä lakisääteisessä määräajassa.

- hyvä taso: 98-100 % ilmoituksista on otettu käsittelyyn 7 arkipäivän kuluessa ilmoituksesta
- tyydyttävä taso: 90-97 % ilmoituksista on otettu käsittelyyn 7 arkipäivän kuluessa ilmoituksesta

Varhaisen tuen vahvistaminen ja ehkäisevän lastensuojelutyön kehittäminen kunnallisesti, seudullisesti ja koko Kanta-Hämeen alueella.

- hyvä taso: 4 kehittämishanketta
- tyydyttävä taso: 2 kehittämishanketta

yli 300 päivää työttömänä olleiden määrä.

- hyvä taso: 76 henkilöä/kk (kuukausien keskiarvon mukaan)
- tyydyttävä taso: 90 henkilöä/kk (kuukausien keskiarvon mukaan)

Nuorisotyöttömyyden kasvun pysäyttäminen.

- hyvä taso: alle 25-vuotiaiden työttömien määrä alenee vuodesta 2011

TAVOITTEET JA KEINOT

- nuorten palvelujen suunnittelu, kehittäminen ja olemassa olevien palvelujen hyödyntäminen seudullisen toiminnan ja hankkeiden kautta: Ankkuritoiminta, Nuppi, nuorten parissa työskentelevien työntekijöiden yhteistyöryhmä,
- Työpajatoiminnan paikallinen kehittäminen yhteistyössä toiminnasta vastaavan Hyvinkään-Riihimäen Seudun Ammattikoulutussäätiön kanssa.
- Nuorten aikuisten syrjäytymisen ehkäiseminen nuorten aktivointia tukevien työmenetelmien laajentamisen ja tiiviin yhteistyön avulla.
- Eläkeselvittelyjen jatkaminen yhteistyössä Hraks:n työpajojen, palvelukeskuksen ja Attendon kanssa.
- Vanhemmuuden tukeminen ja ehkäisevän työn vakiinnuttaminen Lounatuulen perhetyön, kotipalvelun perhetyön, sosiaalityön, neuvoloiden ja muiden yhteistyötahojen tiiviillä yhteistyöllä.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Perusturvalautakunta
Sosiaalityö

TALOUSLUVUT

1000 euroa	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Menot	-3 343,2	-3 166,0	-3 010,1	-2 956,8	-3 006,8	-3 020,1
Sis. menot	-28,4	-24,9	-35,6	-34,6	-34,6	-34,6
Menot yht.	-3 371,6	-3 190,9	-3 045,7	-2 991,4	-3 041,4	-3 054,7
muutos-%			-4,6 %	-6,3 %	1,7 %	0,4 %
Tulot	390,9	346,5	300,7	301,9	301,9	315,2
Sis. tulot	1,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulot yht.	392,6	346,5	300,7	301,9	301,9	315,2
Netto	-2 979,0	-2 844,4	-2 745,0	-2 689,5	-2 739,5	-2 739,5

HENKILÖSTÖ	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
		10,0	11,0	11,0	11,0	11,0
KESKEISET SUORITTEET/TUNNUSLUVUT	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Lastensuojelu						
Lastensuojeluilmoitukset		200	185	185	185	185
Lastensuojelun asiakkaat/v.		210	190	190	190	180
Avohuollon piirissä olevat lapset/v.			100	100	105	110
Lasten lukumäärä perhetyössä		55	68	68	68	68
Sijoitetut lapset vuoden aikana		19	19	19	18	17
Sijoitetut lapset 31.12.		18	18	18	18	17
Jälkihuollon piirissä olevat /v.		5	5	5	6	7
Kasvatus- ja perheneuvolan suoritteet		770	1 070	1 070	1080	1 090
Aikuissosiaalityö						
Alle 25-v. lkm toimeentulotuessa		62	58	58	55	50
Toimeentulotukea saaneet ruokakunnat		250	240	240	240	230
yli 300 pv työttömänä olleiden määrä/kk (keskiarvo)			90	90	80	80
A-klinikan suoritteet		580	700	700	700	700

Esityksen lisäperustelut: Tulosalueen määrärahoihin on kohdistettu 20.000 euron säästö, jonka kunnanhallitus linjasi 18.11.2014 kohdistettavaksi perusturvalautakunnan määrärahoihin. Mikäli perusturvalautakunta päättää kohdentaa käyttösunnitelmassaan säästön sosiaalityön tulosalueelle, säästö voi tarkoittaa esimerkiksi toimeentulotuen määräraha-arvion pienentämistä.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Perusturvalautakunta
Vammaispalvelut

TEHTÄVÄN KUVAUS

Vammaispalveluihin kuuluvat tulosityksiköt kehitysvammahuolto ja muu vammaishuolto.

Vastuhenkilö on vammaispalvelusta vastaava sosiaalityöntekijä ja ostopalvelujen osalta perusturvajohtaja.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLE

- Vammaishuollon palvelujen järjestäminen sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää.

TAVOITTEET JA KEINOT

- Vammaispalvelun asiakkaiden palvelusuunnitelmien tekeminen ja päivittäminen lain vaatimissa puitteissa.
- Vammaisten asumispalvelujen kehittäminen.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Menot	-2 524,5	-2 667,6	-2 924,3	-2 922,3	-2 972,3	-3 022,3
Sis. menot	-28,8	-23,1	-1,6	-22,7	-22,7	-22,7
Menot yht.	-2 553,3	-2 690,7	-2 925,9	-2 945,0	-2 995,0	-3 045,0
muutos-%			8,7 %	9,5 %	1,7 %	1,7 %
Tulot	87,9	113,2	139,5	139,5	139,5	139,5
Sis. tulot	17,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulot yht.	105,2	113,2	139,5	139,5	139,5	139,5
Netto	-2 448,1	-2 577,5	-2 786,4	-2 805,5	-2 855,5	-2 905,5

HENKILÖSTÖ	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
		--	3	3		
KESKEISET SUORITTEET/TUNNUSLUVUT	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Asumispalvelupäivät		13 130	15 300	15 300	15 525	15 525
Vammaispalvelun asiakkaat /v.		195	196	196	195	195
Vaikeavammaisten kuljetus- palvelun asiakk./v		135	115	115	120	120

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Perusturvalautakunta
Vanhustenhuolto

TEHTÄVÄN KUVAUS

Tulosalue käsittää tulosyksiköt kotipalvelu, omaishoidontuki, tukipalvelut, vanhusten päivätoiminta, ikäpiste, asumispalvelut ja muut asumispalvelut/ostopalvelut.

Vastuuhenkilö on kotihoidon, omaishoidontuen, tukipalvelujen ja päivätoiminnan osalta kotipalvelunohjaaja. Ikäpisteen ja asumispalvelujen vastuuhenkilö on osastonhoitaja. Ostopalveluista vastaa perusturvajohtaja.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLA

- Vanhusten kotona asumisen tukeminen.
- Vanhuspalvelulain toteuttaminen.
- Vanhustenhuollon palvelurakenteen kokonaisuuden toimivuus.

STRATEGISET TAVOITETASOT

- Siirtoviivemaksut
hyvä taso: ei siirtoviivemaksuja.
tydyttävä taso: siirtoviivemaksuja on enintään 10 päivää/v.
- Asumispalvelun tarjoaminen lakisääteisessä ajassa
hyvä taso: asumispalvelu voidaan tarjota 3 kuukauden kuluessa asumispalvelupäätöksen tekemisestä
- Kotihoidon välittömän asiakastyön määrittely ja seuranta.
Hyvä taso:
  - Kotihoidon välittömän asiakastyön sisältö on määritelty.
  - Välittömän asiakastyön osuus on vähintään 50 % toteutuneesta kokonaistyöajasta.

TAVOITTEET JA KEINOT

- Vanhustenhuollon palvelurakenteen toimivuutta parannetaan pitkäaikaishoivapaikkojen lisäämisen, joustavan ja tiiviin yhteistyön avulla terveyskeskuksen kuntayhtymän kanssa.
- Kotipalvelun ja kotisairaanhoidon toiminnallinen yhdistyminen 1.1.2015.
- Kotihoidon mobiilin käyttöönotto.
- Hyvinvointia edistävät kotikäynnit.
- Ikäpisteen toiminnan selkeyttäminen.
- Hoivaosaston muuttaminen tehostetun asumispalvelun yksiköksi 1.1.2016 alkaen. Toiminnallisen muutoksen suunnittelu.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Perusturvalautakunta
Vanhustenhuolto

TALOUSLUVUT

1000 euroa	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Menot	-4 786,0	-5 437,6	-5 415,3	-5 402,0	-5 502,0	-5 602,0
Sis. menot	-633,5	-742,4	-893,1	-834,3	-834,3	-834,3
Menot yht.	-5 419,5	-6 180,0	-6 308,4	-6 236,3	-6 336,3	-6 436,3
muutos-%			2,1 %	0,9 %	1,6 %	1,6 %
Tulot	1 541,4	1 741,9	1 849,0	1 849,0	1 849,0	1 849,0
Sis. tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulot yht.	1 541,4	1 741,9	1 849,0	1 849,0	1 849,0	1 849,0
Netto	-3 878,1	-4 438,1	-4 459,4	-4 387,3	-4 487,3	-4 587,3

HENKILÖSTÖ	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
		87,0	89,0	89,0	89,0	89,0
KESKEISET SUORITTEET/TUNNUSLUVUT	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Kotihoidon asiakkaat			150	150	160	170
Kotipalv:n käyntikerrat		31 550	33 200	33 200	33400	33 500
Tukipalvelujen asiakkaat		150	150	150	155	160
Asumispalvelupäivät		27 400	27 450	27 450	32450	32 500
Laitoshoitopäivät		6 205	6 460	6 460	1500	1 460

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Perusturvalautakunta
Terveyspalvelut

TEHTÄVÄN KUVAUS

Terveyspalvelut sisältää Riihimäen Seudun Terveyskeskuksen kuntayhtymän ja Kanta-Hämeen sairaanhoidopiirin.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Menot	-15 197,8	-15 219,5	-15 303,0	-15 291,0	-15 824,9	-16 369,7
Sis. menot					0,0	0,0
Menot yht.	-15 197,8	-15 219,5	-15 303,0	-15 291,0	-15 824,9	-16 369,7
muutos-%			0,5 %	0,5 %	3,5 %	3,4 %
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sis. tulot					0,0	0,0
Tulot yht.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto	-15 197,8	-15 219,5	-15 303,0	-15 291,0	-15 824,9	-16 369,7

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

61 Sivistyslautakunta

SITOVAT TOIMINNALLISET TAVOITTEET

Sivistyslautakuntaan nähden sitovat toiminnalliset tavoitteet on esitetty alla. Muut sitovat tavoitteet on esitetty sitovuustasonsa mukaisesti joko kunnanvaltuustoa tai -hallitusta koskevassa talousarvion osassa. Tulosalueiden kohdalla esitetyt operatiivisia tunnuslukuja, tavoitteita ja painopistealueita, joilla ei ole erikseen sitovuutta lautakuntaan nähden.

Strateginen vuositavoite	Mittari	Tavoitetaso
Hausjärvellä kuntalaiset voivat hyvin	Hyvinvointikertomus: Lasten ja nuorten hyvinvointi. Varhaiskasvatus-, opetus-, oppilashuolto- ja terveydenhuoltohenkilöstön yhteistyö	Kuntakohtaiset suunnitelmat opiskelijaterveydenhuollon järjestämiseksi ja kehittämiseksi seudullisen ohjausryhmän linjausten mukaisesti.
Hausjärvellä kuntalaiset voivat hyvin	Hyvinvointikertomus: Lasten ja nuorten hyvinvointi. Liikuntakerhojen määrä	Liikunta- ja nuorisotoimi: 650 liikuntakerhotuntia Koulut: 340 kerhotuntia
Hausjärvellä kuntalaiset voivat hyvin	Hyvinvointikertomus: Lasten ja nuorten hyvinvointi. Päihdevalistus yhteistyössä sidosryhmien kanssa (vanhempaintoimikunnat, urheiluseurat,...)	Jokaisella koululla on järjestetty vähintään yksi tilaisuus.
Nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen.	Jatko-opiskeluun päässeet Hausjärveltä päättötodistuksen saaneista (%).	Tyydyttävä taso 95 %, hyvä taso 98 %.
Toimivat kunnalliset peruspalvelut on saatavissa omasta kunnasta tai talousalueelta	Lukio-opetuksen säilyminen kunnassa.	Hausjärven perusopetuksen päättötodistuksen saaneista, lukioon hakeutuvista nuorista, 45 % hakee oman kunnan lukioon. Hausjärvi, Loppi ja Riihimäki hakevat lukion järjestämislupaa yhteistyössä kolmen toimipisteen mallilla.
Toimivat kunnalliset peruspalvelut on saatavissa omasta kunnasta tai talousalueelta	Opetussuunnitelman valmistelu	Osallistutaan seudullisen kuntien yhteiseen opetussuunnitelmatyöhön. Tuntijakopäätökset hyväksytään lautakunnassa yhteisvalmistelun pohjalta alkuvuonna 2015.
Toimivat kunnalliset peruspalvelut on saatavissa omasta kunnasta tai talousalueelta	Hausjärven kirjastopalvelujen kehittämissuunnitelma.	Suunnitelma on hyväksytty sivistyslautakunnassa.
Toimivat kunnalliset peruspalvelut on saatavissa omasta kunnasta tai talousalueelta	Kansalaisopiston palveluiden tarjoaminen kuntalaisille	Vuosittain vähintään neljä alueellista yhteistyöhanketta. Vapaan sivistystyön hallinnollisten ja toiminnallisten yhteistyövaihtoehtojen selvittäminen seutukunnalla.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

61 Sivistyslautakunta

TEHTÄVÄN KUVAUS

Sivistyslautakunnan vastuulla ovat seuraavat tulosalueet: hallintopalvelut, varhaiskasvatus, peruskoulut, toisen asteen koulutus, kulttuuri- ja museotoimi, liikunta- ja nuorisotoimi, kirjastotoimi sekä kansalaisopisto.

Sivistyslautakunnan toiminta-ajatus: Sivistyslautakunta vastaa toimialaansa kuuluvien palvelujen ajanmukaisesta, kustannus- ja arvotietoisesta järjestämisestä hausjärveläisille käytössä olevien voimavarojen mukaan.

Sivistyslautakunta pyrkii koko toimialaansa ohjatessaan ottamaan huomioon Hausjärven kunnan hyvinvointikertomusluonnoksen valmistelussa esiin tulleita asioita seuraavasti:

- **Koulujen henkilöstön, oppilashuollon henkilöstön ja kouluterveydenhuollon henkilöstön yhteistyön tiivistäminen.**

Tämä on jatkoa lautakunnan 2013 aloittamalle toiminnalle. Tarkoituksena on selkeyttää eri toimijoiden tehtäviä ja palveluja siten, että lapsi ja nuori osataan ohjata tarvittavien palveluiden piiriin.

- **Eri toimijoiden nivelvaiheyhteistyö varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle.**

Esiopetuksesta - perusopetuksen alkuopetukseen.

Esiopetus järjestetään kouluissa, joissa toiminnasta vastaa rehtori. Tällä hetkellä esiopetuksen oppilaiden terveydenhoito järjestetään neuvoloissa. Lapsi tulee kouluterveydenhuollon piiriin ensi luokkalaisena. Lasta koskeva tiedonkulku huoltajien, neuvoloiden, kouluterveydenhuollon ja koulun välillä pyritään parantamaan.

Kuudennelta luokalta seitsemännelle luokalle.

Tämä nivelvaihe on ollut erityisen kehittämisen kohteena. Siirtyminen uuteen kouluun, luokanopettajajärjestelmästä aineenopettajajärjestelmään, uudet oppiaineet ovat iso askel, jossa tarvitaan tukea.

Perusopetuksen päättöluokan opintojen ohjaus ja toiselle asteelle sijoittumisen seuranta ja ns. jälkiohjaus. Päätötodistuksen saaneiden jatko-opiskelupaikan varmentaminen. Hyria Oy on määrätietoisesti kehittänyt yhteistyötä ja kontakteja kuntien perusopetuksen opintojen ohjaajiin. Yhteisvalinnan seuranta ja jälkiohjausta on parannettu. Paikallisia toimintoja on edelleen kehitettävä siten, että nuorten sijoittumista ja opintojen keskeyttämisä seurataan. Yhteistyötä työpajatoiminnan kanssa tulee lisätä.

- **Riittävien voimavarojen osoittaminen lakisääteisiin varhaiskasvatuksen ja opetustoimen toimintoihin.**

Kunnanhallituksen kehittämiskohteisiin kuuluu myös lapsiperheisiin suunnatut tukitoimet, joilla pyritään ehkäisemään raskaita lastensuojelutoimia. Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen riittävät voimavarat ovat yksi tärkeä tekijä, joiden avulla perheiden tilanteiden kriisiytymistä voidaan osaltaan hallita. Tätä tapahtuu jo nyt, mutta valitettavasti näkyviin tulevat vain ne tapaukset, jotka kriisiytyvät, eivät ne, joissa koulutoimen, oppilashuollon ja perhetyön voimin kriisiytyminen on pystytty estämään.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

61 Sivistyslautakunta

- Päihdevalistus**

Hausjärven kunta on savuton kunta. Tämän tulee näkyä mm. siten, että tupakointiin kunnan tiloissa puututaan. Päihdevalistus tulee sisältyä kaikkien koulujen työsuunnitelmiin. Yhteistyötä alueellisiin toimijoihin, kuten Nuppi, Ankkuri ja Neuvola.fi tulee lisätä.

Sivistyslautakunnalla on käytettävissään seuraavat valtuuston päättämät määrärahat ja tuloarviot. Talousarviovuoden luvut ovat sitovia ja suunnitelmavuosien luvut ohjeellisia.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Menot	-12 458,8	-12 173,2	-12 362,1	-12 127,0	-12 127,0	-12 127,0
Sis. menot	-2 666,5	-2 778,2	-2 954,4	-2 789,0	-2 789,0	-2 789,0
Menot yht.	-15 125,4	-14 951,4	-15 316,5	-14 916,0	-14 916,0	-14 916,0
muutos-%			2,4 %	-0,2 %	0,0 %	0,0 %
Tulot	1 099,9	1 081,4	1 085,4	1 063,9	1 063,9	1 063,9
Sis. tulot	28,6	21,5	0,0	21,3	21,3	21,3
Tulot yht.	1 128,5	1 102,9	1 085,4	1 085,2	1 085,2	1 085,2
Netto	-13 996,9	-13 848,5	-14 231,1	-13 830,8	-13 830,8	-13 830,8

TUOSLASKELMA

	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Myyntituotot	304 629	281 000	292 800	292 800	292 800	292 800
Maksutuotot	530 396	551 000	578 900	600 200	600 200	600 200
Tuet ja avustukset	145 103	204 300	117 500	117 500	117 500	117 500
Vuokratuotot	66 349	57 100	62 600	62 600	62 600	62 600
Muut toimintatuotot	82 011	9 500	33 600	12 100	12 100	12 100
Toimintatuotot	1 128 488	1 102 900	1 085 400	1 085 200	1 085 200	1 085 200
Henkilöstökulut	-8 089 420	-8 017 300	-7 883 800	-7 785 700	-7 785 700	-7 785 700
Palvelujen ostot	-3 192 169	-3 276 100	-3 590 900	-3 333 100	-3 333 100	-3 333 100
Aineet ja tarvikkeet	-374 828	-348 000	-375 600	-356 900	-356 900	-356 900
Avustukset	-2 139 191	-1 882 000	-1 849 000	-1 824 000	-1 824 000	-1 824 000
Vuokratulot	-1 290 959	-1 412 200	-1 596 000	-1 596 000	-1 596 000	-1 596 000
Muut toimintakulut	-38 792	-15 800	-21 200	-20 300	-20 300	-20 300
Toimintakulut	-15 125 359	-14 951 400	-15 316 500	-14 916 000	-14 916 000	-14 916 000
Toimintakate	-13 996 871	-13 848 500	-14 231 100	-13 830 800	-13 830 800	-13 830 800

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Sivistyslautakunta
Hallintopalvelut

TEHTÄVÄN KUVAUS

Hallintopalveluihin kuuluvat luottamushenkilöhallinto ja lautakunnan hallintopalvelut.

Vastuhenkilö on sivistystoimenjohtaja.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLE

Toimialan palvelujen suunnittelu ja kehittäminen.

Koulurakentamisen ja peruskorjausten suunnittelu ja valmistelu yhdessä muiden hallintokuntien kanssa.

Sivistyslautakunnan kokousten järjestely, asioiden valmistelu ja päätösten täytäntöönpano

Henkilöstön koulutus.

Koulukuljetusten järjestely.

Koulujen opetussuunnitelmatyö.

TAVOITTEET JA KEINOT

Yhteistyö kuntalaisten, luottamushenkilöstön ja palkatun henkilöstön välillä palveluja tuottaessa.

Palautteen kerääminen toiminnasta ja muutostarpeiden ennakointi.

Henkilöstökokoukset, rehtorikokoukset,

Moniammatillinen yhteistyö koulutuksessa, oppilashuollossa ja tukipalveluissa.

Toimintaympäristön muutosten (esimerkiksi lainsäädäntö) vaikutusten ennakointi omassa toiminnassa.

Koulutoimissa suunnittelijan tehtävä 8 tuntia / viikko koulun työaikana. Opetussuunnitelmatyön valmistelu.

Opetusministeriön ja Opetushallituksen hankerahoituksen hyödyntäminen oman toiminnan tukena.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Menot	-486,5	-461,9	-417,0	-407,0	-407,0	-407,0
Sis. menot	-11,1	-15,3	-17,8	-17,2	-17,2	-17,2
Menot yht.	-497,6	-477,2	-434,8	-424,2	-424,2	-424,2
muutos-%			-8,9 %	-11,1 %	0,0 %	0,0 %
Tulot	139,0	204,3	116,0	116,0	116,0	116,0
Sis. tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulot yht.	139,0	204,3	116,0	116,0	116,0	116,0
Netto	-358,6	-272,9	-318,8	-308,2	-308,2	-308,2

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Sivistyslautakunta
Hallintopalvelut

HENKILÖSTÖ	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
	2,4	4,4	4,4	4,4	4,4	4,4
KESKEISET						
SUORITTEET/TUNNUSLUVUT	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Sivlan kokoukset / asiat	11 / 121	11 / 230	11 / 230	11 / 230	11 / 230	11 / 230
Sivitystoimenjohtajan päätökset	480	300	300	300	300	300
Osastosihteerin päätökset	27	35	35	35	35	35
Koulujen rehtoreiden päätökset	1 728	800	800	800	800	800
Rehtorikokoukset	9	10	10	10	10	10
Kustannukset / asukas	34	35	34	34	34	34

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Sivistyslautakunta
Varhaiskasvatus

TEHTÄVÄN KUVAUS

Varhaiskasvatukseen kuuluvat tulosyksiköt:

- päiväkotihoito: Hikiän, Oitin, Ryttylän ja Kirkonkylän päiväkodit sekä Monnin, Eskon ja Oitin koulun esiopetuksen päivähoito
- perhepäivähoito
- lasten hoidon tuet: palveluseteli, yksityisen hoidon tuki ja lasten kotihoidon tuki
- erityispäivähoito

Vastuhenkilö on varhaiskasvatuspäällikkö, joka toimii varhaiskasvatuksen alueen esimiehenä.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLA

- Palveluseteli on käytössä yksityisen hoidon tukemisessa
- Lapsen elinikäiseen oppimiseen sisältyvien nivelvaiheiden huomioiminen ja uusien käytäntöjen luominen tilanteisiin

TAVOITTEET JA KEINOT

- Palvelusetelin käyttöön on toimiva ohjeistus on tuottajille ja asiakkaille
- Lapsen päivähoiton aloitus- ja esiopetukseen siirtymisvaiheisiin luodaan hyvät käytännöt yhteistyökumppaneiden (perheet ja koulu) kanssa

Toiminnallinen muutos: Palveluseteli on käytössä koko yksityisen päivähoiton tukemisessa. Heinäkuussa 2015 päivystää vuorollaan Oitin päiväkotit.
Kotihoidon tuen muutokset huomioidaan kun lakimuutokset astuvat voimaan.

Henkilöstön muutos: Osa päiväkotien avoimista työsuhteista täytetään aikaisintaan 1.8.2015. Erityispäivähoidon ryhmävastustajia ei palkata kesä-heinäkuuksi. Esiopetuksen päivähoiton määräaikaisia työntekijöitä ei palkata kesä-heinäkuuksi.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Sivistyslautakunta
Varhaiskasvatus

TALOUSLUVUT

1000 euroa	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Menot	-3 916,8	-3 711,9	-3 574,9	-3 542,6	-3 542,6	-3 542,6
Sis. menot	-652,4	-693,4	-737,5	-693,7	-693,7	-693,7
Menot yht.	-4 569,2	-4 405,3	-4 312,4	-4 236,3	-4 236,3	-4 236,3
muutos-%			-2,1 %	-3,8 %	0,0 %	0,0 %
Tulot	420,5	440,0	467,5	467,5	467,5	467,5
Sis. tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulot yht.	420,5	440,0	467,5	467,5	467,5	467,5
Netto	-4 148,7	-3 965,3	-3 844,9	-3 768,8	-3 768,8	-3 768,8

TUNNUSLUVUT

HENKILÖSTÖ	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
	48	53	53	53	53	53
KESKEISET SUORITTEET/TUNNUSLUVUT	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Kunnallinen päivähoito/lapset		270	270	270	270	270
Yksityisen hoidon tuki /lapset		170	2	2	2	2
Palveluseteli /lapset			170	170	170	170
Kotihoidon tuki /lapset		190	185	185	185	185

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Sivistyslautakunta
Peruskoulut

TEHTÄVÄN KUVAUS

Peruskoulutukseen kuuluvat tulosyksikköinä esiopetus, peruskoulut, koululaisten iltapäivätoiminta sekä koulun tukitoiminnot.

Vastuhenkilö on kunkin koulun toiminnasta vastaava rehtori. Muun toiminnan osalta vastuhenkilö on sivistystoimenjohtaja.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLA

Nivelvaiheyhteistyön kehittäminen
Oppilashuollon toimijoiden ja palveluiden kehittäminen
Opetussuunnitelmatyön aloittaminen (Uudet opetussuunnitelmat käytössä 1.8.2016)
Koulujen kerhotyön kehittäminen.
Päihdevalistus

TAVOITTEET JA KEINOT

Nivelvaiheisiin keskittyvien yhteistyökokoukset
Henkilöstön jatkuva koulutus painopisteenä opetussuunnitelmatyö
Hyvä yhteistyö kotien ja koulun välillä.
Koulukohtainen yhteistyö eri toimijoiden välillä päihdevalituksen käytännön järjestelyissä
Tieto- ja viestintätekniikan hyödyntäminen opetuksen kaikilla tasoilla.
Opetussuunnitelmaa 2016 valmistellaan yhteistyössä seutukunnan toimijoiden kanssa.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Menot	-6 583,4	-6 628,2	-7 008,9	-6 856,0	-6 856,0	-6 856,0
Sis. menot	-1 620,0	-1 679,7	-1 785,0	-1 679,3	-1 679,3	-1 679,3
Menot yht.	-8 203,4	-8 307,9	-8 793,9	-8 535,3	-8 535,3	-8 535,3
muutos-%			5,8 %	2,7 %	0,0 %	0,0 %
Tulot	331,3	233,9	336,6	315,1	315,1	315,1
Sis. tulot	27,7	21,5	0,0	21,3	21,3	21,3
Tulot yht.	359,0	255,4	336,6	336,4	336,4	336,4
Netto	-7 844,4	-8 052,5	-8 457,3	-8 198,9	-8 198,9	-8 198,9

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Sivistyslautakunta
Peruskoulut

HENKILÖSTÖ	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Opetushenkilöstö	79,0	80,7	83,0	83,0	80,0	80,0
Avustajat, oppilashuolto	24,0	24,0	24,0	24,0	24,0	24,0
KESKEISET SUORITTEET/TUNNUSLUVUT	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Esiopetusoppilaat	114	117	108	108	117	110
1-6 -luokkalaiset	698	698	696	696	705	713
7-9-luokkalaiset	275	260	269	269	289	288
Eskon erityisopetus	38	39	39	39	30	32
Yhteensä	1 125	1 114	1 112	1 112	1141	1 123
Aamu ja iltapäivätoimintapisteet	5	5	5	5	5	5
Esiopetusoppilas €/vuosi	5 400	5 000	5 600	5 600	5600	5 600
Perusopetusoppilas €/vuosi	6 500	6 900	7 000	7 000	7000	7 000
Kuljetusoppilaat 0-6	297	280	280	280	280	280
Kuljetusoppilaat 7-9	193	175	175	175	175	175
Kuljetusmenot yhteensä	765 500	750 000	834 200	834 200	834200	834 200

Henkilöstö:

Talousarvioon sisältyy kaksi luokanopettajan tehtävää 1.8.2015 alkaen sijoituspaikkoina Oitin ja Eskon koulut. Tehtäviä on tähän asti hoidettu opetusryhmien pienentämiseen suunnatulla valtion avustuksella.

Toiminnalliset muutokset:

- 1.8.2015 alkaen yksi erityisluokka siirtyy Eskon koulusta siirtyy Oitin kouluun. Opetusryhmän siirto merkitsee myös yhden erityisluokanopettajan ja avustajan siirtoa.
- Koulupsykologin palveluiden pitämiseen lain edellyttämällä tasolla on varattu lisämäärärahaa kuluvaan vuoteen verrattuna 27700€.
- Oppilaskohtaisia menoja (oppikirjat ja koulutarvikkeet ym) on korotettu siten, että 0-9 luokkien oppilaiden määräraha nousee 19 175 € (2014 / 268580 > 2015 / 287755).

Lisäksi:

- Tulosalueen määrärahoihin on kohdistettu 60.000 euron säästö, jonka kunnanhallitus linjasi 18.11.2014 kohdistettavaksi sivistyslautakunnan määrärahoihin. Mikäli säästövaade säilyy talousarviossa valtuuston lopullisessa talousarviopäätöksessä, sivistyslautakunta kohdentaa säästön käyttösuunnitelmapäätöksensä yhteydessä toiminnolle.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Sivistyslautakunta
Toisen asteen koulutus

TEHTÄVÄN KUVAUS

Toisen asteen koulutus sisältää toiminnot Hausjärven lukio ja musiikkikoulut.

Vastuhenkilö on lukion osalta koulun rehtori, muun koulutuksen osalta sivistystoimenjohtaja.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLE

Hausjärven lukion toiminnan vahvistaminen

Yhteistyömahdollisuuksien kartoittaminen seutukunnan muiden lukioiden ja Hyriän kanssa.

TAVOITTEET JA KEINOT

Oman lukion markkinoiminen perusopetuksen oppilaille

Hyvä yhteistyö kotien ja koulun välillä

Henkilöstön jatkuva koulutus painopisteenä opetussuunnitelmatyö

Tieto- ja viestintätekniikan hyödyntäminen

TALOUSLUVUT

1000 euroa	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Menot	-552,3	-528,2	-535,0	-534,8	-534,8	-534,8
Sis. menot	-154,3	-155,9	-179,5	-167,8	-167,8	-167,8
Menot yht.	-706,6	-684,1	-714,5	-702,6	-702,6	-702,6
muutos-%			4,4 %	2,7 %	0,0 %	0,0 %
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sis. tulot	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulot yht.	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto	-706,4	-684,1	-714,5	-702,6	-702,6	-702,6

HENKILÖSTÖ	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3
KESKEISET SUORITTEET/TUNNUSLUVUT	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Opiskelijat	55	55	53	53	55	56
Suoritetut yo-tutkinnot	22	22	12	12	23	18
Musiikinopiskelijat	38	38	38	38	38	38
Lukion oppilas €/vuosi	10 900	11 000	12 200	12 200	12000	12 000
Musiikkiopistolainen €/vuosi	1 400	1 800	1 800	1 800	1800	1 800

Toiminnalliset muutokset:

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Sivistyslautakunta
Toisen asteen koulutus

Toisen asteen opiskelijahuoltolain edellyttämät psykologipalvelut järjestetään seudullisena yhteistyönä siten, että henkilö palkataan Riihimäen organisaatioon. Hän tulee palvelemaan myös Hausjärven ja Lopen lukioita. Hausjärven maksuosuus 15 000 € on varattu Hausjärven lukion talousarvioon.

Hausjärven tulee varautua lukion järjestämislupahakemuksen tekemiseen elokuuhun 2015 mennessä. Järjestämislupa-asiassa pyritään toimimaan seutukunnalla yhteisesti siten, että sekä Hausjärvellä että Lopella voidaan jatkossakin antaa lukio-opetusta.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Sivistyslautakunta
Kulttuuri- ja museotoiminta

TEHTÄVÄN KUVAUS

Vastuuhenkilö on sivistystoimenjohtaja.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLA

Avustukset kulttuuriyhdistyksille ja yksityisille on siirretty sivistystoimen hallintoon.

Yhteistyön lisääminen kansalaisjärjestöjen kanssa

Toimiva kotiseutumuseo

Systemaattisen luettelointityön jatkaminen

TAVOITTEET JA KEINOT

Yhteistyö kunnan eri yhdistysten ja seurojen kanssa

Kotiseutumuseotoiminnan ylläpitäminen ja kehittäminen yhdessä museon vuokraajan, Hausjärvi-Seuran kanssa.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Menot	-8,4	-9,0	-6,0	-6,0	-6,0	-6,0
Sis. menot	-1,6	-1,7	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0
Menot yht.	-10,0	-10,7	-7,0	-7,0	-7,0	-7,0
muutos-%			-34,6 %	-34,6 %	0,0 %	0,0 %
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sis. tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulot yht.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto	-10,0	-10,7	-7,0	-7,0	-7,0	-7,0

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Sivistyslautakunta
Liikunta- ja nuorisotoimi

TEHTÄVÄN KUVAUS

LIIKUNTATOIMI

Tämä tulosalue sisältää seuraavat osa-alueet: liikuntatoimi
Vastuhenkilö: liikuntas sihteeri

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLA

Laadukkaiden liikuntapalvelujen ympärivuotinen tarjoaminen
Yhteistyö muiden liikuntaa järjestävien tahojen kanssa

TAVOITTEET JA KEINOT

Aktiivisten harrastusmahdollisuuksien ylläpitäminen ja luominen
Monipuolinen, ohjattu toiminta
Eri ryhmien huomioiminen (lapset, nuoret, työikäiset, ikäihmiset, erityisryhmät)

NUORISOTOIMI

Tämä tulosalue sisältää seuraavat osa-alueet: nuorisotoimi
Vastuhenkilö: liikuntas sihteeri

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLA

Nuorisotilatoimintojen ylläpitäminen ja kehittäminen Hikiällä, Oitissa ja Ryttylässä
Nuorten aktivoiminen osallistumaan ja kehittämään nuorten omia asioita

TAVOITTEET JA KEINOT

Ohjattuja nuorisoiltoja kahtena - kolmena iltana viikossa
Yhteistyö koulujen kanssa
Nuorten vaikuttamismahdollisuuksien lisääminen ja nuorisovaltuuston perustaminen
Seudullisen yhteistyön jatkaminen

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Sivistyslautakunta
Liikunta- ja nuorisotoimi

TALOUSLUVUT

1000 euroa	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Menot	-207,6	-205,6	-210,5	-204,3	-204,3	-204,3
Sis. menot	-90,4	-107,7	-139,2	-139,0	-139,0	-139,0
Menot yht.	-297,9	-313,3	-349,7	-343,3	-343,3	-343,3
muutos-%			11,6 %	9,6 %	0,0 %	0,0 %
Tulot	69,2	57,5	65,0	65,0	65,0	65,0
Sis. tulot	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulot yht.	69,8	57,5	65,0	65,0	65,0	65,0
Netto	-228,1	-255,8	-284,7	-278,3	-278,3	-278,3

HENKILÖSTÖ	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
		2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
KESKEISET SUORITTEET/TUNNUSLUVUT	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
liikuntatapahtumat		190	210	210	210	210
liikuntakerhot		620	600	600	600	600
osallistujat		15 500	15 000	15 000	15000	15 000
nuorisoiilat ja kerhot		360	380	380	400	400
kävijät		5 000	5 300	5 300	5500	5 500

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Sivistyslautakunta
Kirjastotoimi

TEHTÄVÄN KUVAUS

Pääkirjasto ja kirjastoauto.

Vastuhenkilö on kirjastonjohtaja.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLE

Sivistys- ja virkistysmahdollisuuksien tarjoaminen kuntalaisille
Elinikäisen oppimisen tukeminen
Kirjastopalvelujen riittävä saavutettavuus

TAVOITTEET JA KEINOT

Ammattitaitoinen, motivoitunut ja määrällisesti riittävä henkilöstö
Monipuolinen, uudistuva ja kysyntää vastaava aineistokokoelma
Ajanmukainen ja vuorovaikutteinen kirjastojärjestelmä
Kaikkien verkostojen ja yhteyksien hyödyntäminen tietopalvelussa
Seudullinen ja valtakunnallinen yhteistyö

Toiminnalliset tavoitteet:

Kirjastopalvelujen tarjoaminen kuntalaisille
Kirjaston ja koulujen yhteistyö

Taloussuunnitelmassa on otettu huomioon:

- Hausjärven kirjastolla on vuonna 2015 juhlavuosi, kirjastorakennus täyttää 20 vuotta. Talousarviossa on varauduttu tämän vuoksi muutamiin projekteihin ja erityistilaisuuksiin, joilla kirjaston profiilia voi positiivisesti nostaa esiin.
- Pallas –kirjastojärjestelmän päivitys omistajavaihdoksen takia on yhä koko Ratamokimpan osalta lykkäytynyt tulevaisuuteen. Tilannetta seurataan jatkuvasti. Arvioitu määrärahan tarve Hausjärven osalta on n. 15 000 euroa. Uuteen järjestelmään siirtyminen ei aiheuttane muutoksia tuki-, ylläpito- ja käyttöpalvelumaksuihin.
- Kirjastotoimi esittää vuoden 2015 investointeihin 15 000 euron varaamista uuteen kirjasto-ohjelmistoon.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Sivistyslautakunta
Kirjastotoimi

TALOUSLUVUT

1000 euroa	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Menot	-402,3	-384,7	-331,5	-321,5	-321,5	-321,5
Sis. menot	-93,0	-83,8	-71,1	-68,4	-68,4	-68,4
Menot yht.	-495,3	-468,5	-402,6	-389,9	-389,9	-389,9
muutos-%			-14,1 %	-16,8 %	0,0 %	0,0 %
Tulot	45,0	52,2	5,3	5,3	5,3	5,3
Sis. tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulot yht.	45,0	52,2	5,3	5,3	5,3	5,3
Netto	-450,3	-416,3	-397,3	-384,6	-384,6	-384,6

HENKILÖSTÖ	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
	7,8	7,2	5,2	5,2	5,2	5,2
KESKEISET SUORITTEET/TUNNUSLUVUT	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Suoritetavoitteet						
lainoja/asukas (kaikki)	16	17				
lainoja/asukas (Hausjärven)	13	14	13	13	13	13
käyntejä/asukas (kaikki)	7	9				
käyntejä/asukas (Hausjärven)	6	8	8	8	8	8
Tehokkuus/taloudellisuus						
1 lainan hinta	3	3	3	3	3	3
1 käynnin hinta	7	6	6	6	6	6
Aineistomenot / asukas	8	8	8	8	8	8
Henkilöstömenot / asukas	31	34	24	24	24	24
Toimintakulut eur/asukas	51	51	46	46	46	46

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Sivistyslautakunta
Kansalaisopisto

TEHTÄVÄN KUVAUS

Vastuhenkilö on kansalaisopiston rehtori.

Kansalaisopisto; valtionosuuteen oikeuttava opetus, hankkeet, maksupalvelukoulutus

Strategia:

Hausjärven kansalaisopisto on monipalveluopisto, jonka tehtävänä on järjestää laadukasta ja laaja-alaista opetusta aikuisille elinikäisen oppimisen periaatteen mukaisesti eri puolilla kuntaa ja erilaisille kohderyhmille. Opisto järjestää myös lasten opetusta kuvataiteessa ja musiikissa.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLA

Alueellisen yhteistyön selvittäminen edelleen alueopiston kohtalosta huolimatta

Opetusmenetelmien kehittäminen

Yhteiskunnan ja työelämän muutosten huomioiminen toiminnassa

TAVOITTEET JA KEINOT

Laatujärjestelmän käyttöönotto

Henkilöstön koulutus

Opetusta eri puolilla kuntaa

TALOUSLUVUT

1000 euroa	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Menot	-301,6	-243,7	-278,3	-254,8	-254,8	-254,8
Sis. menot	-43,7	-40,7	-23,3	-22,6	-22,6	-22,6
Menot yht.	-345,3	-284,4	-301,6	-277,4	-277,4	-277,4
muutos-%			6,0 %	-2,5 %	0,0 %	0,0 %
Tulot	94,9	93,5	95,0	95,0	95,0	95,0
Sis. tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulot yht.	94,9	93,5	95,0	95,0	95,0	95,0
Netto	-250,3	-190,9	-206,6	-182,4	-182,4	-182,4

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Sivistyslautakunta
Kansalaisopisto

HENKILÖSTÖ	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7
KESKEISET SUORITTEET/TUNNUSLUVUT	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
nettomenot/opetustunti	74	70	65	65	65	65
nettomenot/opiskelija	273	250	230	230	230	230
nettomenot/asukas	28	30	25	25	25	25
tuntimäärä	3 353	3 400	3 300	3 300	3300	3 300
opiskelijat	910	900	900	900	900	900
kurssit	120	80	80	80	80	80

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

81 Tekninen lautakunta

SITOVAT TOIMINNALLISET TAVOITTEET

Tekniseen lautakuntaan nähden sitovat toiminnalliset tavoitteet on esitetty alla. Muut sitovat tavoitteet on esitetty sitovuustasonsa mukaisesti joko kunnanvaltuustoa tai -hallitusta koskevassa talousarvion osassa. Tulosalueiden kohdalla esitetyt operatiivisia tunnuslukuja, tavoitteita ja painopistealueita, joilla ei ole erikseen sitovuutta lautakuntaan nähden.

Strateginen vuositavoite	Mittari	Tavoitetaso
Talouden tasapainon säilyminen	Kiinteistö- ja tilaohjelma	Ohjelma on valmisteltu vuoden aikana.
Toimivat kunnalliset peruspalvelut on saatavissa omasta kunnasta tai talousalueelta	Varma ja laadukas infrastruktuuri: vesi, viemäri ja tiestö	Toimintahäiriöt ja katkokset: Tyydyttävä taso: enintään 10/vuosi Hyvä taso: enintään 5/vuosi
Toimivat kunnalliset peruspalvelut on saatavissa omasta kunnasta tai talousalueelta	Järjestetyn vesihuollon piiriin kuuluminen.	Tyydyttävä taso: Vesi- ja viemärlaitoksen liittymisprosentti kasvaa yli 0,7 % / vuosi ja vesiosuuskunnille järjestetään 1 neuvontatilaisuus/vuosi Hyvä taso: Vesi- ja viemärlaitoksen liittymisprosentti kasvaa yli 1,0 % / vuosi
Hausjärvellä kuntalaiset voivat hyvin	Hyvinvointikertomus: Liikenneturvallisuuden parantaminen. Liikenneturvallisuustyöryhmässä esiinnoitusten parannustoimenpiteiden toteuttaminen.	Kolme parannustoimenpidettä toteutetaan vuoden aikana.
Toimivat kunnalliset peruspalvelut on saatavissa omasta kunnasta tai talousalueelta	Yksityisteiden toimintaedellytysten parantaminen	Tyydyttävä taso: Kunta järjestää yhteistoiminta ja neuvontatilaisuuksia yksityistiekunnille, 1 tilaisuutta vuodessa Hyvä taso: Kunta järjestää yhteistoiminta ja neuvontatilaisuuksia yksityistiekunnille, 2 tilaisuutta vuodessa. Lisäksi tiekuntien kesken saadaan järjestettyä tiekuntia palvelevaa yhteistoimintaa.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

81 Tekninen lautakunta

TEHTÄVÄN KUVAUS

Teknisellä lautakunnalla on vastuullaan seuraavat tulosalueet: hallintopalvelut, yhdyskuntatekniset palvelut, vesihuoltolaitos ja tilapalvelu

Teknisen lautakunnan strategia:

Tekniset palvelut joustavasti ja tehokkaasti.

Toimia kuntalaisiin päin avoimesti ja antaa kuntalaisille mahdollisuus tuoda esille teknisen toiminnassa esiintyviä epäkohtia.

Ennakoida tulevat tarpeet mahdollisuuksien mukaan.

Teknisellä lautakunnalla on käytettävissään seuraavat valtuuston päättämät määrärahat ja tuloarviot. Talousarviovuoden luvut ovat sitovia ja suunnitelmavuosien luvut ohjeellisia.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Menot	-4 485,2	-4 695,3	-4 497,4	-4 458,8	-4 458,8	-4 458,8
Sis. menot	-699,8	-747,1	-600,8	-599,7	-599,7	-599,7
Menot yht.	-5 185,0	-5 442,4	-5 098,2	-5 058,5	-5 058,5	-5 058,5
muutos-%			-6,3 %	-7,1 %	0,0 %	0,0 %
Tulot	1 885,5	2 027,9	1 955,2	1 992,2	2 056,7	2 121,8
Sis. tulot	2 417,7	2 626,9	2 663,7	2 663,7	2 663,7	2 663,7
Tulot yht.	4 303,2	4 654,8	4 618,9	4 655,9	4 720,4	4 785,5
Netto	-872,0	-777,6	-479,3	-402,6	-338,1	-273,0

TUOSLASKELMA	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Myyntituotot	1 816 234	2 015 900	1 743 100	1 780 100	1 844 600	1 909 700
Maksutuotot	417	0	0	0	0	0
Tuet ja avustukset	0	0	0	0	0	0
Vuokratuotot	2 478 525	2 637 800	2 875 000	2 875 000	2 875 000	2 875 000
Muut toimintatuotot	8 069	1 100	800	800	800	800
Toimintatuotot	4 303 245	4 654 800	4 618 900	4 655 900	4 720 400	4 785 500
Valmistus omaan käyttöön	9 686	10 000	0	0		
Henkilöstökulut	-1 108 484	-1 127 300	-935 300	-932 200	-932 200	-932 200
Palvelujen ostot	-2 174 204	-2 195 500	-2 011 100	-1 990 000	-1 990 000	-1 990 000
Aineet ja tarvikkeet	-1 531 676	-1 742 200	-1 740 800	-1 740 800	-1 740 800	-1 740 800
Avustukset	-85 676	-109 800	-111 000	-96 000	-96 000	-96 000
Vuokratulot	-264 005	-251 600	-283 500	-283 500	-283 500	-283 500
Muut toimintakulut	-20 905	-16 000	-16 500	-16 000	-16 000	-16 000
Toimintakulut	-5 184 950	-5 442 400	-5 098 200	-5 058 500	-5 058 500	-5 058 500
Toimintakate	-872 019	-777 600	-479 300	-402 600	-338 100	-273 000

Talousarvio 2014
Taloussuunnitelma 2015-2016

Tekninen lautakunta
Hallintopalvelut

TEHTÄVÄN KUVAUS

Hallintopalvelut sisältävät hallintopalvelut, myytävät palvelut, suunnittelun, vesiosuuskunnat, jätehuollon, varastotoiminnan sekä palo- ja pelastus-suojelutoimen.

Vastuhenkilö on tekninen johtaja.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLE

- toimialalle kuuluva päätöksen teko
- oman palvelutuotannon laadun, taloudellisuuden ja vaikuttavuuden tehostaminen

TAVOITTEET JA KEINOT

- asioiden nopea ja joustava käsittely
- prosessien kartoittaminen
- toimintojen tuotteistaminen

Toiminalliset tavoitteet:

- Tärkeimpien toimintojen prosessoinnin ja tuotteistamisen käynnistäminen
- Jalkautuminen kuntalaisten pariin itsenäisesti tai muiden hallintokuntien kanssa

TALOUSSLUVUT

1000 euroa	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Menot	-1 103,2	-1 070,8	-891,4	-888,3	-888,3	-888,3
Sis. menot	-63,5	-52,0	-66,1	-65,5	-65,5	-65,5
Menot yht.	-1 166,7	-1 122,8	-957,5	-953,8	-953,8	-953,8
muutos-%			-14,7 %	-15,1 %	0,0 %	0,0 %
Tulot	19,4	21,0	18,3	18,3	18,3	18,3
Sis. tulot	230,3	241,9	78,7	78,7	78,7	78,7
Tulot yht.	249,7	262,9	97,0	97,0	97,0	97,0
Netto	-915,3	-857,9	-860,5	-856,8	-856,8	-856,8

HENKILÖSTÖ	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
	4,0	4,0	3,8	3,8	3,8	3,8

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Tekninen lautakunta
Yhdyskuntatekniset palvelut

TEHTÄVÄN KUVAUS

Yhdyskuntatekniset palvelut sisältävät liikenneväylät, puistot ja yleiset alueet, liikunta-alueet, kone- ja kuljetuspalvelut, maa- ja metsätilat sekä mittaustoiminnan.

Vastuuhenkilö on rakennusmestari ja aluemestari.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLA

- Kaavateiden kunnossapito ja perusparannus.
- Liikenneturvallisuuden parantaminen yhdessä Ely-keskuksen kanssa.
- Kuntakuvan parantaminen.
- Laadukas ympäristö.
- Houkuttelevat asuinalueet.
- Metsäomaisuudesta huolehtiminen.

TAVOITTEET JA KEINOT

- Henkilöstön koulutus.
- Asianmukainen ja tehokas kalusto.
- Nopea reagointi kuntalaispalautteisiin.
- Ajan tasalla oleva metsätaloussuunnitelma.
- Toimiva yhteistyöverkosto.

Toiminnalliset tavoitteet:

- Kaavateiden perusparannus.
- Leikkikenttien ja uimaloiden turvallisuuden ylläpitäminen.
- Suunnitelmallisuuteen perustuva kunnan maa- ja metsäomaisuudesta huolehtiminen.
- Työkoneiden toimintakunnon säilyttäminen
- Toimivan yhteistyöverkoston ylläpitäminen

TALOUSLUVUT

1000 euroa	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Menot	-870,3	-955,6	-884,3	-856,8	-856,8	-856,8
Sis. menot	-213,6	-246,9	-237,9	-237,7	-237,7	-237,7
Menot yht.	-1 083,9	-1 202,5	-1 122,2	-1 094,5	-1 094,5	-1 094,5
muutos-%			-6,7 %	-9,0 %	0,0 %	0,0 %
Tulot	224,3	244,0	205,5	230,5	230,5	230,5
Sis. tulot	214,6	255,0	255,0	255,0	255,0	255,0
Tulot yht.	438,9	499,0	460,5	485,5	485,5	485,5
Netto	-637,0	-695,5	-661,7	-609,0	-609,0	-609,0

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Tekninen lautakunta
Yhdyskuntatekniset palvelut

HENKILÖSTÖ	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
	9,5	9,5	8,5	8,5	8,5	8,5
KESKEISET SUORITTEET/TUNNUSLUVUT	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Kunnossapito €/km	5 375	6 065	6 132	6 132	6 200	6 300
Valaistus €/valopiste	47	48	52	52	52	52
Liuk.onnettomuudet/v	0	0	0	0	0	0
Taimikoiden hoito ja ensiharvennukset ha	4	6	21	21	6	6
Yksityistieavustukset €/km	352	355	360	362	365	370

Esityksen perustelut: Tulosalueen määrärahoihin on kohdistettu 27.500 euroa 35.000 euron säästöstä, jonka kunnanhallitus linjasi 18.11.2014 kohdistettavaksi teknisen lautakunnan määrärahoihin. Mikäli tekninen lautakunta päättää kohdentaa käyttösuunnitelmassaan säästön yhdyskuntateknisten palveluiden tulosalueelle, säästö voi tarkoittaa esimerkiksi auraustason laskemista, tieavustusten poistamista sekä ostopalveluiden vähentämistä. Muilta osin esitys pitää sisällään samat toiminnot kuin vuonna 2014.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Tekninen lautakunta
Vesihuoltolaitos

TEHTÄVÄN KUVAUS

Vesihuoltolaitokseen kuuluvat vesilaitos ja viemärlaitos.

Vastuuhenkilö on tekninen johtaja.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLA

Talousveden edullinen hankinta ja tehokas jakelu.

Laitosten ja verkostojen toimintakyvyn ylläpitäminen tarvittavin peruskorjauksin.

Oman palvelutuotannon kehittäminen

Yhteistyön kehittäminen Lopen, Riihimäen ja Hyvinkään kanssa

TAVOITTEET JA KEINOT

Toimintavarmuuden kehittäminen automatiikan avulla.

Verkostojen kartoitus ja kuntotietojen tarkastelu

Verkoston peruskorjaussuunnitelma

Sadevesiverkoston suunnittelun käynnistäminen Ryttylän osalta

Vesilaitoksen toiminnan tiedottamisen kehittäminen

Toiminnalliset tavoitteet

- Laatuvaatimukset täyttävän talousveden toimittaminen asiakkaille.
- Verkostojen perusparannus
- Uusien alueiden kunnallistekniikan rakentaminen

HENKILÖSTÖ	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
	3,5	3,5	3,3	3,3	3,3	3,3
KESKEISET SUORITTEET/TUNNUSLUVUT	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Käyttökulut/laskutettu vesim ³ (ei sis. po-kuluja)	1,00	1,09	1,09	1,09	1,12	1,13
Käyttökulut/laskutettu vesim ³ (ei sis. po-kuluja)	2,47	2,45	2,39	2,39	2,43	2,49
Vesijohtoverkosto km (sis. siirtolinjat)	114	114	115,10	115	115,2	115
Jätevesiverkosto km (sis. siirtolinjat)	93,2	93,2	94,20	94,2	94	94,4
Hulevesiverkosto	14,4	14,4	14,58	14,58	15,58	16,58

Esityksen perustelut: Tulosalueen määrärahoihin on kohdistettu 2.500 euroa 35.000 euron säästöstä, jonka kunnanhallitus linjasi 18.11.2014 kohdistettavaksi teknisen lautakunnan määrärahoihin. Mikäli tekninen lautakunta päättää kohdentaa käyttösuunnitelmassaan säästön vesihuoltolaitoksen tulosalueelle, säästö voi tarkoittaa esimerkiksi rakennus- ja kunnossapitotoiminnan vähentämistä. Muilta osin esitys pitää sisällään samat toiminnot kuin vuonna 2014.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Tekninen lautakunta
Vesihuoltolaitos

TALOUSLUVUT

1000 euroa	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Menot	-619,9	-645,7	-776,6	-773,6	-773,6	-773,6
Sis. menot	-239,4	-249,4	-95,7	-95,5	-95,5	-95,5
Menot yht.	-859,3	-895,1	-872,3	-869,1	-869,1	-869,1
muutos-%			-2,5 %	-2,9 %	0,0 %	0,0 %
Tulot	1 081,9	1 197,0	1 128,5	1 140,5	1 205,0	1 270,1
Sis. tulot	67,6	70,3	72,5	72,5	72,5	72,5
Tulot yht.	1 149,5	1 267,3	1 201,0	1 213,0	1 277,5	1 342,6
Netto	290,2	372,2	328,7	343,9	408,4	473,5

Tuloslaskelma (luvut 1.000 €)	TP 2013	TA 2014	LTK2015	TA2015	TS2016	TS2017
Toimintatuotot	1 149 483	1 267 300	1 201 000	1 213 000	1 277 500	1 342 600
Myyntituotot	1 149 483	1 267 300	1 201 000	1 213 000	1 277 500	1 342 600
Maksutuotot	0	0	0	0		
Tuet ja avustukset	0	0	0	0		
Vuokratuotot	0	0	0	0		
Muut toimintatuotot	0	0	0	0		
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0	0
Toimintakulut	-859 254	-895 100	-872 300	-869 100	-869 100	-869 100
Henkilöstökulut	-16 080	-14 800	-144 400	-144 400	-144 400	-144 400
Palkat ja palkkiot	0	0	-117 800	-117 800	-117 800	-117 800
Eläkekulut	-16 080	-14 800	-20 000	-20 000	-20 000	-20 000
Muut henkilösivukulut	0	0	-6 600	-6 600	-6 600	-6 600
Palvelujen ostot	-702 278	-719 700	-559 900	-557 200	-557 200	-557 200
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-122 188	-142 400	-146 100	-146 100	-146 100	-146 100
Avustukset	0	0	0	0	0	0
Vuokrat	-18 137	-16 600	-19 800	-19 800	-19 800	-19 800
Muut toimintakulut	-571	-1 600	-2 100	-1 600	-1 600	-1 600
Toimintakate	290 229	372 200	328 700	343 900	408 400	473 500
Verotulot	0	0	0	0	0	0
Valtionosuudet	0	0	0	0	0	0
Rahoitustuotot ja -kulut*	-23 864	0	-24 700	-24 700	-26 700	-26 700
Korkotuotot	0	0	0	0	0	0
Muut rahoitustuotot	791	0	800	800	800	800
Korkokulut	-14 641	0	-15 500	-15 500	-17 500	-20 500
Muut rahoituskulut	-10 014	0	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000
Vuosikate	266 365	372 200	304 000	319 200	381 700	446 800
Poistot ja arvonalentumiset	-294 264	0	-374 400	-374 400	-399 400	-439 400
Satunnaiset erät	0	0	0	0	0	0
Tilikauden tulos	-27 899	372 200	-70 400	-55 200	-17 700	7 400
Tilikauden yli- alijäämä	-27 899	372 200	-70 400	-55 200	-17 700	7 400

* Rahoituskulut ovat kaikki kunnalle maksettavaa peruspääoman korkoa ja kunnan antaman lainan korkoa.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Tekninen lautakunta
Tilapalvelu

TEHTÄVÄN KUVAUS

Tilapalvelu käsittää kiinteistöjen ylläpidon sekä vuokra-asunnot.

Vastuuhenkilö on talonrakennusmestari.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLA

Kiinteistöjen arvon säilyttäminen ja teknisen kunnon ylläpitäminen kokonaistaloudellisesti.

TAVOITTEET JA KEINOT

- Kiinteistöjen kuntokartoitus ja peruskunnostustarpeiden kartoittaminen
- Kunnan kiinteistöjen käytön kartoittaminen
- Tarpeettomien kiinteistöjen ja tilojen jatkojalostus
- Kiinteistökatselmusten tehostaminen.
- Henkilöstön ammattitaidon lisääminen.
- Energian kulutuksien seurantajärjestelmien kehittäminen ja käyttöönotto

Toiminnalliset tavoitteet

- Nykyisellään tarpeettomien rakennusten käyttötarkoituksen muutos tai myyminen.
- Tarpeettomien vuokralla olevien kiinteistöjen ja asuntojen myyminen.
- Tilapalvelun poikkeusolojen valmiustason selvittäminen ja suunnitelman laatiminen

TALOUSLUVUT

1000 euroa	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Menot	-1 891,8	-2 023,2	-1 945,1	-1 940,1	-1 940,1	-1 940,1
Sis. menot	-183,2	-198,8	-201,1	-201,0	-201,0	-201,0
Menot yht.	-2 075,1	-2 222,0	-2 146,2	-2 141,1	-2 141,1	-2 141,1
muutos-%			-3,4 %	-3,6 %	0,0 %	0,0 %
Tulot	559,9	565,9	602,9	602,9	602,9	602,9
Sis. tulot	1 905,2	2 059,7	2 257,5	2 257,5	2 257,5	2 257,5
Tulot yht.	2 465,1	2 625,6	2 860,4	2 860,4	2 860,4	2 860,4
Netto	390,1	403,6	714,2	719,3	719,3	719,3

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Tekninen lautakunta
Tilapalvelu

HENKILÖSTÖ	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
	6,0	6,0	5,3	5,3	5,3	5,3
KESKEISET SUORITTEET/TUNNUSLUVUT	TP 2013	TA 2014	LTK 2015	TA 2015	TS 2016	TS 2017
Ylläpito €/m ³	11,82	12,74	12,08	12,08	12,40	12,75
Sähkö €/v	303 900	325 200	348 100	348 100	358 000	370 000
Vesi ja jätevesi €/v	55 700	60 800	62 000	62 000	65 000	65 000
Lämpö €/m ³ /v	3,94	4,47	4,29	4,29	4,50	4,64

Esityksen perustelut: Tulosalueen määrärahoihin on kohdistettu 5.000 euroa 35.000 euron säästöstä, jonka kunnanhallitus linjasi 18.11.2014 kohdistettavaksi teknisen lautakunnan määrärahoihin. Mikäli tekninen lautakunta päättää kohdentaa käyttösuunnitelmassaan säästön tilapalvelun tulosalueelle, säästö voi tarkoittaa esimerkiksi rakennus- ja kunnossapitotoiminnan vähentämistä. Muilta osin esitys pitää sisällään samat toiminnot kuin vuonna 2014.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

8. INVESTOINTIOSA**INVESTOINTISUUNNITELMA 2015-2017 JA OHJEELLINEN SUUNNITELMA VUOSILLE 2018-2019**

(Luvut 1.000 euroa)	TA 2014	TA 2015	TS 2016	TS 2017	LUONNOS 2018	LUONNOS 2019
1. KIINTEÄ OMAISUUS						
Kiinteistöjen hankinta ja myynti						
Myyntit	49,0	200,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Maa-alueiden hankinta ja myynti						
Myyntit	270,0	244,4	270,0	270,0	270,0	270,0
Menot	-50,0	-374,0	-100,0	-80,0	-80,0	-80,0
Netto	220,0	-129,6	170,0	190,0	190,0	190,0
KIINTEÄ OMAISUUS YHTEENSÄ						
Myyntit	319,0	444,4	270,0	270,0	270,0	270,0
Rahoitusosuudet	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Menot	-50,0	-374,0	-100,0	-80,0	-80,0	-80,0
Netto	269,0	70,4	170,0	190,0	190,0	190,0
2. IRTAIN OMAISUUS						
Menot						
Atk-laitteet ja ohjelmat	-25,0	-70,0	-25,0	-25,0	-25,0	-25,0
Ruoka- ja siivouspalvelun irtain	-10,0	-15,0	-35,0	-35,0	-35,0	-35,0
Perusturvan irtaimisto	-19,0	-45,0	-35,0	-35,0	-15,0	-15,0
Kotipalvelun mobiililaitteet ja optimointijärjestelmä		-27,0				
Potilaskutsujärjestelmä		-50,0				
Koulujen irtain	-10,0	-10,0	-10,0	-10,0	-10,0	-10,0
Koulujen atk ja tv-laitteet	-20,0	-35,0	-20,0	-35,0	-35,0	-35,0
Auto kotipalveluun		-22,0				
Pakettiauto tekn		-40,0				
Pienoistraktori tekn			-60,0			
Ajettava ruohonleikkuri tekn				-20,0		
Menot yhteensä	-84,0	-314,0	-185,0	-160,0	-120,0	-120,0
IRTAIN KÄYTTÖOMAISSUUS YHTEENSÄ						
Myyntit						
Rahoitusosuudet						
Menot	-84,0	-314,0	-185,0	-160,0	-120,0	-120,0
Netto	-84,0	-314,0	-185,0	-160,0	-120,0	-120,0
3. AINEETON KÄYTTÖOMAISSUUS						
Netto	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
AINEETON KÄYTTÖOMAISSUUS YHTEENSÄ						
Osakkeet ja osuudet						
Myyntit	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Rahoitusosuudet	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Menot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

(Luvut 1.000 euroa)	TA 2014	TA 2015	TS 2016	TS 2017	LUONNOS 2018	LUONNOS 2019
4. TALONRAKENNUS						
Ryttylän koulun saneeraus ja laajennus	-650,0				-3 300,0	-3 800,0
Ryttylän koulu/hakelämpölaite				-500,0		
Ryttylän koulun ja liikuntahallin varustus	-200,0					-400,0
Ryttylän urheilukenttä ja piha-alueet						
Rahoitusosuudet					20	
Menot					-250,0	
Netto					-230,0	
Oitin koulun saneeraus ja laajenn.			-200,0	-900,0	-900,0	
Varaus (Lehtimajat tai lukio, jne)	-20,0			-100,0	-500,0	-500,0
Ryttylän nuorisotila+kuntosali (Siwa)	-55,0					
Urheilukentän puku- ja huoltotilat, Hikiä			-150,0			
Kiinteistöjen peruskorjaukset	-300,0	-320,0	-340,0	-360,0	-380,0	
TALONRAKENNUS YHTEENSÄ						
Myynnit						
Rahoitusosuudet					20,0	
Menot	-1 170,0	-320,0	-690,0	-1 860,0	-5 330,0	-4 700,0
Netto	-1 170,0	-320,0	-690,0	-1 860,0	-5 310,0	-4 700,0
5. Kunnallistekniikan rakentaminen						
Oitti ja M-pellon 2				-200,0		-200,0
Hikiä, Vehkalukko Jaakkolanharju			-200,0			-600,0
Hikiä, Andersinin pelto		-70,0				
Ryttylän uusi kaava-alue/yritysalue				-200,0		
Oitin/Ryttylän yritysalue		-100,0				
<i>* toteutetaan vain, jos tontti myydään</i>						
Monnin uusi kaava-alue						
Rahoitusosuudet			100,0			
Menot			-100,0			
Netto			0,0			
Kaavatiet ja kevyenliikenteen väylät	-150,0		-150,0		-160,0	
Savelantien valaistus		-100,0				
Monnin tiet				-500,0	-500,0	
Valaistus	-70,0		-80,0		-90,0	
Päällystäminen	-110,0		-120,0		-130,0	
Puistot, leikkipaikat ja liikunta-alueet		-50,0		-50,0		-50,0
Ryttylän sillat				-300,0		
KUNNALLISTEKNIIKAN RAKENTAMINEN YHTEENSÄ						
Myynnit						
Rahoitusosuudet			100,0			
Menot	-330,0	-320,0	-650,0	-1 250,0	-880,0	-980,0
Netto	-330,0	-320,0	-550,0	-1 250,0	-880,0	-980,0

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

(Luvut 1.000 euroa)	TA 2014	TA 2015	TS 2016	TS 2017	LUONNOS 2018	LUONNOS 2019
6. Vesi- ja viemärlaitos						
Menot						
Johtolinjat	-100,0	-105,0	-110,0	-115,0	-120,0	-125,0
Verkostojen saneeraus	-65,0	-70,0	-75,0	-80,0	-85,0	-90,0
Viemärikaivojen saneeraus	-21,0	-22,0	-23,0	-25,0	-27,0	-29,0
R:mäen jätevedenpuhdistamon saneeraus	-2 500,0					
Oitti, Manassenpelto				-250,0		-250,0
Ryttylän uusi kaava-alue				-200,0		
Oitin/Ryttylän yritysalue*		-50,0				
<i>* toteutetaan vain, jos tontti myydään</i>						
Monnin kaava-alue				-150,0		
Monnin viemäriverkosto (kokoojaverkosto)			-300,0	-350,0	-350,0	
Hikiä, Vehkalukko Jaakkolanharju 2. vaihe			-100,0			-200,0
Hikiä, Andersinin pelto		-80,0				
Hikiän tekopohjavesilaitoksen saneeraus			-30,0			
Menot yhteensä	-2 686,0	-327,0	-638,0	-1 170,0	-582,0	-694,0
VESI- JA VIEMÄRILAITOS YHTEENSÄ						
Menot	-2 686,0	-327,0	-638,0	-1 170,0	-582,0	-694,0
Netto	-2 686,0	-327,0	-638,0	-1 170,0	-582,0	-694,0
Kiinteistöjen hankinta ja myynti						
Tulot yhteensä	319,0	444,4	270,0	270,0	270,0	270,0
Menot yhteensä	-50,0	-374,0	-100,0	-80,0	-80,0	-80,0
Netto	269,0	70,4	170,0	190,0	190,0	190,0
Irtain käyttöomaisuus yhteensä						
Menot yhteensä	-84,0	-314,0	-185,0	-160,0	-120,0	-120,0
Netto	-84,0	-314,0	-185,0	-160,0	-120,0	-120,0
Aineeton käyttöomaisuus yhteensä						
Menot yhteensä	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Talonrakennus yhteensä						
Rahoitusosuudet yhteensä	0,0	0,0	0,0	0,0	20,0	0,0
Menot yhteensä	-1 170,0	-320,0	-690,0	-1 860,0	-5 330,0	-4 700,0
Netto	-1 170,0	-320,0	-690,0	-1 860,0	-5 310,0	-4 700,0
Kunnallistekniikan rakentaminen yhteensä						
Rahoitusosuudet yhteensä	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0
Menot yhteensä	-330,0	-320,0	-650,0	-1 250,0	-880,0	-980,0
Netto	-330,0	-320,0	-550,0	-1 250,0	-880,0	-980,0
Vesi- ja viemärlaitos yhteensä						
Menot yhteensä	-2 686,0	-327,0	-638,0	-1 170,0	-582,0	-694,0
Netto	-2 686,0	-327,0	-638,0	-1 170,0	-582,0	-694,0
INVESTOINNIT YHTEENSÄ						
Tulot yhteensä	319,0	444,4	270,0	270,0	270,0	270,0
Rahoitusosuudet yhteensä	0,0	0,0	100,0	0,0	20,0	0,0
Menot yhteensä	-4 320,0	-1 655,0	-2 263,0	-4 520,0	-6 992,0	-6 574,0
Netto yhteensä	-4 001,0	-1 210,6	-1 893,0	-4 250,0	-6 702,0	-6 304,0

INVESTOINNIT YHTEENSÄ 2015-2017

	yht	keskim./v
Tulot yhteensä	984,4	328,1
Rahoitusosuudet yhteensä	100,0	33,3
Menot yhteensä	-8 438,0	-2 812,7
Netto yhteensä	-7 353,6	-2 451,2

INVESTOINNIT YHTEENSÄ 2015-2019

	yht	keskim./v
Tulot yhteensä	1 524,4	304,9
Rahoitusosuudet yhteensä	120,0	24,0
Menot yhteensä	-22 004,0	-4 400,8
Netto yhteensä	-20 359,6	-4 071,9

9. TÄYTÄNTÖÖNPANO JA SEURANTA

Talousarvion täytäntöönpano tapahtuu pääasiassa käyttösuunnitelmien hyväksymisen yhteydessä. Kunnanhallitus antaa tästä tarkemmat ohjeet talousarvion täytäntöönpano-ohjeissa seuraavassa esitettyjen periaatteiden pohjalta:

Sen jälkeen, kun valtuusto hyväksyy talousarvion, jossa se on asettanut tehtäville tavoitteet ja antanut toimitusmääräyksin, hankeryhmittäin tai hankkeittain määrärahat ja tuloarviot, hyväksyvät kunnanhallitus ja asianomaiset lautakunnat käyttösuunnitelmansa valtuuston päätöksiä vastaaviksi.

Näillä toimielimen käyttösuunnitelmilla toimielimet asettavat valtuuston määrittelemien tavoitteiden kanssa yhdenmukaiset, tarkennetut tavoitteet sekä jakavat määrärahat ja tuloarviot käyttötalouden osastoille ja toiminnolle sekä investointiosan kohteille osamäärärahoiksi ja osatuloarvioiksi.

Edelleen johtavat viranhaltijat päättävät viranhaltijoiden käyttösuunnitelmilla tämän jälkeen tavoitteiden asettamisesta sekä osamäärärahojen ja osatuloarvioiden jakamisesta osatoiminnoittain käyttötaloudessa. Investointiosassa näistä päätetään aina toimielintasolla.

Kuntalain 68 §:n mukaan kunnan tilinpäätökseen on sisällytettävä talousarvion toteutumisvertailu. Tähän tullaan sisällyttämään myös sitovien tavoitteiden seuranta. Toimintakertomuksessa tullaan tarkastelemaan myös muita, ei-sitovia tavoitteita.

Valtuusto hyväksyy tilikauden tuloksen käsittelyeriä kuten vapaaehtoisten varausten ja rahastojen muutoksia samoin kuin käyttöomaisuuden poistoja koskevat suunnitelmat talousarvion tuloslaskelman yhteydessä. Nämä eivät ole määrärahoja eikä tuloarvioita, koska ne eivät ole rahoitusvaikutteisia eriä. Kunnanhallitus tekee tilinpäätöksen käsittelyn yhteydessä esityksen valtuustolle tilikauden tuloksen käsittelystä kuntalain 70 §:n mukaisesti.

Valtuuston hyväksymän talousarvion sekä toimielinten ja viranhaltijoiden käyttösuunnitelmiin sisältyvien tavoitteiden, osamäärärahojen ja osatuloarvioiden seuranta suoritetaan sisäisen valvonnan ohjetta noudattaen kunkin toimivaltaisen viranhaltijan ratkaisun mukaisesti. Kunnan taloudesta ja oleellisista tapahtumista raportoidaan säännöllisesti kunnanhallitukselle ja edelleen kunnanvaltuustolle. Lisäksi vuoden aikana laaditaan yksi osavuosikatsaus ensimmäiseltä puolivuotiskaudelta.

Taloussuunnitelmaosan täytäntöönpano ja seuranta tapahtuu pääasiassa seuraavan, vuosien 2015-2016, koskevan talousarvion ja taloussuunnitelman laatimisen yhteydessä.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

p10. KONSERNIYHTEISÖILLE JA MUILLE TOIMINNALLISESTI TÄRKEILLE YHTEISÖILLE ASETETUT TAVOITTEET

KANTA-HÄMEEN SAIRAANHOITOPIIRI

Strateginen vuositavoite	Mittari	Tavoitetaso
Hausjärvellä kuntalaiset voivat hyvin	Ensikäynnille pääsyn odotusaika	Odotusaika ensikäynnille enintään 3 kk
Hausjärvellä kuntalaiset voivat hyvin	Leikkausjonon pituus	Leikkausta odottavien potilaiden määrän pitäminen valvontaviranomaisen hyväksymissä rajoissa
Talouden tasapainon säilyminen	Talousarvion toteutuminen	Sairaanhoitopiirin tulos on talousarvion mukainen ilman lisälaskutusta kunnilta

RIIHIMÄEN SEUDUN TERVEYSKESKUS

Strateginen vuositavoite	Mittari	Tavoitetaso
Hausjärvellä kuntalaiset voivat hyvin	Hyvinvointikertomus: Kansansairauksien ennaltaehkäisy, erityisesti diabetes	Potku-hankkeessa saatujen hyvin toimintatapojen hyödyntäminen pitkäaikaissairauksien hoidossa ja ehkäisyssä. Potilaan omahoitoa tuetaan potilaan lähtökohdista käsin (hoitosuunnitelma, eOmahoitosopimus). Muistisairauksien huomiointi ja hoidon varhainen aloittaminen.
Hausjärvellä kuntalaiset voivat hyvin	Hyvinvointikertomus: Mielenterveys- ja päihdepalvelujen kokonaisuuden suunnittelu yhteistyössä jäsenkuntien kanssa, erikoissairaanhoito huomioiden.	Mielenterveys- ja päihdepalvelujen palvelurakenne valmis 2015.
Talouden tasapainon säilyminen	Talousarvion toteutuminen	Kuntayhtymän tulos on talousarvion mukainen ilman lisälaskutusta kunnilta
Kuntalaisten tarvitseman perusterveydenhuollon järjestäminen	Riittävien ja laadukkaiden palvelujen turvaaminen.	Lääkärin vastaanotolle pääsee ei kiireellisissä tilanteissa 14 pv:n kuluessa yhteydenotossa ja sairaanhoitajien vastaanotolle 3 pv:n kuluessa.
Hausjärvellä kuntalaiset voivat hyvin	Hyvinvointikertomus: vanhuspalvelujen kehittäminen. Osastohoidon painottuminen lyhytaikaishoittoon. Kotona annettavien sairaanhoitopalvelujen lisääminen.	Lyhytaikaispotilaiden keskimääräinen hoitoaika alle 2 vk. Kotihoidon mobiilisovelluksen käyttöönotto. Kotisairaanhoidon välittömän asiakastyön osuus 45 % kokonaistyöajasta.

VAMMAISSÄÄTIÖ

Strateginen vuositavoite	Mittari	Tavoitetaso
Kunnalliset palvelut järjestetään ja tuotetaan kustannustehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti	Talousarvion toteutuminen	Vammaissäätiön menojen kasvu on enintään talousarvion mukainen eikä lisälaskutusta tule.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

HYRIA

Strateginen vuositavoite	Mittari	Tavoitetaso
Toimivat kunnalliset peruspalvelut on saatavissa omasta kunnasta tai talousalueelta	Hausjärveläiset opiskelijat Hyriassa	Nuorten ja aikuisten toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa olevien määrä pysyy vuoden 2014 tasolla tai lisääntyy.
Nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen kunnan ja muiden toimijoiden yhteistyönä	Negatiivisen keskeyttämisen määrä (%)	Negatiivinen keskeyttäminen pysyy vuoden 2014 tasolla tai alenee

HRAKS

Strateginen vuositavoite	Mittari	Tavoitetaso
Nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen kunnan ja muiden toimijoiden yhteistyönä	Työpajatoiminta: asiakkaiden siirtyminen työhön tai koulutukseen	Peruskoulun päättäneet sekä lukion tai ammatillisen koulutuksen keskeyttäneet nuoret saadaan ohjattua työhön tai koulutukseen. Työpajan kapasiteetti on täydessä käytössä. Yhteistyö kunnan koulu-, nuoriso- ja perusturvatoimen kanssa toimii saumattomasti.
Hausjärvellä kuntalaiset voivat hyvin	Työpajatoiminta: asiakkaiden siirtyminen työhön tai koulutukseen	Aikuisten työpajalta vähintään 45 % asiakkaista siirtyy työelämään tai koulutukseen. Työpajan kapasiteetti on täydessä käytössä. Yhteistyö kunnan perusturvatoimen kanssa toimii saumattomasti.

RHL-DATA OY

Strateginen vuositavoite	Mittari	Tavoitetaso
Kunnalliset palvelut järjestetään ja tuotetaan kustannustehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti	ICT-kokonaisarkkitehtuurin kuvaamisen edellyttämät perustiedot tietovarannoista ja tietojärjestelmistä kootaan ja esitetään kokonaisarkkitehtuurin edellyttämällä tavalla ja käsitellään kunnan kanssa.	Kokonaisarkkitehtuurin edellyttämällä tavalla seudullisesti kootut perustiedot esitetään kokonaisarkkitehtuurin edellyttämällä tavalla (tapauskohtaisesti) tietojärjestelmien ja ICT-infrastruktuurin kehittämisen suunnittelun ja päätöksenteon pohjaksi.
Kunnalliset palvelut järjestetään ja tuotetaan kustannustehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti	ICT-ratkaisujen käytettävyyden, toimintavarmuus ja seudullisuus	ICT-ratkaisujen valinnassa kiinnitetään erityistä huomiota käytettävyyteen ja toimintavarmuuteen sekä ylläpitoon ja siihen, että ratkaisu tukee joustavasti palvelurakenteen ja mahdollisen kuntarakenteen muuttumista.
Kunnalliset palvelut järjestetään ja tuotetaan kustannustehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti	Yhtiön ja kunnan väliset seurantapalaverit	Jokaisella palvelualueella (henkilöstöhallinto-, taloushallinto- sekä tietohallinto- ja ICT-palvelut) pidetään useita seurantapalavereita vuoden aikana. Palavereissa käsitellään palveluiden laatua, virheiden ennaltaehkäisyä, prosessien kehittämistä ja yhtiön ja kunnan välisen työnjaon kehittämistä.
Kunnalliset palvelut järjestetään ja tuotetaan kustannustehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti	Palvelujen tuotteistaminen ja kustannuslaskenta	Yhtiö tuotteistaa omat palvelunsa hinnoittelun yksinkertaistamiseksi, vertailuhintojen saamiseksi ja joustavuuden lisäämiseksi.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

YRITYSVOIMALA OY

Strateginen vuositavoite	Mittari	Tavoitetaso
Yritysten tarvitsemien perusneuvontapalvelujen tuottaminen	Neuvontapalveluja saaneiden asiakkaiden lukumäärä	Asiakkaiden lukumäärä vähintään 550 / vuosi, joista hausjärveläisiä noin 10 %
Yritysten tarvitsemien perusneuvontapalvelujen tuottaminen	Asiakastyytyväisyys	Asiakastyytyväisyyskyselyn mukainen tulos on yli 8,0.

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

LIITTEET

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

Tuloslaskelma (luvut 1.000 €)	TP 2013	TA 2014	LTK2015	TA2015	Muutos (€)	Muutos (%)
Toimintatuotot	10 328,2	11 037,5	11 175,9	11 013,3	-24,2	-0,2 %
Myyntituotot	4 365,2	4 513,1	4 430,2	4 238,1	-275,0	-6,1 %
Maksutuotot	2 125,0	2 386,5	2 385,9	2 405,7	19,2	0,8 %
Tuet ja avustukset	713,9	685,9	644,5	645,7	-40,2	-5,9 %
Vuokratuotot	2 865,5	3 016,6	3 284,4	3 284,4	267,8	8,9 %
Muut toimintatuotot	258,6	435,4	430,9	439,4	4,0	0,9 %
Valmistus omaan käyttöön	9,7	10,0	0,0	0,0	-10,0	-100,0 %
Toimintakulut	-52 210,3	-53 093,0	-54 111,8	-53 487,6	-394,6	0,7 %
Henkilöstökulut	-16 481,5	-16 946,1	-17 156,6	-16 999,7	-53,6	0,3 %
Palkat ja palkkiot	-12 636,0	-13 000,9	-13 145,7	-13 020,6	-19,7	0,2 %
Eläkekulut	-3 162,9	-3 240,7	-3 298,2	-3 273,1	-32,4	1,0 %
Muut henkilösivukulut	-682,6	-704,5	-712,7	-706,0	-1,5	0,2 %
Palvelujen ostot	-27 417,8	-27 662,3	-28 122,9	-27 734,1	-71,8	0,3 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 583,7	-2 782,3	-2 812,7	-2 794,0	-11,7	0,4 %
Avustukset	-3 481,8	-3 333,8	-3 388,6	-3 331,6	2,2	-0,1 %
Vuokrat	-2 123,1	-2 297,7	-2 552,4	-2 552,4	-254,7	11,1 %
Muut toimintakulut	-122,5	-70,8	-78,6	-75,8	-5,0	7,1 %
Toimintakate	-41 872,5	-42 045,5	-42 935,9	-42 474,3	-428,8	1,0 %
Verotulot	30 986,1	30 658,2	32 613,0	32 019,5	1 361,3	4,4 %
Valtionosuudet	13 239,8	13 000,3	12 208,3	12 387,7	-612,6	-4,7 %
Rahoitustuotot ja -kulut	-487,6	-630,0	-618,8	-618,8	11,2	-1,8 %
Korkotuotot	23,3	15,0	26,0	26,0	11,0	73,3 %
Muut rahoitustuotot	15,4	35,0	15,2	15,2	-19,8	-56,6 %
Korkokulut	-366,5	-680,0	-649,7	-649,7	30,3	-4,5 %
Muut rahoituskulut	-159,7	0,0	-10,3	-10,3	-10,3	
Vuosikate	1 865,8	983,0	1 266,6	1 314,1	331,1	33,7 %
Poistot ja arvonalentumiset	-2 210,9	-2 312,0	-2 236,0	-2 236,0	76,0	-3,3 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-2 210,9	-2 312,0	-2 236,0	-2 236,0	76,0	-3,3 %
Arvonalentumiset	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Satunnaiset erät	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Tilikauden tulos	-345,1	-1 329,0	-969,4	-921,9	407,1	-30,6 %
Tilikauden yli- alijäämä	-345,1	-1 329,0	-969,4	-921,9	407,1	-30,6 %

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017

TULOSLASKELMA 1000 €	TP 2013	TA2014	Enn.2014	Raami 2015	MU%	LTK 2015	Ero raamiin	TA 2015	TA15/ Enn14,%	TS 2016	Mu%	TS 2017	Mu%
					ENN 2014								
Toimintatulot	10 328,2	11 037,5	10 387,3	10 959,5	5,5 %	11 175,9	216,4	11 013,3	6,0 %	11 077,8	0,6 %	11 142,9	0,6 %
Valm. omaan käyttöön	9,7	10,0	8,8	10,0	13,6 %	0,0	-10,0	0,0	-100,0 %	0,0		0,0	
Toimintamenot	52 210,4	53 093,0	52 435,1	53 712,3	2,4 %	54 111,8	399,5	53 487,6	2,0 %	54 221,5	1,4 %	54 966,3	1,4 %
Toimintakate	-41 872,5	-42 045,5	-42 039,0	-42 742,8	1,7 %	-42 935,9	-193,1	-42 474,3	1,0 %	-43 143,7	1,6 %	-43 823,4	1,6 %
Verotulot	30 986,1	30 658,2	31 560,0	32 613,2	3,3 %	32 613,0	-0,2	32 019,5	1,5 %	34 046,8	6,3 %	35 173,6	3,3 %
Valtionosuudet	13 239,8	13 000,3	13 139,0	12 001,1	-8,7 %	12 208,3	207,2	12 387,7	-5,7 %	12 394,7	0,1 %	12 203,9	-1,5 %
Käyttökate	2 353,3	1 613,0	2 660,0	1 871,5	-29,6 %	1 885,4	13,9	1 932,9	-27,3 %	3 297,8	70,6 %	3 554,1	7,8 %
Korkotulot	23,3	15,0	14,3	15,0	4,9 %	26,0	11,0	26,0	81,8 %	26,0	0,0 %	26,0	0,0 %
Muut rahoitustulot	15,4	35,0	15,4	35,0	127,3 %	15,2	-19,8	15,2		15,2	0,0 %	15,2	
Korkomenot	366,5	680,0	580,0	660,0	13,8 %	649,7	-10,3	649,7	12,0 %	610,0	-6,1 %	640,0	4,9 %
Muut rahoitusmenot	159,7	0,0	20,0	0,0		10,3	10,3	10,3		10,3	0,0 %	10,3	0,0 %
Vuosikate	1 865,7	983,0	2 089,7	1 261,5	-39,6 %	1 266,6	5,1	1 314,1	-37,1 %	2 718,7	106,9 %	2 945,0	8,3 %
Sumu-poistot	2 210,9	2 312,0	2 312,0	2 237,2	-3,2 %	2 236,0	-1,2	2 236,0	-3,3 %	2 320,0	3,8 %	2 650,0	14,2 %
Satunnaiset tulot													
Satunnaiset menot			86,5										
Tilikauden tulos	-345,1	-1 329,0	-308,8	-975,7	216,0 %	-969,4	6,3	-921,9	198,5 %	398,7	-143,3 %	295,0	-26,0 %
Tilik. yli/-alijäämä	-345,1	-1 329,0	-308,8	-975,7	216,0 %	-969,4	6,3	-921,9	198,5 %	398,7	-143,3 %	295,0	-26,0 %
Taseen yli/alijäämä	3 885,8	2 556,8	3 577,0	2 601,2		2 607,6		2 655,1		3 053,8		3 348,8	
Konsernitaseen yli- /alijäämä*	1 798,8	469,8	1 490,0	514,2		520,6		568,1		966,8		1 261,8	

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017**TUNNUSLUKUJEN MÄÄRITELMIÄ****Tuloslaskelman tunnusluvut**

¹ Toimintatuotot/toimintakulut, %   = kuinka paljon toiminnan kuluista saadaan katetuksi palvelusuoritteiden myynti- ja maksutuotoilla sekä muilla varsinaisen toiminnan tuotoilla (laskettu vain ulkoisten erien perusteella)
² Vuosikate, %   = $100 \times (\text{vuosikate} / (\text{toimintatuotot} + \text{verotulot} + \text{valtionosuudet}))$
³ Vuosikate/poistot, %   = $100 \times (\text{vuosikate} / \text{poistot ja arvonalentumiset})$ -> Kun tunnusluvun arvo on 100 %, oletetaan kunnan tulorahoituksen olevan riittävä. Oletusta voidaan pitää pätevänä vain, jos poistot ja arvonalentumiset vastaavat kunnan keskimääräistä vuotuista investointitasoa. Investoinneilla tarkoitetaan tällöin poistonaisten investointien omahankintamenoa, joka saadaan vähentämällä hankintamenoa valtionosuudet ja muut rahoitusosuudet.   Tulorahoitus on ylijäämäinen, kun vuosikate ylittää poistot ja alijäämäinen, kun vuosikate alittaa poistot. Myös nämä väittämät pitävät paikkansa vain, jos poistot vastaavat keskimääräistä vuotuista investointitasoa. Jos vuosikate on alijäämäinen, on kunnan tulorahoitus heikko.
⁴ Vuosikate, 1000 € ja €/asukas   = kuinka paljon talousarviovuoden tulorahoituksesta jää investointien ja muiden pitkävaikutteisten menojen kattamiseen

Talousarvio 2015
Taloussuunnitelma 2016-2017**Rahoituslaskelman tunnusluvut**

¹ **Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta** on uusi tunnusluku.

Rahoituslaskelman välitulokset Toiminnan ja investointien rahavirta itsessään on jo tunnusluku, jonka positiivinen (ylijäämäinen) määrä ilmaisee sen, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen ja negatiivinen (alijäämäinen) määrä ilmaisee sen, että menoja joudutaan kattamaan joko olemassa olevia kassavaroja vähentämällä taikka ottamalla lisää lainaa.

Toiminnan ja investointien rahavirta -välituloksen tilinpäätösvuoden ja neljän edellisen vuoden kertymän avulla voidaan seurata investointien omarahoituksen toteutumista pitemmällä aikavälillä. Omarahoitusvaatimus täyttyy, jos kertymä viimeksi päättyneenä tilinpäätösvuonna on positiivinen. Toiminnan ja invest. rahavirran kertymä ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi.

² **Investointien tulorahoitus, %** = $100 \times \text{vuosikate} / \text{investointien omahankintameno}$.

Investointien tulorahoitus -tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulorahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, mikä on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnillä, lainalla tai rahavarojen määrää vähentämällä.

³ **Pääomamenojen tulorahoitus, %** = $100 \times \text{vuosikate} / (\text{investointien omahankintameno} + \text{antolainojen nettolisäys} + \text{lainanlyhennykset})$

Pääomamenojen tulorahoitus -tunnusluku osoittaa vuosikatteen prosenttiosuuden investointien omahankintamenojen, antolainojen nettolisäyksen ja lainanlyhennysten yhteismäärästä.

⁴ **Lainanhoitokate** = $(\text{vuosikate} + \text{korkokulut}) / (\text{korkokulut} + \text{lainanlyhennykset})$

Lainanhoitokate kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun.

⁵ **Kassan riittävyys** = $365 \times \text{rahavarat 31.12.} / \text{kassasta maksut tilikaudella}$

Tunnusluku kuvaa kunnan maksuvalmiutta ja se ilmaisee, monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa kunnan rahavaroilla.

HALU ELÄÄ HAUSJÄRVELLÄ

